במדינה בה מי שגרם בעקיפין לאובדן מאור עיניו של חבלן דרוזי מקבל עשרת חודשי מאסר בפועל, לא יהיה מוזר כלל ועיקר אם מי שקורע דף גמרא יישפט למאסר עולם.

לא יהיה פיצוץ

יתכן שאיש לא ידע על ההחלטה בענין השב"כ מלבד מקבלה

קיימות כל מיני אפשרויות תיאורטיות:

● אפשרות תיאורטית אחת לפיה יוחלט על הקמת ועדת חקירה חשאית. אבל אי־אפשר יהיה לדעת אם הוקמה ועדה או לא, כיוון שההחלטה על הקמתה תישאר בחזקתו הבלעדית של מקבלה.

● אפשרות נוספת היא שלא תתקבל החלטה כלשהי בעניין השב"כ וגם החלטה זו תישמר בלעדית אצל בעליה כדי למנוע פגיעה במקבלי החלטות הפועלים בשליחות המדינה.

● אפשרות שלישית הבאה בחשבון היא החלטה סודית על בודק סודי שיפעל בסודיות מוחלטת ואשר כתב המינוי יימסר לו בעיתוי מתאים שיישמר בחשאיות מוחלטת והמידע שתוכל התקשורת למסור על המשך הטיפול בפרשה יתרכז בדברים בהם ראוי לה לתק־שורת להתעסק בחיי המשפחה של בעל הדבר אשתו והכלב.

● אפשרות מצערת נוספת, העלולה לצוץ בסופו של דבר, היא שהיועץ לשעבר, פרופ' זמיר, הוא הוא שביצע את הלינץ' בשני המחבלים ואין איש שיצטער על עובדה מצערת זו יותר מאשר המצטערים עצמם.

לא יהיה טיוח.

[illegible]

● מתי ואחרי איזה אירוע פסקו לסתע שריפות תחנות האוטובוסים ונרשמה הפסקת אש במלחמת התועבה?

● מתי ואחרי איזה אירוע התכנסה הממשלה פעם ראשונה ובדחיפות לדיון במתיחות שבין „דתיים לחופשיים"?

● מתי ואחרי איזה אירוע הוחלט להקים בפעם הראשונה ועדה ציבורית לחפגת המתח שבין דתיים וחילוניים?

● מתי ואחרי איזה אירוע נשמעה בפעם הראשונה קריאה ברורה של המנהיגות הדתית והחילונית בארץ להפוגה במעשי האלימות?

מסקנה מצערת: מה שלא עושים השכל והזמן, עושה פחית נפט

(מיותר לציין שעורך המדור מצטרף בהתלהבות להבהרה הרווחת לפיה הוא מגנה ודוחה בשאט נפש כל צורה של אלימות, אבל מסוגל להבין את המניעים שגרמו להתפרצותה...)

מיתוש ליתוש כודנו נטוש

חברה המיצרת תרסיסי קטילה ודחייה למיניהם משתבחת לאחרונה כי בניסוי שנערך על אחד ממוצריה נכנסה דוגמנית (יפהפייה יש להניח) לתוך תא זכוכית אטום והסתגרה שם בחברתם של עשרות אלפי יתושים לאחר שריססה עצמה ב„קטלתוש" של אותה חברה. הניסוי נערך תחת עינם הפקוחה של רואי חשבון מוסמכים והוכח כי הדוגמנית יצאה מהמיפגש עייפה אך יפה ונטולת עקיצות באופן מוחלט.

אם לשלול את האפשרות שרואי החשבון הובאו לאזור הניסוי על מנת לספור את כמות היתושים שהוזרמה לתא הזכוכית ולוודא כי אין החברה המפרסמת מודיעה על עשרת אלפים יתושים, בעוד שבפועל אפפו את הדוגמנית תשעת אלפים בלבד, תפקידם היה, ככל הנראה, לבדוק את היפהפייה לפני ולפנים בתום האירוע, ולהצהיר כי אין בה מתום. רואי חשבון אמונים על מלאכות שכאלה.

אני מאמין להם. השאלה שמנקרת במוחי היא האם בנושאי יתושים רואי חשבון הם מומחים גדולים שכאלה. אני, למשל, מוכן להיכנס לתא זכוכית אטום בלווית כל מספר של יתושים שהוא, לא לרסס ולא למרוח ולא לפזר ולא לנדף כל חומר דוחה מכל סוג שהוא ולצאת ללא־פגע כמו הדוגמנית ההיא.

כל זאת אם אבטיח מראש שהיתושים יהיו כולם זכרים. למשל.

תלמידי ישיבות יקבלו פטור מעקיצות יתושים

יתושי גוש דן לא יורשו עוד לעקוץ את מי שתורתו – אומנותו. כך הוחלט בישיבתה הראשונה של הוועדה לפיוס לאומי בין דתיים לחופשיים. מכת היתושים, הטורדת לאחרונה אזורים שונים בארץ, מדריכה את שנת האברכים וגורמת להם לנטוש את מיטותיהם ולבצע בלילות מעשים שלא יעשו בתחנות אוטובוס, עגלות אשפה, בנקים, כנסיות, פקחי מס, שוטרים, חנויות של אפיקורסים וקיוצא באלו. עיריות גוש דן נתבקשו לבער את היתושים מקרבת הישיבות, במטרה לגרום לצינון הרוחות, וריסוסים ראשונים יתבצעו כבר בימים הקרובים. לא יינתן פטור יתושים (פט"ש) למי שאינו בעל פטור משירות צבאי. בתמורה יורשו היתושים להעלות בשליש את מכסת העקיצות במגזר החילוני והחסכם יצורף, על דעת כל הצדדים, לסטאטוס קוו.

הקופים הקטנים

„זוכה אדם בן 64 מבית־שמש מאשמת ביצוע מעשה מגונה בילדה בת חמש. השופט: הילדה בקיאה במין, בביתה דיברו בחופשיות בנושא".

לא להאמין, לא להאמין,
אם תשוחח עם ילדיך בנושאי מין
אז בתך בת החמש תהיה „בקיאה בעניינים"
וגברים יוכלו לבצע בה מעשים מגונים.
על כן אם ילד לך, קטין,
דבר אתו על הכל, רק הס מלהזכיר מין,
פן יקום שופט בישראל ויאמר
כי ילדך בקי, וגופו מותר.

כדור בסיס

למרות פרשת פולארד, לא יימנע בסופו של דבר יחסי ישראל ארה"ב המושתתים על בסיס איתן. כמו רפאל איתן

מונדיאל 86'

אליפות העולם בכדורגל נותנת לפרשנים למיניהם הזדמנות פז לפלוט כמות נדירה של ניתוחים וחיזויים למיניהם, שתוך הרף עין מתבררים כרצף של שטויות וקשקשים שכל קשר בינם לבין מה שמתרחש על המגרש בלתי ניתן לזיהוי. בניגוד לאסטרולוגים ולמנבאי עתידות, שמרווח הזמן הגדול בו הם עוסקים מאפשר להם התחמקויות והתפת־לויות, פרשני הכדורגל נתונים במסגרת לוחצת של 90 דקות והחשבון מוגש בו במקום. לא ברור מדוע הם ממשיכים בעקשנות להסביר את מה שיקרה, במקום להתרכז במה שכבר התרחש, אבל התוצאות ברורות: „אבא, תסתום לו את הפה" תובע הבן שלי, ויש בינינו בדרך־כלל תמימות דעים.

בריה"מ בלגיה בהארכה. התוצאה 2:2. הפרשן אמציה לבקוביץ מתבונן במשחק ומכריז: „בלגיה מחפשת את התיקו. רוצה להגיע לבעיטות 11". שתי דקות אחרי התחזית הנחרצת הזאת: 2:3 לבלגיה. עוד חמש דקות וכבר 2:4. אני מחפש למחרת ב„הארץ" את טורו הקבוע של מתי גולן בה הוא יורד על מוטל'ה שפיגלר בתקווה למצוא בה הפעם את אמציה — ואין. מקצוע מסוכן פרשנות. בכדורגל הרבה יותר מאשר בעיתון.

מדוע נגנב אוסף הציורים הישראלי המכונה „אוסף גבעון"?

גניבה מוזמנת. המזמין פשוט דאג לאשתו. לכשתתאלמן תאשה תוכל [illegible] למוזיאון ישראל לרכוש את האוסף במחיר סמלי של חצי מיליון דולאר. [illegible] — יוברח האוסף מהארץ ויימכר לאספני אמנות בחו"ל. מי יוכל לסרב [illegible]

60 שניות על קבוצות שוליים אלימות

הטעות הנפוצה ביותר היא לשייך את כולם לקבוצה אלימה אחת [illegible] שהאלימים ביותר, הדוגלים באלימות בדרך, הם בסך הכל מיעוט [illegible] רובם מתונים יחסית, ואפשר למצוא אצלם הסתייגות ממקרי [illegible] האחרונים. בכל ציבור גדול, שהוא דרך אגב מפולג ומפורד [illegible] מקבוצות שונות ויריבות זו לזו, יש גם שוליים מטורפים [illegible] חגיגון. הצרה היא שנות לנו לעשות הכללה ולראות בכולם [illegible] טוב יותר עם התדמית שלנו עליהם. אש־ף כמובן. אלא מה

כתובת המערכת:
"על המשמר", דרך חומה ומגדל 2, תל־אביב
העורך הראשון: בצלאל לב דל
עורך: אריה פלגי
עורכת משנה: תאיר זבולון
עיצוב גרפי: איתן פימנטל
ביצוע גרפי: שושנה זילבר

הפעם:

כתבות

■ אחינו מאתיופיה
עכשיו קולטים
מאת אלי הכהן 5

■ הילד הנשכח — הייתי אני
רוצח משתקם
מאת חיה יוסף 6

■ קשר ימני כלל־עולמי
מי אתה לוציו גאלי?
מאת יהודה צור 8

■ נביא בלי עיר
הקרן של וולף
מאת שלמה סלוצקי 10

■ קאן עוד לא כאן
פסטיבל סרטים בירושלים
מאת יעל ישראל 12

■ קוקריניקסי
שלושה בציור אחד
מאת יעקב גוטרמן 14

■ טירוף מופלא
גיטרו טול
מאת עמית רוט 17

■ ג'אז בשכונת התקווה
מאת גיורא מנור 18

ראיון

■ „התחזית: מעל 40 אחוז ערבים"
עם הפרופ' רוברט בקי
מאת עמירם כהן 20

מדורים וטורים

■ חותם אישי
מאת משה בר־נר 16

■ חראקירי
מאת יעקב לזר 28

אריה פלגי – 2; עודד ליפשיץ – 2; מיכאל הרסגור – 3; ראובן רחוביצקי – 3; ירון אליוסף – 4; חיים מאור – 4; שמואל בונים – 18; רון כחלילי – 19

■ כל יום
(עיצוב רחל דביר) 27־22

■ בשער: הקנוניה

בגליון הקודם (חותם 25) נשמט שם הצלם של תמונת עמוד השער והראיון האישי: עם הצלם בועז לניר ועם הקוראים הסליחה.

אנשי כבוד

אחדות שהיתה לקנוניה

שורש הרע הוא ממשלת האחדות. מרגע לידתה היא נשאה בחובה את זרעי הפורענות. ככל שתולות החדדית והמחויבות בין מולידיה, העבודה והליכוד, גברו, היתה זו רק שאלה של זמן מתי מן הזיווג המלאכותי הזה ייוולד העיוות. אוטובוס 300 היה כמובן התרחשות מקרית. כזאת היתה גם ההש־תלשלות שהעבירה את הטיפול בספיחיה מממשלת הליכוד אל ממשלת האחדות. אבל החיים הם רצף בלתי־פוסק של מקרים בלתי־צפויים המעמידים יום־יום במבחן מחודש את המופקדים על השלטון. יצור הכלאיים השלטוני, ששמו ממשלת האחדות הלאומית, על פי אופי הרכבו ועל פי טבע סתירותיו אינו יכול להתקיים על פי כללי היושר וההיגיון המקובלים, ומסתבר גם לא על פי החוק המחייב את הכל ועל פי השכל הישר הפועל בדרך כלל. „שמור על האחדות למען העם" הופך מהר מאוד ל„שמור לי אשמור לך".

זה הרקע להולדת ולד־הנפל הזה ששמו החונטה החוסמת. עיוות בתוך עיוות הוא, שהמיילד שלו הוא המסמל את אחדות העם — הנשיא. כדאי לזכור כמה הוא טרח סביב הקמתה של ממשלת האחדות הלאומית.

והנה רשימה לא מלאה של מומי החלטת הנשיא, שמעתה כולם יהיו מומים לאומיים שלנו:

● יצירת מחלוקת משפטית מפלגת.
● הדחה ברוטאלית של יועץ משפטי לממשלה.
● התעלמות מבישה מיועץ משפטי אחר של הממשלה.
● נשיאת שם הביטחון לשווא, למעשה — ניצולו לרעה.
● הפללת ראש השב"כ ללא משפט.
● חילוץ העבריינים „החרשים" מסדרי חקירה.
● חסימת הפקת לקחים ממעשים נפסדים — אם אכן קרו.
● הרס השוויון בפני החוק.
● חיזוק המסורת הבלתי־מפוארת של שחרור מרינאים מאחריותם.
● יצירת תקדים משפטי בלתי נסבל.
● יצירת נורמות המשתמעות מכל המומים האלה.

כך הולידה האחדות המלאכותית קנוניה. למען האמת: אלה שהקימו את ממשלת האחדות הלאומית יחד עם אלה שתמכו בה התכוונו באמת וכתמים למיצוי האחדות לשם המטרות שהכריזו עליהם (לבנון; כלכלה, החלשת מתחים) אבל התעלמו מן התהליכים הבלתי נמנעים, מוכרחים להוביל את המתאחדים האלה במוקדם, או במאוחר לקנוניה. אחדות היא משרתת של מטרות רחבות. קנוניה משרתת את המשתתפים בה בראש ובראשונה: בעת עוסקים בערבוב בין שתיים אלה.

יהיה זה טרגי אם אף אחת מן הנפשות הפועלות בדרמה הזאת בדרגים הממשלתיים לא תתפטר כמחאה על מה שקרה.

יהיה זה אסון אם תיפסק הקריאה להקמת ועדת חקירה שתחקור את האשמות החמורות כל־כך נגד מנהיגים בכירים כל־כך.

● **אריה פלגי**

מלה רעה

מלאכים ושדים בלבן

הסיפורים האלה הם סיפורים אמיתיים מלפני כחודשיים, לפני שהאחיות נטשו, השבוע, את בתי החולים. מה שקרה השבוע בבתי החולים היה הרבה יותר מזעזע. אם יש חשיבות לסיפורים האלה, הרי זה כדי להבין מה קרה בבתי החולים בשנים האחרונות, אחרי שהממשלה הרסה אותם בקיצוצים חסרי אחריות בתקציביהם. יש בהם אולי תשובה מסוימת לשאלה: מי באמת נטש את החולים?

מי ינגב?

בלילה הרגיש שברח לו, שהוא שוכב במיטת בית החולים ושקוע בעיסה מצחינה.

יותר חיבוך — צילום: יפ.א.א.

הוא היה איש גאה, מבוגר, שתמיד היה עצמאי ומעולם לא רצה להיות תלוי במישהו. עכשיו היה חסר־ישע: חולה, חלש, מחובר לאינפוזיה. הוא קרא לאחות. היו רק שתיים, מנסות לעשות את ההכרחי, במחלקה פנימית גדולה עם עשרות חולים קשים. משעה לשעה הן מותשות יותר, שפתיהן נקמצו והלכו, ועל פניהן עלתה הבעה מרירה. אחת מהן באה אליו, שמעה, ואמרה שאין לה זמן להחליף, ושזה גם לא תפקידה, ושכשביל להחליף קיימות האחיות המעשיות, אבל אין תקן לאחות מעשית בלילה, אז שיחכה לבוקר. החולה היה מיואש. לפתע הבחין בעובדת ניקיון, וקרא לה. היא באה, צעירה, נחמדה, מכפר דרוזי. הוא הציע לה חמישה שקלים אם תחליף לו. היא הסתכלה בו ברחמים, ואמרה שהיתה מסכימה לעזור לו, אבל אסור לה לקבל כסף מחולים. החולה היה איש עקשן ובעל תושיה, ושכנע אותה להביא את הממונה עליה. זה בא, ראה מה קורה, ואישר לעובדת את הטיפול החריג. סוף־טוב, ניקיון, כבוד אנושי.

אחות ותיקה, ששוב אינה עובדת בבית החולים, שמעה את הסיפור והזדעזעה: שום עומס אינו מצדיק את התנהגותה של האחות. „גם בזמני קרו, לעתים נדירות, מקרים של התנהגות חריגה של אחיות", אמרה בזעם, „אבל כשהתגלו מעשים כאלה, שאר האחיות היו מחרימות את האחות שסרחה, עד שנטשה את המקצוע".

להרים את המיטה

הנוולים שהצטברו כחזה בגלל לבה החלש העיקו עליה, קולה היה צרוד ונשימתה כבדה. היא נשענה על הכרים במיטה המורמת. תנוחה של כמעט־ישיבה הקלה את תחושת המחנק שלה. פעם בשעה באה אחות, למדוד לחץ־דם ולמנות את פעימות הדופק. את הבדיקות האלה עשתה במאוזן, הנמיכה את המיטה וסילקה את הכריות. כשסיימה האחות את מלאכתה, אמרה לחולה: „לא כדאי שנרים אותך שוב: בין כה וכה בעוד שעה נצטרך להוריד אותך." החולה ניסתה למחות, אבל האחות נעלמה עוד לפני שסיימה את הבריה.

קרוב משפחה שישב בצד, היה המום. לרגע חשב לרוץ אחרי האחות, לנסות להבריח אותה לחזור. אחר־כך חשב שזה לא יעזור, ואולי יזיק: הוא יילך והחולה והאחיות יישארו. יעמד אתה את החשבון... הוא משך בכתפיו, הרים את המיטה, היטיב את הכריות מתחת לראשה, וישב, בוהה בחשיכה. אחרי שעה עשה זאת שוב, ושוב.

הכליות שחדלו לתפקד

המחלה דיכאה אותו, הוא איבד את רצון החיים, הפסיק לאכול ולשתות. המחלקה היתה עמוסה חולים. רופאים, אחיות, מתנדבים ועובדי ניקיון למיניהם השתלטו בקושי על הטיפולים ההכרחיים שנעשו כבסרט נע. מדי כמה שעות עברה עגלת אוכל ומישהו הציגה לידו מגש. אחרי זמן־מה בא מישהו אחר ולקח את המגש המלא. חלפו ימים. האחיות והרופאים לא שמו לב, גם לא התרגשו במיוחד כשאורחים ובני־משפחה סיפרו להם שהחולה מרעיב את עצמו, וגרוע מזה: אינו שותה. הכליות הפסיקו לתפקד. מהמחלקה הפנימית העבירו את החולה לנפרולוגית, לדיאליזה. המחלה שבגללה אושפז הפכה לעניין משני. בדיאליזה ניסו לתקן את הנזק שנגרם לכליות, נזק שהטיפול הלקוי בבית החולים תרם תרומה משמעותית להיווצרותו.

שלא ימותו אצלי במשמרת

המחלקה הפנימית קרובה למחלקה הנפרולוגית, ולמרות זאת ההבדל בין שתיהן הוא כהבדל שבין הגהינום לגן־עדן. הסיבה — עומס: בפנימית הרבה חולים ומעט אחיות, שהעומס המתיש גרם לכמה מהן לאבד מרגישותן האנושית. בנפרולוגית פחות חולים והרבה יותר אחיות, תקן של טיפול נמרץ, וראה זה פלא: מאור פנים, סבלנות, תשומת־לב לכל פרט יחס חם לחולים ולמבקרים.

בנפרולוגית, בלילה, יש שעות של פנאי, מעט מנוחה לאחות, שעלתה מרוסיה, ולאח שבא מכפר ערבי בגליל. זה לא הרכב מקרי: בבית החולים הרבה אחיות „רוסיות" והרבה אחים ערביים. האחות, נקרא לה נטשה, אומרת שבפנימית יותר קשה, אבל שמה עצוב: רוב החולים מבריאים, רואים פנים מאושרות.

בנפרולוגית קל יותר ועצוב יותר: הרבה חולים הם חולים כרוניים, באים לדיאליזה במשך שנים, מתקשרים לרופאים ולאחיות. קורה תכופות שמצבו של חולה מידרדר, שהטיפול שוב אינו יכול להושיע. „אל תחשוב שאנחנו מתקשחות ונעשות אדישות לסבל ולמוות", אומרת נטשה, „כשחולה נוסע, כל אחת שבאה למשמרת מתפללת שלא ימות כשהיא בתפקיד".

את שלוות הערב במחלקה מפריעות צעקות איומים, קשה להאמין שהן יוצאות מפיו של איש מבוגר, קטן וצנום. „היא נאציה!" הוא זועק, ומצביע על אחות אחת שהביאה אותו מחדר הדיאליזה. „שמונה שעות החזיקה אותי במכונה ולא נתנה לי ללכת לשירותים!"

מדברים על לבו שירגע, מביאים גם את הרופא. מאוחר יותר, אחר חצות, באים בני המשפחה למחות נגד „האחות הנאצית", הם אינם יודעים שהרוגז הוא תוצאה טבעית של הטיפול, שמשפיע גם על מצבו הנפשי של החולה, וקשה להרגיעם גם אחרי שהרופא נותן הסברים. הם גם אינם יודעים ש„האחות הנאצית" בכתה בכי ארוך ומר בחדר האחיות.

בעבור חופן שקלים

נטשה גרה בפרבר מרוחק, עם ילד קטן, רק שם יכולים אנשים עובדים, שאין להם הורים שיעזרו, להשיג דירה. היא עובדת בחצי משרה, שלושה או ארבעה ימים בשבוע.

כשהיא עובדת במשמרת שנייה, למשל, היא יוצאת מהבית באחת בצהריים, מתחילה לעבוד בשלוש, גומרת באחת־עשרה בלילה וממתינה למונית של בית החולים, שמגיעה קרוב לחצות, יחד עם אחיות אחרות. היא מתחילה סבב של נסיעות, וכשהוא יורדת בתחנה האחרונה של המונית, מול ביתה, השעה בבר כמעט אחת בלילה. בסוף החודש בנטו, יש 880 שקלים, תמורה נאותה למאמץ, לכישורים, למתח נפשי, לכפיות הטובה של חלק מהחולים.

● **עודד ליפשיץ**

עוד שבוע

נותרו

119 יום

עד כניסת יצחק שמיר לראשות הממשלה

ההיסטוריה צעירה תמיד

מיכאל הרסגור

הזלזול בקצין

יש שבירוקרטיה שונאת את צבא המדינה, על חייליו וקציניו. כי הבירוקרטיה רוצה את תקציב המדינה, יוקרת המדינה, וכבוד המדינה — רק לעצמה. מדובר בסין הקיסרית. הבירוקרטים השליטים — המנדרינים — היו כל־כך משוכנעים שהם, ורק הם, טבור העולם — עד שפיתחו אידיאולוגיה של בוז וזלזול כלפי הצבא, חייליו וקציניו. הם דאגו כל־כך לחימוש הצבא שכאשר פלשו הבריטים ב־1860 (עם הצרפתים) לסין על תותחיהם ורוביהם, התגונן הצבא הסיני בקשתות ובחצים... ההמשך ידוע, שקיעה, שיתוק וקריעת סין לשטחי ארנות בהם שולטות המעצמות הזרות. כי הדרג המדיני בסין, סירב לראות את הנולד...

אם כי מנהיגינו אנו לא גילו מעולם, נפרהסיה, שהם מושפעים עמוקות מן ההגות הסינית, הזלזול הנזכר לעיל מתפתח גם אצלם. הדבר מתבטא בקיצוץ האכזרי של תנאי השירות הצבאי — תוך המשך השמנתם של המגזרים הפרזיטיים בחברה.

למות החיוכים זה רציני — צילום דובר צה"ל

התוצאה היא ירידה תלולה בנכונות של ישראלים צעירים „לחתום על־קצונה", הגורמת לצמצום האיכות, ולהיעלמות הרגשת השליחות אשר ליוותה בעבר את צעירינו החושבים על קאריירה צבאית. ככדור שלג מן התהליך האסוני הזה הולך ועולה מספר האנשים המוכשרים הנרתעים מעצם המחשבה לשרת בצה"ל. הקצין הקרבי היה לפראייר של המדינה, לפי הביטוי המר והציני המצמיח עתה כנפיים.

הדבר פוגע, כמובן, באלה שעדיין נמצאים בתוך הצבא: הוא גורם לחוסר ביטחון ולדימוי עצמי נמוך. סולם הערכים הצבאי השתבש. החינגה הגרוטסקית אשר נערכה, בהשתתפות הרמטכ"ל הנוכחי, ל„שבויינו היקרים" היא דוגמא לכך. מחוץ ליוצא מן הכלל אחד, „שבויינו" היו חייבים להימצא בין חומותיו של כלא צבאי ישראלי לאחר שחרורם מן השבי הפלשתיני — בשל הנסיבות בהן נפלו בשבי. מבצעים של קיבוץ־נדבות, כמו ה„שידורתרום" עושים את צה"ל לקבצן — מחוץ להיותם קיטש גועלי. מסע הפרסומים ללבי היא דוגמה נוספת של אי־הבנת הנושא: כוחותיה הקרביים של מדינה מתגוננת אינם בית־מחסה לנוער חצי־עבריין או חריג. חובה לדבר פעם גלויות — על „תרומת" נערי דפול למערכה הצבאית. ואם לדבר גלויות — עד הסוף — חובה אישית היא לי להעיר שהאינטליגנציה הישראלית הנאורה והמתקדמת לא תמיד הבינה גם היא כראוי את הבעיה. יפה לתאר ב„מושל יריחו" או ב„מלך ישראל" דמויות נלעגות של אנשי צבא — אבל חייבים גם לחשוב כיצד הדברים הללו משפיעים על האנשים אשר הגנת חיינו היא תפקידם. בעיקר כשאין חברה בה מילא השמאל תפקיד יותר פטריוטי מן החברה הישראלית — כי הרי תשתית חיינו הוקמה על־ידי תנועת העבודה ותשתית צבאנו — גם כן. אם המשך משטר הכיבוש בשטחים הוא דבר מקומם, אשם בכך הדרג המדיני ולא אנשי הצבא הממלאים רק את חובתם.

הזלזול אותו רוחשים השלטונות כלפי הקצין, מוכר היטב בנגיסת כל ההישגים שממשלות תנועת העבודה הראשונות השיגו עבור אנשי הצבא. השק"ם הפך כל־כך לעם ישראל — ללא יתרון מוכר לנושאים בעול הצבאי. ההנחות להצגות עבור אנשי צה"ל, פחות או יותר נעלמו. המשרת בתנאי שדה אשר שב לביתו לחופשה קצרצרה חייב לפעמים לעמוד שעתיים בתור אצל קצין העיר כדי להשיג כרטיס הנחה — ולא פעם הוא מוותר על ההמתנה מתוך ייאוש. בונים אמנם פה ושם — פחות פה ופחות שם — שכונות צה"ליות, אבל מחוץ למשכנתא חייב הקצין הצעיר, הרוצה להקים בית בישראל, לשלם סכום השווה ל־60,000 דולר; מי שאין לו הורים או קרובי משפחה המוכנים להעניק סכום נכבד — זה נשאר ללא פתרון. לא ממשלות המערך, לא ממשלת הליכוד, לא ממשלת האחדות הלאומית אף לא אחת מהן לא טרחה להקים בתים בשכירות עבור אנשי צבא משתחררים, או לחיילים שרורשים מהם להמשיך לשרת בצבא — וזאת אחת הסיבות לירידה ההמונית, המתישה את החברה הישראלית. הפניית המשאבים ליעדים אחרים עושה את חיי הקצינים למרים וקשים יותר מרי יום ביומו. מבטיחים נניח, ל־20 מהם השתלבות במסלול לימודים — ולאחר זאת מאפשרים זאת, נניח, ל־12 בלבד. שמונה הנשארים ירגישו מרומים ממש — מתוסכלים. אין זה מצבירות חיובי למילוי משימות ביטחוניות. בעיית הרכב היא חרפה נוספת. קצינים, החייבים להיות דוגמה אישית של דייקנות, נאלצים לנוסע בטרמפים — כי עד לדרגה מסוימת הם חייבים להתחלק שלושה ב„רינו" ננסית משנות השישים, או ברכב דומה.

האורחים הטובים, חברי־הכנסת הטובים, השרים הטובים חושבים שמלחמת איראן־עיראק תימשך לנצח. אבל זה לא בטוח. מאז מלחמת שלום־הגליל הם חושבים שרק הצד שלנו יכול ליזום מלחמות. אבל גם זה לא בטוח — אל נשכח את יום־הכיפורים. שלא יספרו לנו שחיל־האוויר שלנו הוא הראשון בעולם — עם או בלי לביא. ייתכן מאוד שזה עדיין נכון. אבל אם יחס הזלזול יימשך, יטוס גם חיל האוויר בעקבות החילות האחרים. לא מטוסים חסרים לצה"ל אלא מוראל. והמוראל הוא העיקר בצבאה של מדינה מתגוננת. מי שבוטח יותר מדי באשליות ורורות, כפי שבטח משה דיין ערב יום־הכיפורים יהיה סופו דומה לסופו של דיין, מבחינה מדינית, ציבורית ומוסרית. הפנו פניכם לצה"ל כנגד השתפכויות השוביניזם המשיחי מיסוד גוש אמונים — אשר נשותיו זורקות לא פעם אשפה על הקצינים והחיילים השומרים על כפרי פוטומקין שהקימו בגדה — יש לפתח חינוך להתקרבות לבעיותיו האמיתיות של צה"ל. מבית־הספר העממי יש לחנך לגאוות בצבא ההגנה שלנו. ביקור במחנות צבא, לא רק ביום העצמאות, מועיל יותר מביקור בכפר חב"ד או באיזו ישיבה של משתמטים או עריקים. כל האווירה הציבורית האופפת את צה"ל חייבת להשתנות — ולא על ידי סגן אלוף הבא לנאום על שירות צבאי מול שמיניסטים ציניים ומשועממים, או כבר מאוחר מדי.

אם לא ייעשה למען מהפך בתנאי השירות של הקצינים וביחס העם לצבא — תימצא ביום מן הימים תקצונה שלנו על מדרכות ברוקלין — אך לא לשם כיבוש ארצות הברית, אלא למען חיפוש פרנסה.

רשות דיבור — לא.מ. פקיד בבנק דיסקונט

„מתי הוא יתפטר?"

רפאל רקנאטי הודיע השבוע כי מסקנות והמלצות ועדת בייסקי אינן לרוחו. שאלתי את א.מ. דיסקונטאי ירושלמי ותיק, האם אין הוא מרגיש במגעיו היום־יומיים כי מעשיו של רקנאטי אינם לרוחו של הלקוח... לדברי א.מ יש כאלה ויש וכאלה. יש שמצדיקים את עמדותיו ויש לקוחות ששואלים מתי הוא יתפטר.

היו אצלך בסניף מקרים של סגירת חשבון בעקבות פרשת רקנאטי?

שמעתי על מקרה אחד כזה.

השבוע ניכרה מגמת ירידה בניירות הערך של דיסקונט?

זה לא מטריד איש. תמיד כשיש שמועה, ספק, חוסר ודאות וכיוצ"ב תופעות הקשורות בחברה, עסק או העומדים בראשם, יש נרנדה בבורסה.

הלקוחות מזכירים לכם את העובדה שביום התמוטטות המניות בנק דיסקונט לא היה בדיוק ידיד כמי שהוא מצהיר על עצמו...?

תתפלא, אבל לאנשים יש זיכרון קצר. כמעט לא מדברים על זה, פרט לאלה שממש נפגעו אז בצורה רצינית. אנשים שוכחים במשך הזמן. זו עובדה. דרך אגב — יש שמועה עקשנית שאומרת שבייסקי בעצמו נפגע במפולת המניות. אני לא יודע, אבל אם זה נכון זה מסביר את המסקנות שלו, לא?

מה חושבים העובדים? אתם משוחחים על כך?

ודאי. אצל רובנו יש סולידריות מוחלטת עם רקנאטי. ברור לנו שזהו עונש גדול מרי, כל הוועדים מאחוריו. ידוע לנו שיש גם הרבה אנשים בכירים בצמרת הכלכלית שתומכים בו". נדמה לי שאלמלא התמיכה הזו הוא היה כבר הולך.

אולי הסולידריות שלכם נובעת מחשש למשבר שיוביל, למשל, לאבדן מקום העבודה שלך?

מי שחושב שלבנק דיסקונט יקרה משהו כתוצאה מוועדת בייסקי טועה טעות גדולה, אנחנו לא חוששים ממשבר. רקנאטי צריך להמשיך. נקודה.

ואם ייאלץ להתפטר...?

נקווה שזה לא יקרה. אם כן — אני בטוח שלא יהיה שום ועזוע. רקנאטי הוא אדם מאד אחראי ואמין — הוא לא יפקיר את האימפריה שהוא בנה.

● **אלי הכהן**

תמונת מצב

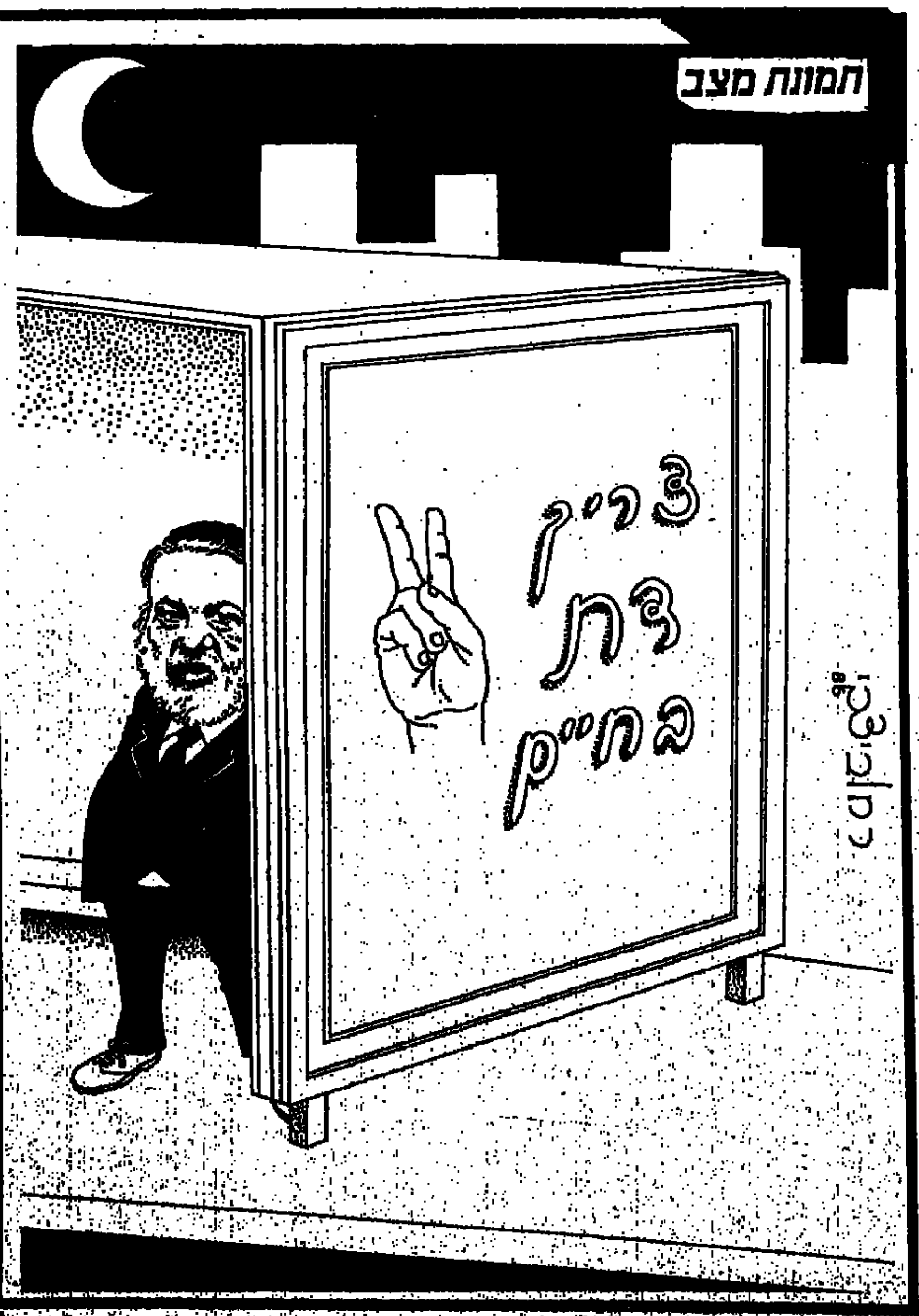

סין
תה ואורז ויהודים

אמנון קפליוק, מגלה-העולם של "ידיעות אחרונות" לא היה היהודי הראשון על החומה הגדולה של סין: קדמו לו רבים אחרים, לאו דווקא כתיירים. במשך כמאה שנים — ממחצית המאה ה-19 עד מחצית המאה העשרים, התקיימו קהילות יהודיות על אדמת סין. סיפורה יוצא הדופן של יהדות סין, שעלתה רובה ככולה לישראל מיד עם קום המדינה, מגולל בתערוכה שנפתחה אתמול ב"בית התפוצות" בת"א. התערוכה, באמצעות שלל תצלומים ומסמכים, מציגה מעט מחייה, תרבותה ומוסדותיה של קהילה זו. קהילת יהודי סין כללה שלוש קבוצות עיקריות: יהודים בגדדים בשנחאי, ויהודים יוצאי רוסיה בחרבין ובטיינגין אליהם הצטרפו, ערב מלחמת העולם, גם פליטים מגרמניה. הקהילה היהודית בסין נהנתה בד"כ משלווה ומשגשוג, ולא הוטרדה כלל מבעייתם של היהודים בשאר העולם — האנטישמיות. הסינים התייחסו אל היהודים כאל שאר האירופאים, והם אינם נגועים באנטישמיות.

בין המפורסמים שביהודי סין — תדי קאופמן, מזכיר מועצת פועלי תל-אביב. קאופמן הוא יליד חרבין שבמנצ'וריה, 1924. אביו, ד"ר אברהם קאופמן, עמד בראש בית החולים היהודי בחרבין והיה יו"ר הוועד הלאומי וההסתדרות הציונית במזרח הרחוק. תדי קאופמן היה פעיל במוסדות הקהילה היהודית בסין, ערך את השבועון "חיי היהודים" שיצא לאור ברוסית, והיה מזכיר תנועת "מכבי" בסין. גם הוא, כמרבית יהודי סין, עזב את מולדתו בשנת 1950 בדרך הקצרה ביותר מסין לישראל — 48 שעות ברכבת מחרבין לפורט ארתור, עוד יומיים בים עד להונג-קונג, ומשם בטיסה "ישירה" לתל אביב, עם חניות ביניים בבומביי, כלכותה ובסיס אמריקני בערב הסעודית. קאופמן משמש גם כיו"ר איגוד יוצאי סין בישראל (כן, יש דבר כזה, יש לו כמה אלפי חברים ואפילו ביטאון משלו!)

הטבח הסיני הכין „גפילטע-פיש"

כמעט לא נוצר קשר בין האוכלוסייה האירופית בסין, והיהודים בכלל זה לבין הסינים שמסביבם. תדי קאופמן זוכר את הסינים כאנשים שקטים וטובי לב. שני סינים שרבים ביניהם יכולים לצעוק אחד על השני כל היום, אבל איש לא ירים יד על חברו. הם סוחרים ישרים מאוד ונותנים אמון בבני-אדם: "אל ביתנו היה מגיע כל יום סוחר סיני שהיה מביא חלב, ביצים וירקות טריים. תמיד רשם ליד הדלת האחורית את הסכום שהגיע לו: 'היום חמישים קופיקות'. יש להם אמון מלא באדם. הסינים אוהבים מאוד ילדים, לא רק את ילדיהם. הם גם התלהבו מכל ילד שראו בשכונת האירופאים.

"בימי ילדותי עדיין סחבו נהגי הריקשות את הריקשה בעצמם. הם היו מתים בגיל צעיר מאוד בגלל העבודה הקשה. מאוחר יותר אסרה הממשלה הסינית על הובלת ריקשות על-ידי אדם והתחילו להוביל את הריקשות באופניים.

"אבי היה מנהל בית החולים היהודי ונהגינו מרמת חיים טובה. בביתנו היה טבח סיני. הטבח הזה היה מומחה לאוכל יהודי. הוא הכין גפילטע-פיש יותר טוב מאשתי.

"בסין לא היתה אנטישמיות כלל. הסינים לא הבדילו בין היהודים לבין שאר האירופאים, ובכלל לא שנאו זרים. מעולם לא גילו יחס של מרירות, שנאה או התרפסות בפני זרים. ההתמרמרות שלהם התחילה עם הכיבוש היפני ב-1932. בין הסינים והיפנים נטושה איבה עתיקת יומין, כמו האיבה המסורתית בין הצרפתים לגרמנים. כשהרוסים באו, אחרי מלחמת העולם השנייה, חשבו הסינים שהם באים לשחרר אותם מהיפנים, אבל הצבא האדום התחיל להשתולל, לאנוס ולשדוד, והסינים התחילו לשנוא את כל האירופאים — שוב ללא יחס מיוחד ליהודים".

מדוע לא ספגה הקהילה היהודית משהו מהתרבות הסינית?

"היהודים חיו בסין פחות ממאה שנים. בהן חיו בקהילה אירופאית מסוגרת, ששמרה על אורח חיים אירופאי ונהנתה מזכויות-יתר. חוץ מקשרי מסחר לא היו כל קשרים בין היהודים לסינים, כך שהתרבות הסינית המפוארת לא הטביעה את חותמה על הקהילה היהודית בה".

● ירון אליוסף

אמנות
המחיקה או ציור-פעולה חרדי

צילום: בועז לניר

אמנות מוחקת

חפצי אמנות ואובייקטים חזותיים-תקשורתיים משקפים ומייצגים ערכי תרבות, כזו או אחרת, שבתוכם או בשמם הם נוצרים. השחתה או כיסוי של אובייקט כזה מהווה אקט המקביל לנעיצת הכידון בממותה המצוירת על קיר המערה הקדמונית — דהיינו מאגיה, כישוף, שליטה ובעלתנות, הסרת האיום והתגברות על הפחד. אקט המחיקה והביטול נובע מן האמונה ב"כוחה המאגי של האיקונה" או מן הידיעה כי "מסרים חזותיים משפיעים בעצמה רבה יותר".

סקירת תולדות האמנות והתרבות מגלה את "השיטה": תרבות חדשה או סגנון אמנותי חדש פירושם, לא אחת, לוח חדש, לבוש חדש, קו חדש המוחק ומשמיד, קודם-כל, את הישן.

החל ב"גרפיטי" של האדם-הקדמון שצויר במשך מאות ואלפי שנים זה על גבי זה בחריטות וצביעת בסלע או בעץ, וכלה בקדמונינו העכשוויים, המביאים את הסגנון הצעיר והדינמי של "ציור-פעולה" ("אקשן פיינטינג") המונוכרומי.

מאפייני הסגנון הזה כוללים שימוש אקספרסיוניסטי בטכניקות ריסוס-הצבע (בדומה לאמנים פוסט-מודרניסטיים אמריקניים ידועים) תוך אזכור "אבות רוחניים" כג'קסון פולוק, ויליאם דה-קונינג ופרנץ קליין.

קשר נוסף בין ה"יוצרים החרדים" לבין תקדימים אמנותיים, נמצא בזיקתם לתנועה האיקונוקלסטית, שפעלה בתקופה הביזנטית ודאגה להשמיד ולנתץ יצירות-אמנות ואיקונות על רקע אידיאולוגי. זיקה אחרת היא זיקתם לדאדא, מבית מדרשו של מרסל-דושאן, שהוסיף ל"מונה ליזה" שפם וזקן ו"טקסט תועבה" ("חם לה בתחת").

מבקר-אמנות ישראלי אינו יכול שלא להבחין במקוריות "המחיקות החדשות" לעומת השימוש המקובל בהן כגון: הכיסוי כהסתרת והפנמת רגשות וחוויות טראומטיות (בציורי משה קופפרמן) או הכיסוי כ"טיוח" ו"סיוד" בסגנון "אסתטיקת הרחוב התל-אביבי" (בציורי רפי לביא וחבורתו).

לכן, אני ממליץ לערוך מיד תערוכה במוזיאון ישראל או במוזיאון תל-אביב ליוצרים האלמוניים של "אסכולת הספריי השחור".

● חיים מאור

אחינו מאתיופיה

בעבודה: מומין טובה ורדו, ד"ר יונתן מן

כבר לא מתרגשים — עכשיו קולטים את העולים מאתיופיה. לא פשוט. חוקר, שחי אִתם שם וכאן, שואל ומשיב על כמה שאלות מציקות

מאת אלי הכהן

במסגרת פעילות ארגון "הדסה" לקליטת עולים מאתיופיה, נערך מחקר-מעקב אנתרופולוגי, המתבצע בשלוש השנים הראשונות לקליטתם של אנשי הקהילה בארץ.

מטרת הפעולה האנתרופולוגית כפולה — הכרת אופיים ואורחות-חייהם של העולים מאתיופיה על-ידי הישראלים, והכרת אורח-החיים הישראלי.

בחודשים האחרונים החל ד"ר חיים רוזן, אנתרופולוג, בחיבור דו"חות בהם הוא מעלה שורת שאלות ותשובות במגוון הנושאים המעניינים הן את הקולטים והן את הנקלטים. ד"ר רוזן, עולה חדש מארצות-הברית, שחי במשך מספר שנים בקרב שבטים וקהילות באתיופיה, עוקב מקרוב אחר הליך קליטתם של העולים ומבקש — בשל הכרתו הקרובה את אורחות חייהם — לעשות כדי להקהות את המעבר החד משם הנה.

מאמר זה, שבו מקבץ שאלות ותשובות הדנות באורח חיי העולים מאתיופיה, רואה אור לראשונה מעל דפי חותם. יש בו הצצה אל עולמם של עולים חדשים אלה.

כאשר אנו מזמינים עולה מאתיופיה לביקור, הוא לעולם יבטיח לבוא, אך כמעט תמיד אינו עומד בדיבורו. מדוע הם אומרים "כן אני אבוא" ושוב ושוב אינם מופיעים?

שאלה זו נשאלת על-ידי אנשים המטפלים באתיופים (רבים מהם עובדים בהתנדבות) וכן על-ידי ישראלים רבים המנסים להתיידד עמם. בתחילה אי-הופעתם עוררה פשוט תמיהה. אך כאשר התופעה נשנתה וחזרה שוב ושוב, עורר הדבר רוגז, וכתוצאה מכך גרם לאי הזמנתם, באם לא היה הכרח בדבר. תופעה זו, הפשוטה לכאורה, מגלה מספר דפוסי התנהגות, נורמות וציפיות תרבותיות האופייניות לאתיופים. ראשית חשוב להכיר בעובדה בסיסית איזו התנהגות נחשבת בעיניהם כמכובדת מנומסת ומעודנת, הבאה לידי ביטוי נאות באמהרית — צווֹאה (Chawa) שפירושו — נימוסי גינונים מעודן. כאשר להזמנות — האתיופי חונך להגיב בנימוס ובאיפוק. בהקשר זה, פירושו להיענות בחיוב להזמנה כדי לשמח את המזמין; סירוב ישיר נחשב להתנהגות גסה ופוגעת עד מאוד אצל האתיופי. צורך הרגע להיות חביב ולפנות בחיוב עולה על שיקולים מאוחרים יותר של אי-רצון או אי-יכולת לעמוד בהבטחה. מזווית ראייה אחרת ניתן להוסיף כי בהתאם לכללי ההתנהגות המקובלים על האתיופים, הם אינם מקבלים ברצינות הזמנות הנאמרות ישירות ובפשטות. ההזמנה הראשונה (אפילו ל"כוס קפה") וכן ההזמנה השנייה, נחשבות כפורמליות, ובאות מתוך נימוס גרידא, ואי חובה להיענות להן, רק ההזמנה השלישית — אם היא נמסרה בסגנון מיוחד של התעקשות ועמידה ועל כך שאכן ביקורו רצוי — מהווה את הצעד הראשון לשכנע את המוזמן ברצינות ההזמנה.

"חוק ה-3" עשוי אמנם להועיל, אך לא תמיד הוא פותר את הבעיה. לעתים גם לאחר שלוש הזמנות, והבטחות רבות משני הצדדים, האתיופי עלול שלא להופיע (או להופיע שעות לאחר המועד שנקבע, אך זהו עניין אחר, הנוגע להתייחסותו למושג הזמן).

כאשר אני שואל אתיופים על-אודות נוהג זה הם מבהירים לי כי המוזמן עשוי לחוש נבוך, מאחר שאינו רגיל להיות מוזמן אצל אנשים שאינם קרובי משפחתו. כן יש להוסיף שיהודי אתיופיה חשו עצמם נחותים, מנודים וזרים באתיופיה, בסטטוס של מעין "פריה" (Pariah) וכנראה שהם ממשיכים לחוש חוסר ביטחון וחשדנות גם כלפי ישראלים. בייחוד נכון הדבר לגבי אתיופים שזה עתה יצאו את כפריהם, שנוטים לראות בכל מי שאינו אתיופי-"פאראנג'י" Faranjis (שמובנה באמהרית "זר") ובתור שכזה, יש להתייחס אליהם במידה מסוימת של חשדנות.

טיפול נפשי, מותאם לרקע התרבותי

ברור הדבר שיהודי אתיופיה סבלו קשיים רבים וחוויות טרגיות. כיצד אפשר להרגיעם ולהביאם להתבטא בחופשיות בשיחה טיפולית?

פסיכולוגים המנסים לעזור לאתיופים נתקלים בבעיות רבות. חסרה להם הבנת השפה ולכן הם משתדלים להיעזר במתורגמנים, בטפלם בנושאים הרגישים. אחרים מהם עושים כל מאמץ לטפל באתיופים בדיוק באותו אופן בו הם מטפלים בכל אדם אחר, תוך שימוש בשיטת הפסיכואנליזה והפסיכותרפיה הקלסית. לעומתם, תרפיסטים אחרים מחפשים שיטות חלופיות. תרפיסטים כאלה פנו בשאלות בקשר לרקע התרבותי של התרפיה הנפשית באתיופיה, כדי להיעזר במידע בחיפוש אחר דרכי טיפול מתאימות. אחד הפסיכולוגים הללו מנסה לשלב מתרגם, שעבר אימון מיוחד, כדי שייקח חלק כעוזר למטפל, בשיחות הטיפוליות. גישה זו נראית מבטיחה למדי, בהיותה רגישה לעובדה שהאתיופים, שלא כמו הישראלים האחרים, מתקשים לשתף את המטפל בחוויותיהם האישיות, או לגלות את סודותיהם הכמוסים ביותר. מאחר שכל טיפול נפשי מבוסס קודם כל על מסירת האמת למטפל, הרי כל מטפל הרוצה להתמודד עם בעיות האתיופים ייתקל בקשיים הנובעים מאי-אמירת האמת. כפי שאתיופים רבים העידו לי "הפסיכולוגים לעולם לא יוכלו להבין אותנו, האתיופים, אנו עלולים לספר לפסיכולוג מה שלדעתנו הוא מצפה לשמוע אך הוא לעולם לא יגלה מה שבלבנו באמת". הצהרה זו, בין אם היא נכונה או לא מבחינה סטטיסטית, משקפת בכל זאת היבט חשוב של האופי האתיופי (ואני בטוח שתרפיסטים סבלניים ואנשי מקצוע מתקדמים בטיפולם במצבים רבים מבין האתיופים). האתיופי חונך להיות אמן ההטעיה, להסוות את רגשותיו ומחשבותיו האמיתיים, פן יהיה נבוך או מגוחך בעשותו את סודותיו לנחלת הרבים.

לאור כל זאת, ברור, כי כל מידע נוסף על צורות ריפוי נפשי מסורתי, יוכל אך להיות לעזר לכל אלה העוסקים בבעיות האתיופים ומודאגים מכך שבריאותם הנפשית סבלה מן הסיוטים העצומים שעברו בחייהם. בשיחותי עם פסיכולוגים אני תמיד ממריץ אותם להתוודע לסוגי הטיפול הנפשי שהיו מוכרים לאתיופים בעבר, וזאת כדי למצוא דרכי טיפול חלופיות העשויות להיות בעלות השפעה מבורכת.

בתחום אחר — יש דיווחים על כך שרופאים אינם יודעים להביא את האתיופים להסכמה לקבל את הטיפול המוצע להם. למשל, קיימת דחייה בולטת מצד האתיופים לבליעת גלולות וכמוסות למיניהן. בחלקו הדבר נובע מכך שאינם מורגלים בנטילת טיפול תרופתי, בהתאם ללוח זמנים מסודר, ובחלקו הדבר נובע מן הפחד המושרש בהם לקבל מזון כלשהו מידי זרים, מחשש שהוא מורעל — וגלולות וכמוסות מזוהות עם מזון. כדאי לדעת שדווקא טיפול בזריקה מקובל מאוד עליהם. התהליך של דיקור תת-עורי על-ידי מחט והחדרת חומר, מתקשר בתודעתם עם ההחלמה, מה שאין כן לגבי הגלולות למיניהן.

מילדות אידילית, לחיים של קושי ואחריות

הופתענו לגלות שילדים צעירים מצליחים יפה בלימודיהם בגן ובכיתות הנמוכות של בתי-הספר היסודי. כיצד ניתן להסביר את זה ואם תלמידים חרוצים ותאבי דעת? האם מערכת החינוך המסורתית בין הורים לילדים תורמת לכך? האם הדבר נוגע גם לסיכויי הצלחתם להמשך למודים בבתים, בישראל?

לפי תצפיות החוקרים, התלמידים הבוגרים, אשר התחנכו בבתי"ס תיכוניים באתיופיה, נתקלים בקשיים רבים יותר בהסתגלותם למערכת החינוך בישראל. לעומתם הצעירים יותר לא רק מצליחים בלימודיהם, אלא אף אינם זקוקים לשיעורי עזר, כפי שנזקקו להם, בשעתם, תלמידים מתוך קבוצות עולים קודמות, בתקופות הראשונות לעלייתם ארצה.

שיטות החינוך וגידול הילדים באתיופיה הן ייחודיות, בעלות מבנה המאפשר את הבנת ההסתגלות הקלה של הילדים הצעירים לעומת אחיהם הבוגרים. ילדים באתיופיה, יונקים את חלב אמם עד גיל שנתיים לפחות, ולעתים אף יותר. במהלך השנתיים שלוש הראשונות בחייו, הילד האתיופי צמוד לאמו רוב הזמן. הוא מתנסה בתחושות ביטחון ונחת, כאשר האם נושאת אותו עמה לכל מקום, בתוך תרמיל עור המותקן במיוחד לשם כך. בדרך כלל אין התינוק מוגבל בזמני היניקה, הוא יונק משדי אמו בכל עת שירצה בכך, במיוחד כך הדבר במשך שנת חייו הראשונה. אף-על-פי שילדים נגמלים בהגיעם לגיל 3, הם עדיין מקבלים פינוק רב, לפחות עד שמופיע התינוק הבא במשפחה. הפעוט משוטט כאוות נפשו, והוא לומד לשלוט על צרכי גופו בקצב המתאים לו.

בין הגילים 3-4 מגיעה העת להיכנס לעול החינוך. במסגרת זו, מקנים לו ראשית כל כללי הליכות ונימוסים: הוא לומד את גינוני הכבוד, אותם עליו להפגין כלפי הוריו, אחיו הבוגרים, סבים, מורים. גינוני כבוד אלה כוללים צורות מילוליות של פניות נימוס וכן הדרכה מפורטת כיצד עליו לנשק ברכיהם של קשישים, תוך כפיפה מתאימה.

תקופה ראשונית זו חולפת, לרוע המזל, מהר מדי. לאחר הופעת ילד נוסף, משתנה מאליו מוקד האהבה ותשומת הלב של הסביבה. כמו-כן, כאשר הילד נעשה יותר ויותר עצמאי, הוא הופך לאובייקט של תרגול משמעתי חמור ביותר בדרך עונשים. כך הוא עובר מילדות אידילית לחיים של קושי ואחריות. החל מגיל 5 ואילך, הוא נדרש לשמור על חיות הבית, לעבוד יחד עם אחיו בשדות ולשמור על היבולים מפני הצפורים. במהלך שלב זה בחיי הילד היהודי-אתיופי, נדרש חינוך מיוחד, ע"מ להקנות לילד מודעות לעולם העוין סביבו, בו עתיד הוא לגדול ולחיות, מוקף באמהרים נוצרים, אשר יראו בו דמות מקוללת בגלל כוחו המשוער לשים "עין רעה".

חינוך מוקדם זה עודד פיתוח של מידת הזהירות כלפי הזולת, ויכולת לרסן רגשות, במיוחד רגש כעס ונקמה. יהודי אתיופיה נדרשו להיות מנומסים ומעודנים באופן יוצא מן הכלל, פן ימשכו תשומת לב שלילית, לפיכך, צייתנות, ריסון עצמי, ערנות למעשי הזולת וידע כיצד לעורר רושם חיובי, היוו חלק ממכלול ההתנהגות של הצווֹאה — Chawa. אידיאל החינוך למופת, שכל האתיופים שאפו להגיע אליו, אך אידיאל זה היה מושרש עוד יותר בקרב היהודים, שכן היה זה היבט חשוב מאוד של אסטרטגיית ההישרדות שלהם, ואף ממשיך למלא תפקיד חשוב בדרכי הסתגלותם לחיים בישראל.

הנה תיאור תמציתי של שנותיו המוקדמות של הילד היהודי-אתיופי, אך הוא מסביר את התקדמותם והשתלבותם הנאה של צעירים אתיופים בישראל.

האתיופים משתדלים מאוד לרכוש סוגי מיומנויות וכישורים שיאפשרו להם לעלות על מתחריהם. חינוך זה נועד להביא לשכלול את יכולתם המילולית, וזאת מאחר שידוע לאתיופים כי עליהם להתחרות באחיהם, ידידיהם ושכניהם. אפילו לכפרי הפשוט ביותר חוש מפותח לשפה ומיומנות להשתמש במגוון מלים ואופני ביטוי, מעודנים ושנונים. האתיופי יודע שהצהרה ישירה עלולה לסבכו, לכן הוא מפתח יכולת ביטוי עקיף, דו-משמעי. וכך קורה שרמת האינטליגנציה נמדדת אצל האתיופים בהתאם לרמת השליטה בגווני השפה האמהרית, וביכולת יישומם בשיחות יום-יום. האיש המדבר ישירות נחשב לטיפש, בעוד שהפיקח הוא זה המסוגל להשיג את אשר ברצונו, מבלי לגלות כלל את כוונותיו האמיתיות.

מה אפשר ללמוד מהאתיופים?

שאלה זו נשאלת לעתים קרובות בהקשרים שונים. באחת הפעמים נשאלה שאלה זו בכינוס של אנשי צוות רפואי, העובדים בקשר ישיר עם האתיופים. והופנתה אל אתיופי, חבר קיבוץ זה למעלה מ-25 שנה. הוא העמיק לחשוב ולבסוף ענה כי מי שבאמת רוצה תשובה לשאלה זו חייב ללכת למקומות מגוריהם של העולים החדשים ולשוחח עמם בגישה של "ראש פתוח", ואז יגלה את אשר ניתן ללמוד מהם. תשובה זו מרמזת ישירות ליוזמה האנתרופולוגית ולפרספקטיבה שניסיתי לבנות כאן.

רבים מצפים לכך שהאתיופים יהפכו להיות כמו יתר הישראלים, כדי שניתן יהיה להבינם ולהתייחס אליהם בהיגיון. בד"כ האתיופים בעצמם שותפים למשאלה זו ושוטחים בלהט שזוהי גם משאלתם העזה. ברור, יחד עם זאת, כי האתיופים, בייחוד המבוגרים שביניהם, עוד ימשיכו לבטא את הלכי מחשבתם והשקפת עולמם הקודמת במשך זמן רב, גם כאשר ילמדו היטב את השפה העברית. הבדלי התרבות הם אכן חלק ממה שעושה את המפגש האנושי למיוחד. הגישה השואפת לראות אחידות ודמיון בין בני-האדם לא תוכל לעמוד במבחן המציאות הסובבת אותנו כיום. מצד שני, אף כי הבדלים בולטים בנושאי תפישה ותודעה יכולים להוות אתגר, הרי בחברה טכנולוגית, יותר מאשר בחברה נחשלת, עלולים אלה להוות מגבלה לאלה הרוצים למצוא את מקומם בסביבתם החדשה. זוהי, אפוא, משימה המוטלת על אותם גורמים המטפלים בקליטתם של עולי אתיופיה, להתאמץ להכיר את העולם כפי שהוא נראה מבעד לזווית הראייה שלהם.

קליטה בלבן

בימים אלה, עומדות טובה ורקו ורותי מלדה לפתוח בשלב חדש – העבודה המעשית. את הידע שרכשו, הן תיישמנה במשך החודשים הבאים, ואם תעמודנה בהצלחה במשימה – ובמטלות אחרות – תקבלנה את התעודה הרשמית. טובה ורותי, כמו 17 חברותיהן, שמעו את ההודעה הקצרה ששודרה במסגרת השידורים באמהרית של "קול ישראל", ופורסמה במרכזי הקליטה. ההודעה הציעה לעולות חדשות מאתיופיה, בוגרות 12 שנות לימוד, להצטרף לקורס ראשון מסוגו המשלב לימודי עברית ומקצוע: קורס סייעות לרופא שיניים, בבית הספר לרפואת שיניים של הדסה והאוניברסיטה העברית.

לשידור ההודעה ברדיו, קדמה פעילות נמרצת, שבוצעה רובה ככולה על-ידי ד"ר יונתן מן, מנהל המחלקה לרפואת שיניים קהילתית במוסד. בסיועם של מוסדות וגופים כמו הג'וינט ומנהל הסטודנטים, הצליח ד"ר מן לתרגם את הרעיון למציאות: "אולי זה יישמע שחוק ונדוש" הוא אומר "אבל ראיתי בכך מבצע ציוני – בזעיר אנפין מבחינה כמותית. אבל משמעותי מבחינה ערכית. היום, כשהקורס הראשון בעיצומו והעסק עובד טוב, אנחנו כבר חושבים על פתיחת קורס נוסף בעתיד".

בתחילת הדרך, נבנתה במכון הדסה לייעוץ בבחירת מקצוע מערכת מיון ואבחון מיוחדת למועמדות. "עיקר הקושי של התלמידות הוא בלמידת סוגיות מופשטות – סוגיות שאין הן מורגלות ללמוד", מספר ד"ר מן. "אבל לרובן יש מוטיבציה יוצאת מן הכלל, ואין ויתור או כניעה לחומר לימוד קשה. מערכת הלימודים, הנמשכת שנה וחצי, כוללת לימוד השפה העברית לצד לימודי כימיה וביולוגיה, או לימודי אזרחות לצד רכישת ידע במכשור רפואי. במקביל להרצאות ניתנים גם שיעורי-עזר. בלימוד השפה ובקרוב יהיו גם שיעורי-עזר במדעי הטבע".

טובה ורותי, בראשית שנות העשרים שלהן, הגיעו ארצה יחד לפני כשנתיים: במרכז הקליטה נפרדו דרכיהן, ולפני חודשים ספורים, כשהתחיל הקורס – שבו ונפגשו בהתרגשות. בשיחה עמן, בעברית שבירה מעט, הן מביעות שביעות רצון רבה. רק אחרי שלוחצים בשאלות, הן מספרות שהאכזבה האמיתית שלהן היא בשעות הערב דווקא: "בעיה של התקרבות לסטודנטים ולישראלים" הן אומרות. "אנחנו רוצות להכיר ולשמוע – הישראלים לא כל כך. בהדסה הזמן מעניין ונעים. אבל במעונות זה אחרת. אולי מפני השפה; אולי מפני שעוד לא יודעים מי אנחנו. אם במשך הזמן זה ישתנה זה יהיה טוב. באמת יותר טוב".

הילד הנשכח – הייתי אני

מאת **חיה יוסף**

נולדתי בשנת 1952 במרוקו. היינו 14 ילדים. כמה מאחי ואחיותי נשלחו על-ידי ההורים לישראל במסגרת עליית הנוער. אני עוד הייתי ילד ונשארתי בבית. בשנת 1964, כשהייתי בן 12, עלינו ארצה. גרנו בחיפה. אבא עבד כפועל בניין, אמא הייתה עקרת בית. אני הייתי בורח. הכניסו אותי לבית-ספר בשכונה. הייתי בורח.

במרוקו גדלתי בסביבה של זנות, פשע, גניבות וסמים. מגיל שבע חייתי כך. הייתה לי דודה שניהלה מלון זול, מין בית-פגישות בן 12 קומות; היא לחצה על אמא שלי שתשלח אותי אליה. ישנתי בחדר השינה שלה. רק כשהורי החליטו לעלות ארצה הם לקחו אותי משם. אז כבר הייתי במצב קשה. נגועו שם לא אסרו אותי, רק נותנים מכות. שרפו לי את הידיים ונתנו „פאלאקות" — שלא אקח דברים שלא שייכים לי. זה העונש. קושרים את הרגליים ומצליפים על כפות הרגליים. כל פעם שתפסו אותי בגניבה היכו אותי, או הניחו לי על הידיים שקיות חול לוהטות ששרפו אותי. כל העור נשרף לי, עד היום יש סימנים של הצלקות. הסתובבתי עם ידיים פצועות ומודלקות שלא יכולתי לעשות בהן דבר וסבלתי כאבים נוראים. את זה עשו אפילו כשהייתי ילד בן 7 או 8. ילד קטן. חשבו שזה יעצור אותי מגניבות, ואני גנבתי אפילו יותר.

מגיל 10 לקחתי סמים. דוד שלי היה ספר והשתמש בסמים. גם קנה וגם מכר אותם. זה היה חשיש וקראו לזה „חשישה". הוא לקח את החשישה לפה ונשף אותה עלי, וכך הכניס אותי לעניין של הסמים. עמדתי ברחוב ושמרתי שלא יבואו שוטרים. ההורים לא ראו מה קורה לי. כשיש 14 ילדים קשה לראות מה קורה בדיוק עם כל אחד

ערכים של אשפה

למה ברחתי מהכיתה? אני חושב שהייתי מרדן נורא. אולי רציתי להיות אחר, להיות ילד טוב כמו רוב הילדים, אבל לא היו לי הכלים לזה. באתי מסביבה מורעלת, לא ידעתי את השפה, אפילו אופן הדיבור שלי ממרוקו היה כמו של רחוב מסומם. גדלתי בסביבה שלא היה בה מוסר, רק מה שקוראים „כבוד עצמי". אוי לכבוד הזה. אין הבדל בין רע לטוב. צמחתי על ערכים של אשפה, מושגים של התאכזרות. ששום דמיון לא יוכל להמציא אותם. מאבק לא על הכבוד בלבד, אלא על החיים עצמם, שבו לא מבדילים בין ילד, מבוגר, זקן או אח. היה מאוחר מדי לתקן את הנזק שהבאתי אתי.

כשברחתי מהכיתה הייתי גנב. בגיל 14 נכנסתי בפעם הראשונה לכלא. נתפסתי, גנבתי קופה. לא פגעתי בבן-אדם,

שלחו אותי לבית-סוהר. הכניסו אותי לכלא תל-מונד. היה שם אגף לקטינים. זה נורא. שם צריך להתמודד לא רק עם הסוהרים. קודם כל צריך לדעת להתמודד עם החבר'ה שם. וזו מלחמת קיום. אני הייתי חדש בארץ, לא ידעתי כמעט עברית. הייתי חלש. ידעתי שאסור להאמין לאיש. יש שם מנהיגות ומי שלא נכנע למנהיגים סופו מר ביותר. זה בית-ספר מושלם לאלימות ופשע. שם לא עוזרים אחד לשני. אני הייתי חלש בגוף אבל אמיץ ברוח ואחרי זמן קצר הפכתי למנהיג וכמובן ש„המחנכים" והסוהרים התחילו לנקום בי. הם לא אהבו מנהיגים. ארבע שנים הייתי בתל-מונד. בהתחלה לא עשיתי דבר. לא למדתי מאום. אחר-כך התחלתי ללמוד. רוב הזמן הייתי סגור באגף. לבד. סגור כמו חיית טרף. הייתי מופרע, באמת מופרע. צעקתי, זרקתי כלים. רוב הזמן הייתי בצינוק. ילד בן 14, לבד, בחדרון שקשה לשבת בו וקשה לעמוד בו. ובנוסף לכך גם קיבלתי מכות. גם מן הסוהרים וגם מן הבחורים.

כשיצאתי מתל-מונד עליתי עוד שלב ברמת הפשע. המשכתי לגנוב. התחלתי לדאוג לעצמי. חייתי מחוץ לחברה. לגמרי. התחלתי לדאוג לעצמי היו לי חברות. הרבה נשים. פגשתי אשה שהייתה הרבה יותר מבוגרת ממני. היא אהבה אותי וניסתה באמת לעזור לי. היא הייתה זקוקה ליצור כמוני. עברתי לגור אצלה, אבל היחסים שלנו הסתבכו. אני לא רוצה לדבר על זה. היה לא טוב. לא היה לי על מי לסמוך. ברחתי ממנה וגרתי שוב לבד. חייתי מגניבות. לעבודה? השתגעת?! אף לא פעם.

בפעם השנייה נתפסתי על-חם בפריצה לחנות תכשיטים. אז הייתי כבר בן 19. לא פגעתי באיש. קיבלתי 3 שנים. שוב הכניסו אותי לתל-מונד. חזרתי „הביתה", אבל כבר הייתי מבוגר והעבירו אותי לקבוצה של הגדולים הייתי מרדן ורע, ושם זה היה נורא אחד גדול. בטח, היו גם סמים. תראי, מי שמשתמש בסמים יש לו תמיד ובכל מקום סמים. איפה שלא יהיה הוא דואג שיהיו לו סמים.

אחרי שלוש שנים בהן אפילו לא למדתי עברית, יצאתי מבית הסוהר. הייתי בן 22. חזרתי לחיפה אל החיים שלי, אותם החברים, אותן הנשים, אותן הגניבות. הייתי צריך הרבה כסף. הייתי יותר מקצועי. לא השתנה כלום. אבל או... שודדים? ההבדל בין גניבה לשוד? שוד הוא אלים, מתוכנן מראש. כבר עוצרים איזה זמן של חיים נורמליים, מאיימים, מפחידים. בגניבה לא קיים איום. את הכסף בזבזתי על מכוניות, נשים, בגדים, בתי-מלון, סמים. אלה היו החיים שאהבתי. ב-1974 תפסו אותי. הייתי בן 22. היינו במועדון לילה וירו למישהו ברגליים. הנפגע אמר שזה אני. מאז אני בכלא. עכשיו זה 12 שנה שאני בכלא.

החברים היחידים שלי היו הספרים

סבלתי. סבלתי מאוד. לפני כ-שבע שנים החלטתי לשנות את עצמי. בהתחלה לא עזרו לי. לא האמינו לי שאני רוצה לקרוא, ללמוד. שאני רוצה לחזור למוטב. אם בן-אדם לא אומר פתאום: די, לא אהיה יותר פושע, זה עניין של התפתחות איטית שקשה לדעת איפה ומתי זה מתחיל. חיפשתי חבר, והחברים היחידים שהיו לי היו ספרים. למזלי, היו בכלא „צווארונים לבנים" אסירים כאלה בעלי השכלה, תרבותיים, חכמים. בכלא הייתה ספרייה שניהל אותה האסיר מיכאל צור: בן-אדם מלומד, לא יאומן מה האיש עשה בשבילי. הוא היה המורה שלי. הוא אמר לי מה לקרוא. הוא הלך אתי לאט, ידע שלא קראתי ספרות מעולם. הוא גם התחיל ללמד אותי אנגלית. התחלתי לקרוא ספרות קלאסית רוסית. טולסטוי, גוגול, דוסטוייבסקי. הספר שהכי הרשים אותי היה „החטא ועונשו".

אוצר המלים שלי הלך וגדל. התחלתי ליהנות מן הקריאה. מיכאל צור פיקח עלי. היו עוד חברים „מלומדים" שהדריכו אותי. קצין החינוך עזר הרבה. נהפכתי לאטרקציה בכלא. גיליתי שאני תופש מהר, לא היו לי שום תעודות משום בית-ספר. הרי לא למדתי קודם. נרשמתי לאוניברסיטה הפתוחה שם לא צריכים תעודות. עשיתי 4 קורסים, בבעיות מוסר, פסיכולוגיה חינוכית, פסיכולוגיה חברתית. רק פעם אחת נכשלתי בבחינות. למדתי להתמודד לבד עם החומר, כשלא תפשתי קראתי שוב ושוב. התחלתי להבין משהו. בניתי לי את המשפטים. הרגשתי אושר גדול. רציתי לסתום חורים בהשכלה שלי.

הבטיחו לי שאשתחרר בעוד שנתיים. ואני בטוח שאעבור את השנתיים בסדר. הייתי רוצה ללמוד מקצוע. משהו שקשור ביחסי ציבור, תיירות, מכירות. אבל לא מאפשרים לי. לא פעם ביקשתי שיתנו לי להרצות לפני נוער שוליים. גם בזה הייתי יכול להצליח. לעבוד עם נוער שוליים. עוד לא אישרו לי לדבר עם הצעירים.

כאשר אעזוב את הכלא אתחיל לעצב את האישיות שלי. זה לא יפריע לי שהייתי במאסר עולם. החברה מתייחסת היום לגמרי אחרת לאסירים. לא כמו בעבר. השפיעו על כך אסירי הצווארון הלבן. הם הכניסו את המושג: „כבוד האדם". כבר לא מתרגשים מן הכלא ומאנשים שישבו בכלא: הם יוצאים וממשיכים, כמו כל אזרח אחר. איש ציבור יושב בכלא, כותבים ומדברים עליו, ואחרי זמן-מה הוא משתחרר ועוברים לסדר היום כאילו לא קרה דבר. בחיי הכלכלה שלנו כמעט כל בן-אדם חושב בעומק לבו: אולי... מחר אני.

האלימות רדומה בתוך כל בן-אדם

את חושבת שיש לי אישיות כפולה כמו מיסטר ג'קיל וד"ר הייד? לא, בכלל לא, אני בן-אדם אחד ויודע את האני שלי. אני מתמודד וחי עם הדברים שמקורם בעבר שלי. אני עומד על המשמר ויודע כמה דק וצר הגשר. יש בי רע וטוב כמו בכל בן-אדם. המשקל אצלי היה כרע, עכשיו אני מאזן את זה. האלימות נמצאת רדומה בתוך כל בן-אדם. יש כאלה שאצלם היא מתעוררת ומזיקה. אני הייתי הרבה פעמים אלים. לא ידעתי איפה הגבול. היום הדברים השתנו. סויסה הנהיג מדיניות מהפכנית חדשה. כבר מרגישים שינוי. יש פחות אלימות בכלא. כשהיחס בתוך הכלא אנושי, הראש של האסיר לא יהיה בנקמה.

את שואלת אם אני מאמין שאפשר לשנות, זה נכון שאומרים — פעם עבריין תמיד עבריין. אבלי אני מאמין שאוכל לעמוד בשינוי שעברתי. אני שומר על עצמי. כבר 7 שנים שאני מצליח. את חוה הכרתי ב-78', אבל זה היה כבר אחרי שהשתניתי והתחלתי להיות בסדר. רק ב-1982 ביקשתי בפעם הראשונה חנינה. חוה הכירה את סמי האסיר, אבל הייתי גם סמי הלא-אסיר. כשהתחתנתי עם חוה עוד לא ידענו אם אקבל חנינה. קיווינו. אבל לא היה בטוח. אני רציתי להשתקם. במשך הזמן נכנסה בי האמונה שיבוא היום ואקבל חנינה. אני מאמין בורא של החיים והחיים שלי התחילו להיות חיוביים.

סמי אלקיים, אסיר שפוט על רצח, למאסר עולם. מגיל צעיר בבתי סוהר שונים. מה שנקרא — עבריין מועד. החליט להשתקם. בהצגה בכלא הכיר את השחקנית חוה אורטמן. קשר, ידידות, אהבה, נישואים, תאומות. בקשת חנינה ותקוות לחיים חדשים. מונולוג של סמי על התהליכים שעברו עליו. קטעים מיומנו שעשוי להופיע בקרוב כספר

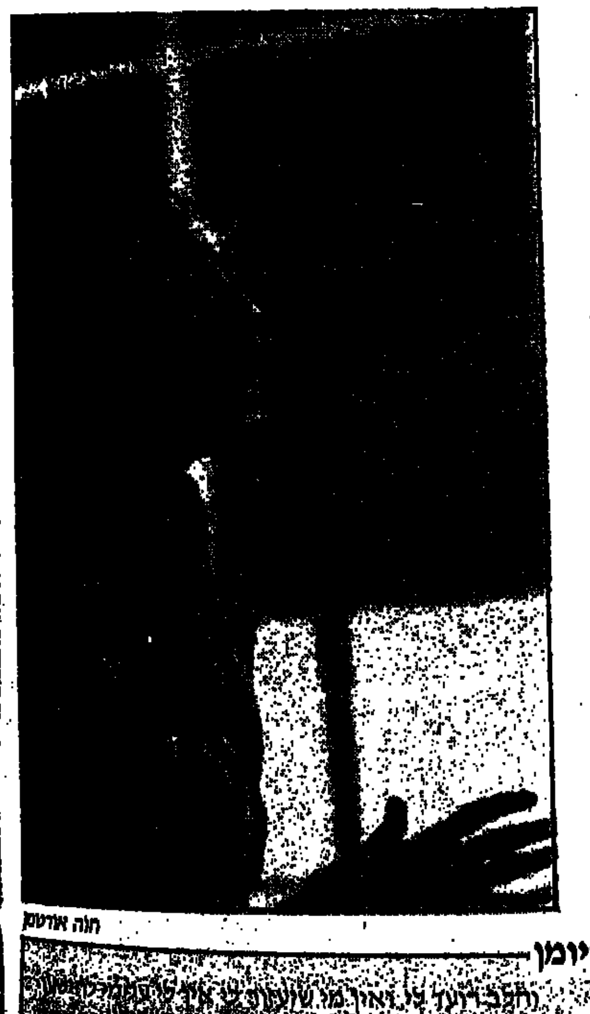

חוה אורטמן

מן היומן

אלמוני רעול-פנים

את הסבלנות רכשתי כדי להגיע למטרה. זאת אומרת שהייתי „יוצא לצייד". אני גרתי בעיר נמל בחיפה. אז הייתי יורד לנמל, אני ועוד חבר. באחד הימים ישבנו אני וחבר בבית קפה, ושם ישבו להם שני אנשי עסקים, ואכלו ארוחת בוקר, ולאחר שסיימו את הארוחה, אחד מהם בן 50 בערך, הוציא חבילה של כסף תפוסה בגומי, הוציא את הגומי וספר את הכסף, ולאחר מכן מסר אותו לחברו לעסקים, וגם זה סופר אותו. לאחר מכן דוחס אותו לכיס המכנסיים. את האדם הזה לא עזבנו במשך שבוע ימים, אנחנו במעקב עליו, ולעקוב אחרי זרם חיים של אדם צריך הרבה שכל, וחכמת חיים, **והרבה סבלנות**, והרבה הוצאות, למשל יום אחד בתוך השבוע נפל שאני חיכיתי לו במשך 5 שעות עד שירד מאיזה בניין. הכרתי את הילדים שלו. את אשתו, בלי שהם יכירו אותי או יצלמו את הפנים שלי בתודעתם או בשולי התודעה שלהם, עד יום שישי, אחר הצהריים, ראינו אותו עוזב את הבית עם הילדים, בלי האשת, ובשעה 10 בלילה אשתו עוזבת את הבית. ואנחנו עולים ופורצים את הדירה, עושים שם מהפכה בחיפוש, וחברי מוצא 5 חבילות של 10,000 לירות באחד המעילים של האשה.

כאן, הסבלנות שהשתמשתי בה במשך שנים, היא שלילית, ואני אתעל אותה לאפיקים חיוביים, ואנצל אותה עד שאני אגיע לטוב שבחיים, וסבלנות זו עלתה לאחרים ביוקר פעמים אין ספור, והרבה פעמים, לעתים שבועות שהייתי עוקב אחרי בן-אדם ובסוף מפספס אותו בדרך מקרה, שבו צילם את הפנים, או אותי, או את החבר, ואז היינו דוחים את הגניבה, או את הפשע לזמן ארוך יותר. עד שבתודעתו פני יקבלו טשטוש אצלו ויתערבבו בין זרם פניהם של האנשים שהוא רואה ברחוב, או בבית קפה, לעקוב אחרי גבר זה לא כל כך מסוכן, כמו לעקוב אחרי אשה.

למשל, בעלת מפעל הפיס בסביבות גיל 40, עקבנו אחריה והיא כל הזמן מתחילת המעקב היתה לה תחושה שעוקבים אחריה, והייתה מסתובבת כל כמה מטרים אחורה, אבל אנחנו תמיד תלפנו עם האוטו קדימה וחונים לנו במרחק של 100 מטר ממנה, אנחנו עוקבים אחריה תמיד מקדימה, ולא מאחור, הפוך, ונשארה עם התחושה של האחור.

הרגלנו את העין שלה, שתראה אוטו „קונטסה" לבן תמיד חונה על-יד הבית שלה, ותמיד כשהייתה חוזרת בערב הביתה הייתה רואה את האוטו. בלעדינו; לאחר 3 שבועות כבר הפסיקה להסתכל על האוטו בכניסה לבית שלה, מעין הרגל. ואז ערב אחד בשעה 11 ירדה בתחנה של האוטובוס. ואני הנבל המושחת, נותן לה להתקרב מטר מהדלת של האוטו. עוד כמה צעדים נותן לה, ואז אני פותח את הדלת של האוטו חוטף לה את התיק. היא מחזיקה ברצועה, ורק את הרצועה של התיק אני משאיר בידה וצעקות שלה נעלמים לאחר כמה שניות. ואנחנו דוהרים עם האוטו הגנוב, חונים אותו בחניה של מכוניות ומסתלקים לנו. ובתודעתה נשארתי אלמוני רעול-פנים ל-30 שניות, ואני ונהג מתחלקים בכסף ונפגשים שוב לאחר כמה ימים.

מן היומן

מאונן בידיים כבולות

אני עכשיו משחק עם השרשרת של כבלי הרגל, וסופר כמה טבעות יש בה: 12. בדיוק. אני בן-אדם ואני בכבלים, מצחיק. משהו מיני עובר עלי עכשיו, בא לי לאונן, וידי כבולות. ובכל זאת אני יעשה זאת. את זה הם לא יקחו ממני. ואני משחק עם שלי מחוץ לסרבל. כיף לי, אני ממש בנסיעה ולא הרגשתי איך פתחו את הדלת של הצינוק ממש כבוי החכרה, וכשהרגשתי – הסוהר של מהדי עומד לי על יד הדלת, ואני באינסטינקט משתיר את שלי בסרבל, הוא מבחין בתנועה מהירה אצלי, והוא קורא לסמל הצינוק שבא ביחד עם מהדי, הנה מהדי עובר. אומר לי שלום בנענוע ראש, מסירים מעליו את הכבלים, ומכניסים אותו לתאו, ובאים לתא שלי, פותחים אותו.

„צא החוצה סמי" אומר לי הסמל.

„מה קרה?" אני שואל.

„נ.נ. צא כבר", אומר זאת בעצבים, ואני יוצא כבול ידיים ורגליים מחוץ לתא והם נכנסים לחיפוש. מחפשים, ומחפשים, ובסוף אומרים לי להתפשט.

„איך אפשר?" אני שואל.

הוא שכח שאני כבול ידיים ורגליים, ואז הוא מוציא מפתח של כבלי היד, פותח לי יד אחת, ואני מתפשט. „תרד ותעלה" ואני עושה זאת. החיפוש מסתיים.

„אנחנו עוד נתפוס אותך" אומר לי הסוהר. בזמן שאני הסתרתי את הזין שלי, הוא חשב שאני הסתרתי דבר חשוב ופלולי. וכל החיפוש שנעשה לי עכשיו אי-הבנה, בתפישה המושגית. אילו הייתי אומר לו, שהוא הפריע לי בשעת אוננות, זה היה ממש מלחמה והיה חושב שאני מסתלבט עליו. כל החיפוש הזה שעשע אותי. לאחר מספר דקות הם עוזבים את הצינוק, ואנחנו לבדן מה שקרה ביני לבין הסוהר. זה חלקיק של הקומדיה של החיים. מוליר היה עושה ממנה קרק. דנטה היה עושה מאתנו גיהינום.

סמי עם אחת הבנות

מן היומן

התפוצצות בנפש שלי

[illegible]

אי אפשר בלי ענישה אבל אפשר בלי אלימות

בשנת 1978 עבדה קבוצת התיאטרון נווה-צדק על ההצגה „סורגים".

השחקנים ביקרו בבתי כלא כדי ללמוד מקרוב את החיים במאסר ולהכיר מקרוב אסירים למיניהם. אחד השחקנים הכיר את סמי אלקיים שישב באותה עת בבידוד בגלל התפרעות. סמי היה אז אסיר ותיק. הוא הגיע בפעם השלישית לכלא בגלל ירייה ברגלו של בחור.

בכלא רמלה ישב באותו זמן בחור ששימש שנים רבות כמודיע במשטרה, עד שהסתבך ונידון למאסר. במשטרה ידעו ינסו לנקום בו, לכן הושיבו אותו בתא בודד כדי לשמור על חייו. 16 אסירים התארגנו, ובמשך חודשיים תכננו את נקמת-הדם. האסיר נרצח בתוך תאו, ואומרים שהיתה זאת אחת הפעולות המתוחכמות ביותר של נקמה, בתוך כלא סגור. סמי, ועוד שלושה אסירים נידונו על כך למאסר עולם. סמי טוען שאין לו קשר לתכנון ולא לרצח, ואין הוא אשם.

השחקנים פגשו את סמי בזמן שחקרו את חיי הכלא ובשעת החזרות, ויותר מכולם התרשמה ממנו שחקנית צעירה, **חוה אורטמן**. לגביה היתה זאת פגישה גורלית. מהרגע הראשון היתה לה תחושה שסמי אינו אסיר רגיל. הם נפגשו רק בשעות החזרות, אך לאחר גמר העבודה ביקשה חוה לבקר את סמי, ואחרי הביקור התחילו להיכתב מכתבים, הקשר הלך והעמיק, ולאחר שנים אחדות נישאו. הם נשואים ארבע שנים והורים לזוג תאומות בנות ארבעה חודשים.

חוה העידה על עצמה שהיא לא עוצרת ברגשותיה ולאחר שגילתה שהיא מתאהבת בסמי לא לחמה בכך: „ידעתי שאני נכנסת כאן לבעיות קשות, דיברתי עם העובדת הסוציאלית ואפשרו לסמי ולי להיפגש. אז עוד לא היה מדובר על חנינה, ובכל זאת לא חשבנו על ניתוק היחסים. פנינו לוועדת החנינה וכשנראה היה שיש סיכוי שסמי יוכל לקבל חנינה – התחתנו. אי אפשר להגיד שסמי עבר מטמורפוזה, סמי נשאר אותו סמי, אבל פיתח תכונות אחרות. הוא לחם ולוחם נגד קווי-האופי השליליים שלו ואני בטוחה שהוא השתנה. אבל זאת מלחמה קשה וארוכה ותמיד נצטרך להתמודד עם משהו המסכן את חיינו."

לפני ארבעה חודשים נולדו שתי הבנות, ומאז חייהם של סמי וחוה קשים יותר. סמי מתגעגע לבנות וחוה צריכה להתמודד עם גידול תינוקות ללא עזרת אב.

הוא מקבל שני ימי חופש בחודש וזה לא מספיק לא לסמי ולא לחוה.

גונדר סוויסה מאמין שסמי יוכל לשקם את עצמו אפילו לאחר ש-20 מתוך 34 שנות חייו ישב בכלא. הוא מאמין שזוהי הוכחה לתיאוריה שלו שאי אפשר בלי ענישה, אבל אפשר בלי אלימות.

קשר ימני כלל־עולמי

מאת יהודה צור

לוציו גאלי, מיליארדר, דמות מסתורין, איש מאפיה, סוחר סמים ונשק — האם הוא עומד מאחורי פעולות הטרור הימניות באיטליה ובארצות דרום־אמריקה? לא נעצר מעולם וכל החקירות נגדו נקלעו למבוי סתום. אילו כוחות עומדים מאחוריו?

לוציו גאלי

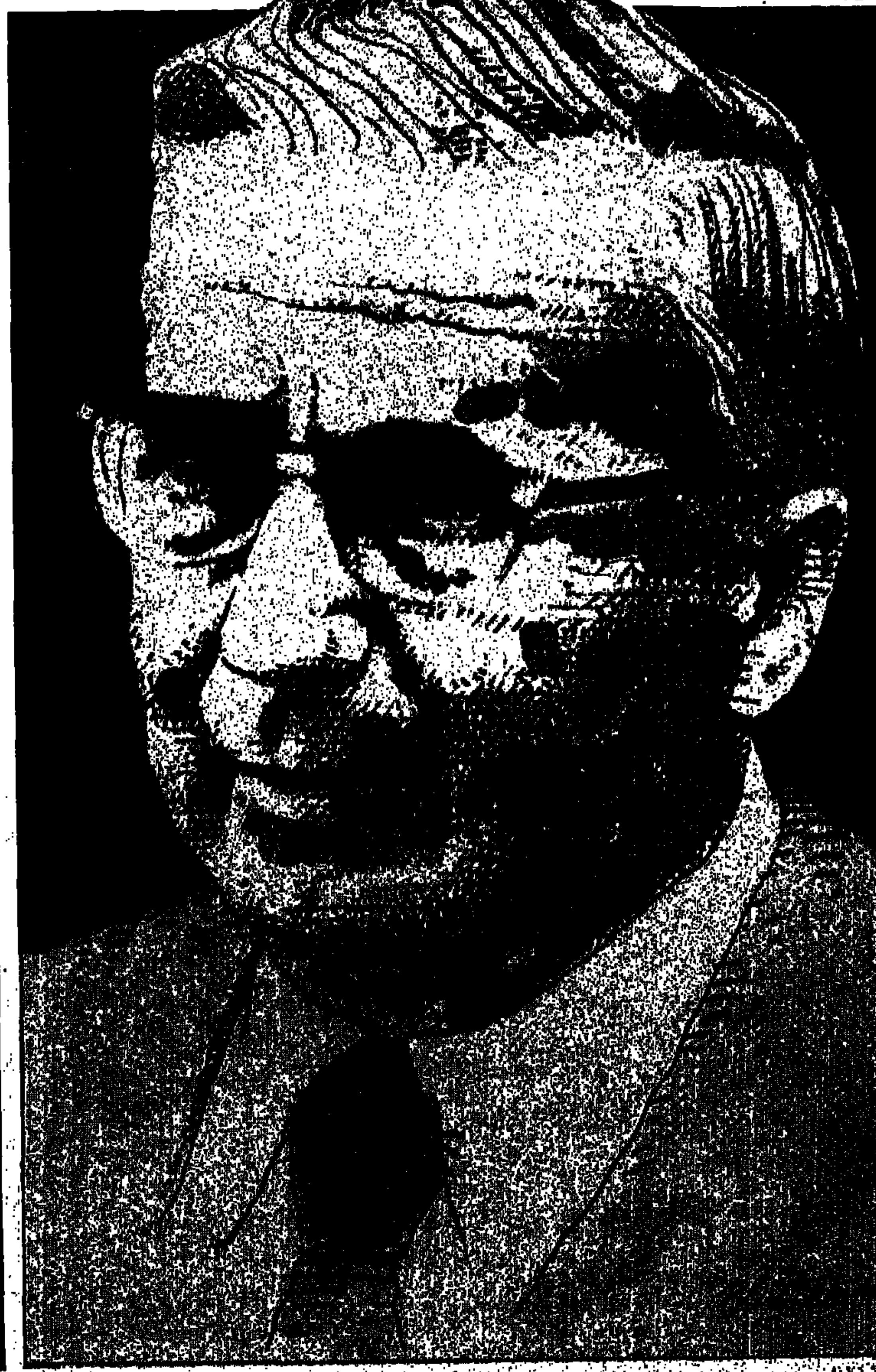

בוקר ה־13 בספטמבר 1982 נכנס לוציו גאלי לבנק בז'נבה. הגבר גבה־הקומה, ממשקף, בראשית שנות ה־60 לחייו, ניגש בצעד בוטח לאשנב והגיש לפרעון צ'ק בסך 120 מיליון דולר מבלי להניד עפעף. הצ'ק היה כשר למהדרין והחשבון כלל סכום גדול בהרבה מאותם 120 מיליון. שבעלותו של לוציו גאלי. החתום על הצ'ק, הפעיל מנגנוני אזעקה של הפקידות הבכירה בבנק.

לוציו גאלי נעלם מאיטליה שנה לפני כן, זמן קצר לפני שהוצאה נגדו פקודת מעצר ומאז הפך לאיש המבוקש ביותר על־ידי האינטרפול. גאלי היה חשוד בכך שעמד בראש ארגון „הבונים החופשיים", P.2, שחבריו רבי העוצמה שלטו בתפקידי מפתח במודיעין הצבאי, העסקים והפוליטיקה של ארצם עסקו בחתירה להפלת המשטר. מנהל הבנק התקשר במטה המשטרה ושעה קלה לאחר מכן הובא גאלי לקמפו דולו, בית הסוהר השווייצי הנחשב לבטוח ביותר. האיש, שנפל בידי המשטרה השווייצית באופן גלוי כל־כך, נאשם באותה עת בחתירה נגד המשטר הדמוקרטי באיטליה, ונחשד גם בהברחת מיליארדי דולרים, במעורבות בפשיטת־רגל של כמה בנקים, במימון פעולות הטרור של הימין הפאשיסטי באיטליה, ובקשרים ענפים עם המשטרים הצבאיים של בוליביה, אורוגוואי וארגנטינה, ששלטו באותן ארצות עד לפני שנה. שנה לאחר מעצרו של גאלי התנהלו דיונים משפטיים ארוכים בין שווייץ לאיטליה. ממשלת איטליה דרשה את הסגרתו של גאלי, והשווייצים נטו להיענות בחיוב, אם כי באיטיות מפליגה.

ההחלטה בעניינו של גאלי אמורה היתה להתקבל ב־10 באוגוסט 1983, וב־9 ימים לפני כן נעלם גאלי מתאו המוגן ביותר בשווייץ. ימים מספר מאוחר יותר סיפר הסוהר צערה, שתמורת 20 אלף פרנקים שווייציים הוא עצמו הוציא את גאלי מתאו, הובילו למשאית קטנה, ועבר עמו את הגבול הצרפתי השוכן קילומטרים מעטים משם.

מיהו האיש המסוגל לגשת לבנק, לגבות 120 מיליון דולר ואשר רכושו נאמד בעשרות מיליארדים וקשריו חובקים עולם? מאז שגאלי מתהלך חופשי מוזכר שמו בכל עת שמשטרים צבאיים בדרום־אמריקה עומדים לחולל הפיכה וארגונים ימניים קיצוניים באירופה מבצעים פעולות טרור. עיתוני אמריקה הלטינית אינם חדלים לספר על מעלליו של האיש, המוגדר על ידם „כדמות רבת מסתורין אשר פעולותיה חורגות מגבולות ארצות היבשת ומרכזות בידיה את חוטי קשר הסמים, המאפיה, הימין הצבאי והכסף השחור וסחר הנשק".

500 תיקים

לפני כמה חודשים ביקשה הממשלה הדמוקרטית באורוגוואי, שזה עתה הוקמה לאחר שנים ארוכות של משטר צבאי, 30 מיליון דולר כסיוע כלכלי מממשלת איטליה. איטליה דרשה, בתמורה, לקבל לידה ארכיון המכיל 500 תיקים של מידע רב־חשיבות על אישים בצמרת החיים הפוליטיים והכלכליים של איטליה ואולי גם של ארצות אחרות. האולטימטום של איטליה גרם בינתיים לרתיעה בקשת אורוגוואי, גם אם לא באופן רשמי. הארכיון בן 500 התיקים הוחרם על־ידי משטרת אורוגוואי בפשיטה שערכה במאי 1981 על מעונו המפואר של לוציו גאלי, בבירת אורוגוואי. הקולונל, שעמד בראש המבצע, צפוי עתה למשפט בארצו כחשוד ברציחות והיעלמויות של אנשי אופוזיציה בעת המשטר הצבאי באורוגוואי. ממשלת איטליה, ועמה רבים מכלי התקשורת ביבשת האמריקנית, סבורים שהארכיון כולו והעתקים ממנו נמצאים עתה בידיהם של ראשי הכת הצבאית ששלטה באורוגוואי עד לפני שנה, ובעיקר בידי הגנרל אלבארז שהיה

הקשר האורוגוואי

על מעמדו של גאלי באורוגוואי [illegible] הופיעה באחד מעיתוני ארגנטינה [illegible] לכבוד ראש השנה החדשה [illegible] ב־31 בדצמבר 1978.

[illegible]

כנשיא ושל שר הפנים שלו הגנרל טרינידאד.

כאשר נכנס לתפקידו הנשיא הדמוקרטי סנגינטי, לפני שנה, לא נותר זכר מן התיקים במשרדי הממשלה, ונראה כאילו ירדו למחתרת יחד עם גאלי עצמו. שלושה שופטים איטלקיים, החוקרים את פרשת פ.2., הגיעו בנובמבר האחרון למונטבידאו, אך למרות מאמציהם לא הצליחו גם הם לראות אפילו תיק אחד. גם ראש ממשלת איטליה, בניטו קראקסי, שביקר ביקור ממלכתי באותם הימים באורוגוואי, ושר החוץ שלו ג'וליו אנדריאוטי ששהה באורוגוואי בדצמבר האחרון, לא הצליחו יותר משלושת השופטים. עיתוני אורוגוואי יודעים לספר שאחד מן התיקים „האבודים", זה שהמספר 45 המתנוסס על כריכתו, מוקדש ככל הנראה לאנדריאוטי עצמו ולמעלליו הכלכליים והפוליטיים. אמצעי התקשורת באורוגוואי ציינו שהתיקים נעלמו כאשר שהו באורח מקרי בבירת אורוגוואי סוכני המודיעין הצבאי האיטלקי שרבים ממפקדיו נאלצו לפרוש מתפקידיהם דווקא בגלל קשריהם עם גאלי וארגונו.

רוברטו קאלוי

הקשר הארגנטיני

עוד לפני־כן, בשנות החמישים המוקדמות, יצר גאלי קשרים הדוקים עם נשיא ארגנטינה חואן פרון, אשר הלך והתחזק דווקא לאחר מות אשתו אוויטה פרון ואבדן שלטונו. גאלי הצליח אז להבריח מבואנוס־איירס את ארונה של אוויטה פרון ולהביאו לרומא, על פי בקשתו של פרון. הדבר נעשה, ללא ספק, הודות לקשרים שקשר גאלי עם צדו האחר של המתרס — עם הגנרלים והאדמירלים של השלטון הצבאי שהדיח את פרון.

פרון הציג את גאלי בפני אומכרטו אורטולאני המקורב לשלטונות החדשים בבואנוס־איירס שהחליפו את פרון. אורטולאני, איש עסקים רב־השפעה באיטליה, אורוגוואי וארגנטינה, היה מיודד גם עם רוברטו קאלוי, מנהל הבנק אמברוזיאני הגדול ביותר במילאנו. דרכו הכיר גאלי גם את סידונה, מנהל בנק בסיציליה. שני הבנקים פשטו מאוחר יותר את הרגל, תוך הפסדים של מיליארדי דולרים ללקוחותיהם. סידונה, שהיה מבריח הכספים הראשי של המאפיה מת, כאמור, לפני חודשיים בנסיבות מסתוריות בתאו בארה"ב. קאלוי, שנעלם מאיטליה לאחר שנעצר, נמצא כעבור ימים תלוי תחת אחד מגשרי נהר התמזה בלונדון. גם זה הוגדר כהתאבדות.

הקשר הארגנטיני

לוציו גאלי הגיע לארגנטינה לראשונה בסוף שנות ה־40. הוא קשר קשרים אמיצים עם הפרוניסטים ומאוחר יותר עם אנשי הכת הצבאית שהדיחה את פרון ב־1955. גאלי סייע לפרון, בשנות ה־60, להבריח מארגנטינה את ארונה של רעייתו המנוחה, אוויטה, שנפטרה ב־1952 ואשר הכת הצבאית סירבה לאפשר את הוצאתה מן הארץ. גאלי עזר לפרון לא מעט הודות לקשריו עם הגנרלים שהדיחו אותו.

בראשית שנות ה־70 גאלי התחיל לרכוש בצורה גלויה או סמויה בנקים ומפעלים בארגנטינה. ב־1972 שב פרון בטיסה של אלאיטליה לארגנטינה, לביקור קצר בהסכמתו האילמת של המשטר הצבאי. בין מלוויו נמצא, כמובן, גאלי. ב־1973 חזר פרון, הפעם כדי לעמוד בראש תנועתו כמועמד לנשיאות. ואכן נבחר ברוב עצום.

במשטרו הראשון כיהנו בממשלתו שלושה שרים, חברים בסניף הארגנטיני של פ.2. גאלי עצמו קיבל בסוף 1973, מידיו של פרון, את העיטור הגבוה ביותר של ארגנטינה, המוענק לו „עבור שירותיו החשובים לארגנטינה".

ב־1974 נפטר פרון, ואלמנתו איזבל מיהרה למנות את גאלי כיועץ לשגרירות ארגנטינה ברומא ולציידו בדרכון דיפלומטי. ב־1976 הדיח הצבא את איזבל פרון מן השלטון, אולם גאלי המשיך ליהנות מתמיכת המשטר החדש. אדמירלים וגנרלים של השלטון הצבאי נמנו עם ידידיו. דבר זה אפשר לו להמשיך להעמיק את אחיזתו בנושאים כלכליים בארגנטינה.

הטרור הפאשיסטי

החקירות בפרשת פיצוץ שאירע ב־1974 ברכבת מינכן־רומא שגרם למותם של 12 נוסעים ופציעתם של 28, וזה שאירע בתחנת הרכבת בבולוניה שגרם להריגתם של 85 נוסעים ומאות פצועים, שוב הובילו אל גאלי ולתאו החשאי. אך חשודים שנעצרו, פנים מוכרות של הפאשיזם האלים האירופי, שוחררו תמיד מחוסר הוכחות, אך במהלך חקירתם התחזק הרושם שגאלי הוא איש־הקשר שלהם ועזרתו ניכרת בכל מעשיהם. תיקים מסוימים בריגול הנגדי האיטלקי מצאו דרכם לארמונו של גאלי, למרות שהיו חסויים, וזו הסיבה שגאלי לא נעצר מעולם; הסיבות טמונות, כנראה, באותם תיקים שנשמרו בכספת ביתו, והכילו חומר רב על מדינאים ואישים בולטים בעולם העסקים האיטלקי, וככל הנראה גם הדרום־אמריקני.

גאלי נעזר באותו חומר למטרותיו שלו. אין ספק שהמידע הרב הטמון באותם תיקים על־אודות פרשיות ואישים בצמרת, סייעו לא מעט לכך שכל החקירות שנערכו עד כה נגד גאלי הובילו למבוי סתום. טרם נמצאו האחראים לטבח בבולוניה, והחשודים בפיגוע מינכן־רומא, אך ברור שכל החשודים שנעצרו ושוחררו מחוסר הוכחות היו קשורים גם עם גאלי וגם עם האינטרנציונל השחור של הפאשיזם הדרום־אמריקני. אך בלחץ אמצעי התקשורת של איטליה, ושל גורמים מסוימים בממשל הארץ, פשטו כוחות הביטחון במאי '81 על ארמונו של גאלי. האיש, כמובן, לא נמצא במקום, כי מי ששלט בארגונים החשאיים באיטליה ידע מבעוד מועד על בואם. במקום נערכו חיפושים מדוקדקים, שהעלו בין היתר רשימה שהכילה 935 שמות של חברי תאו. הרשימה הכילה 6 שרים בממשלת איטליה של אז, עשרות חברי פרלמנט, אנשי ממשל. ברשימה מקום בולט ל־157 קצינים בכירים, ביניהם 17 גנרלים של הצבא, 9 גנרלים שעמדו בראש כוח הקרבינריים, 4 גנרלים שפיקדו על „המשמר הפיננסי", שמתפקידו לחקור פרשיות כלכליות ועניני הברחת כספים, 4 גנרלים מחיל האוויר, ו־8 אדמירלים. בין היתר הופיעו ברשימה רמטכ"ל איטליה, מפקד המודיעין הצבאי, מפקד שירותי הביטחון והמתאם של כל שירותי הבטחון. במשך שנים פעל העיתונאי קופטי כמודיע של השירותים החשאיים בתוככי התא שגאלי עמד בראשו. קופטי לא ידע, כמובן, שמפקדו הישיר, הקולונל ויוו, העמיד בשיטתיות את הדו"חות שהוא מסר לגאלי עצמו בהיותו חבר נאמן של הארגון.

הממשלה נפלה, האישים שנכללו ברשימה נאלצו לפרוש מתפקידיהם. רבים סבורים עד היום שגאלי נטל עמו כמנוסתו, שאורגנה בעוד מועד, את כל התיקים החשובים ושהותיר מאחוריו, בכוונה, רשימה של אנשים שכבר לא הזדקק להם והיה יכול לוותר עליהם. הוא העדיף להותיר בידי החוקרים שלל שערכו מועט, כדי לשמור על אוצרו האמיתי — תיקי מידע על צמרות איטליה ודרום־אמריקה שאפשרו לו להמשיך להחזיק בגרונן ולשרתה, ויחד עם זה לשמור על חייו.

ערפאת וקדאפי

לוציו גאלי היה בין 20 הנוסעים במטוס ארגנטינאי שטס ב־1974 לטריפולי, בירת לוב. בראש המשלחת [illegible]

[illegible]

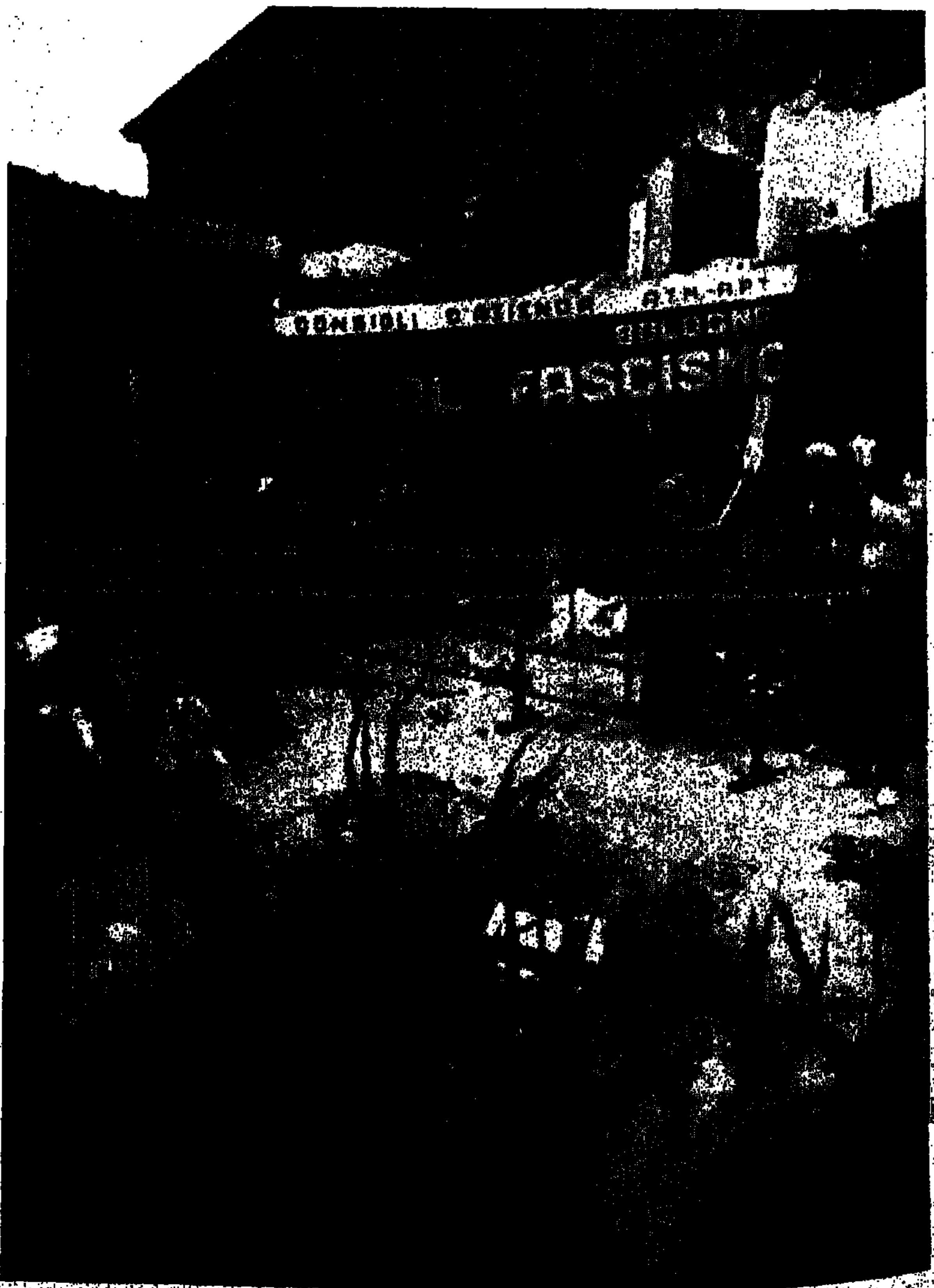

„...לא לפאשיזם", שלט במקום הפיצוץ בתחנת הרכבת בבולוניה

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מן העמוד הקודם)

קשר ימני כלל־עולמי

פ.2. — פרופגנדה דואה

מיכאל סידונה, בנקאי איטלקי שהחל לרצות גזר־דין של 25 שנות מאסר בגין גרימה לפשיטת־רגל בבנק פרנקלין אמריקני, נמצא מת בכלאו לפני חודשיים. משפחתו טוענת שלא התאבד אלא נרצח. בשנה 1979 ישב אותו ארם בבית מלון מפואר בניו־יורק. סידונה, שנמלט מאיטליה לאחר שהבנק שעמד בראשו פשט רגל בנסיבות חשודות למדי, ציפה למשפט בארה"ב. הבנק שלו באיטליה היה קשור באישים חשובים במפלגת השלטון הדמו־נוצרית, בוואתיקן, וכפי שהתברר אחר־כך היו לסידונה קשרים עם המאפיה האיטלקית. בעיצומה של החקירה בענייניו בארה"ב נעלם פתאום סידונה ממלונו בניו־יורק והעיתונות הודיעה שנחטף. רק חודשיים מאוחר יותר התברר כי החטיפה בוימה וכי סידונה, בעזרת המאפיה, קפץ לווינה ולסיציליה בענייני כספים.

החקירות בארה"ב ובאיטליה חשפו אז את הקשרים ההדוקים של סידונה עם ראש ארגון „הבונים החופשיים" בעיר ארמצו, השוכנת כ־80 קילומטר מזרחית לפירנצה. לוציו גאלי, תעשיין קטן בעל עבר פאשיסטי, שצבר תוך שנים אחד ממקורות הכוח הכלכליים והפוליטיים הגדולים ביותר באיטליה, היה זה שעמד מאחורי בריחתו של סידונה. גאלי, שנולד ב־1919 באיטליה, היה פאשיסט עוד בנעוריו. אך ידע לקפוץ על עגלת המנצחים שבועות מספר לפני כניעת ארצו במלחמת העולם השנייה. הוא הצליח, תוך שבועות מספר, ליצור לעצמו דמות של פרטיזן, ולקשור קשרים שעזרו לו לנהל, מאוחר יותר, מגעים כמעט חופשיים עם גדולי איטליה, לרבות ראשי המפלגה הקומוניסטית. מאז שהתמנה לראש הארגון פרופגנדה דואה (פ.2.) הצליח גאלי לצרף לארגונו קבוצה גדולה של אישים רבי־השפעה וביניהם, כפי שהתברר מאוחר יותר, מאות אנשי צבא בתפקידים הבכירים ביותר בצבא ארצם.

שבועה לכל החיים

קשריו של גאלי גרמו לכך שאף לא אחד מהשירותים החשאיים של ארצו לא דיווח עליו ולא התעניין אף ברמז באדם שהלך ונסע הלוך ושוב בין מזרח למערב ובין אירופה לבין היבשת הלטינו־אמריקנית. השירותים החשאיים של איטליה התעלמו לגמרי מאדם אשר הצהיר בפה מלא שרצונו לשנות את משטר ארצו וראה כמופת ומודל רצוי לשלטון באיטליה את הכת הצבאית באורוגוואי. שירותי הבטחון של איטליה אף התעלמו מהביקורים הקבועים והתדירים שערכו במשרדו של גאלי גנרלים, בנקאים ופקידים בכירים, אשר החזיקו באמתחתם את כל סודות המדינה.

כאשר התגלה, לפני 10 שנים, קשר להפיל את המשטר הדמוקרטי באיטליה, התברר שבראשו עמדו ראשי השירותים החשאיים של איטליה והנסיך בורגזה, שרובם נמלט ומיעוטם נעצר. רק בתקופה האחרונה התברר שגאלי פעל נמרצות לשחרורם של העצורים, ביניהם מי שהיה בשעתו ראש השירותים החשאיים של איטליה. הגנרל פלדה כתב מכתב אל גאלי, שהתגלה במהלך החיפושים בארמונו, המעיד על הקשרים של ראש הארגון: „סיפרת לי שהשרים בממשלה סרים למרותך וגם גנרלים, מנכ"לים, ואישי כלכלה באיטליה ובדרום אמריקה. אני יודע על קשריך בארגנטינה, אורוגוואי, ברזיל, פורטוגל וספרד".

„גנרלים, כמו רבים אחרים, ביקשו לפרוש מארגונו של גאלי, אך מי שהצטרף אליו לא הורשה מעולם לעזוב אותו, והסכנה לסחיטת החזיקה אותם תחת פיקוח וציות מלא של גאלי. פקידים נוכחו לדעת שכל עלייה בדרגה חייבת, למעשה, לקבל תמיכה של גאלי ואנשיו, וכל קידום נעשה קל יותר, אם האיש מצטרף לשורות הארגון. הפקידים, שהשתתפו בטקסי השבעה חשאיים במשרדו של גאלי, נוכחו לדעת במהרה, לאחר שיצאו מהחדר האפל, ששבועת אמונים היא לכל החיים. מעכשיו, הם נתונים בידיו של גאלי ונאלצים למלא הוראותיו.

האינטרנציונל השחור

בשלוש השנים האחרונות מתהלך גאלי חופשי, וספק אם יימצא — כי הסודות שבידיו יקרים מפז ומסוכנים לרודפיו אם יתגלו ברבים. 500 התיקים שנעלמו מאורוגוואי הם, לדעת רבים, חלק קטן מן המידע שצבר האיש. רק תמימים יכולים לשער שעצמה כה רבה אפשר לרכז בידי איש אחד. גאלי הוא דמות־מפתח והוא עומד בראש בגלוי, אך למעשה הוא איש הקשר של כוחות גדולים יותר, המעוניינים באי־יציבות של המשטרים הדמוקרטיים. המאפיה איננה רוצה בשלטון מרכזי חזק באיטליה, שישים קץ לשליטתה הכל־יכולה. הוכח ש„האינטרנציונל השחור", המאגד תנועות ניאו־נאציות באירופה ובאמריקה הלטינית, משמש גם בן־ברית למאפיה בעסקי הסמים ושותף לה ברצונה לגרום לאי־יציבות מתמדת במשטרים הדמוקרטיים.

הגנרל מסה, ששלט בבוליביה בראשית שנות ה־80, עומד עתה למשפט בארצו, בין היתר בגלל קשריו ההדוקים עם מאפיית הסמים ועם ה„אינטרנציונל השחור". מסה היה האיש שנתן חסות לנאצים רבים, ביניהם גם קלאוס בארבי, הקצב מליון, המצפה עתה למשפט בצרפת, שספק אם יתקיים אי־פעם. האידיאולוג של הכת הצבאית ששלטה בארגנטינה, הגנרל סוארס מסון, הודה בכמוסי לא פעם שהוא חבר קרוב מאוד של גאלי, ולדעת רבים, המלטותו מארגנטינה בשלבים האחרונים של המשטר הצבאי נעשתה בעזרת ארגונו של גאלי.

נביא בלי עיר

לפני כמה שבועות חולקו שוב פרסי קרן וולף. „פרס נובל ישראלי". הרבה כסף ויוקרה — תמיד מעוררים התעניינות. מה גם שאין זוכים ישראליים. כל מה שרצית לדעת על וולף ועל הפרסים

מאת שלמה סלוצקי

קרן וולף

קרן וולף החלה את פעילותה ב־1 בינואר 1976 ולרשותה 10 מיליון דולר, שתרמה משפחת וולף הענפה, המפוזרת כיום בכל רחבי תבל. מייסדיה ותורמי הונה היו, בעיקר, ד"ר ריקארדו סובירנה לובו וולף שנפטר בפברואר 1981 ורעייתו פרנסיסקה, שנפטרה במרס 1981. בצוואתם הורישו השניים לקרן את כל רכושם הנותר.

רכוש הקרן מושקע בניירות ערך, בפקדונות בנקים ובנכסי דלא ניידי, בישראל ובמדינות שונות בעולם. הון הקרן יישמר לצמיתות, שכן רק הכנסות הקרן מהשקעותיה תשמשנה להענקת פרסים ומלגות ולכיסוי הוצאות הקרן.

מעמד הקרן ואופן פעולתה נקבעו על פי חוק מיוחד (ותקנון נלווה לחוק) – „חוק קרן וולף, תשל"ה־1975", שהתקבל בכנסת ביולי 1975. ייחודה של קרן וולף הוא באופיה הבין־לאומי ובהענקת פרסית, ללא אפליה, כלשהי לאנשי מדע ולאמנים מהעולם כולו, הנבחרים אך ורק לפי השגיהם למען האנושות. חקרן נתונה לביקורת מבקר המדינה.

מטרות הקרן

● לקדם המדע לכל תחומיו והאמנות לכל צורותיה.

● להעניק פרסים לאנשי מדע ואמנים נודעים בעד השגיהם למען האנושות ולמען יחסי ידידות בין עמים.

בלי הבדל אזרחות, גזע, צבע, דת, מין או השקפה פוליטית;

● לתת מלגות לסטודנטים, מענקים לאנשי מדע העוסקים במחקר והלוואות לאוניברסיטאות ולמוסדות אחרים להשכלה גבוהה בישראל.

פרסי קרן וולף

● מדי שנה תעניק הקרן פרסים; הפרסים ישאו את שם הקרן וחלוקתם הרשמית תתקיים במשכן הכנסת. חתני הפרסים יקבלו את הפרס מידי נשיא המדינה ובהעדרו – מידי יושב ראש הכנסת.

● מדי שנה יוענקו 5 פרסים למועמדים, שהצטיינו ביותר בעבודתם, בהמצאותם ובגילויים, שהיה בהם משום תרומה לאנושות בשטחים האלה: פיסיקה, כימיה, רפואה, חקלאות ומתמטיקה; המועמדים ייבחרו רק על סמך השגיהם, בלי הבדל אזרחות, גזע, צבע, מין, או השקפה פוליטית; המוסדים, או המועצה בהסכמת הנאמנים, רשאים לקבוע פרס שישי בתחום האמנות (מוסיקה, ציור, פיסול, ארכיטקטורה) או להעניק אחד מחמשת הפרסים בתחום האמנות במקום באחד משטחי המדע האמורים.

הפרס הוא בסך $100,000 בכל אחד מתחומי המדע הנזכרים בחוק. התקצבה השנתית לפרסים היתה $500,000 בשנים 1978, 1979 ו־1980, והוגדלה ל־$600,000 החל בשנת 1981, כאשר הוחלט להעניק גם פרס שישי, באמנות, אף הוא בסך $100,000. עד כה הוענקו פרסים ל־84 מדענים ואמנים, מתוכם שישה קיבלו לאחר מכן פרס נובל על אותו הנושא.

גם בעוד 50 ו־100 שנים ימשיכו להגיע, שנה אחר שנה, ומכל קצוות תבל, כמה מגדולי המדע והאמנות של התקופה כדי לקבל — בהיכל הכנסת ובמעמד נשיא המדינה וראשי האומה — את הפרס היוקרתי ע"ש ד"ר ריקרדו וולף; פרס זה הנחשב שני בחשיבותו אחרי פרס נובל, ולראשון בכל אותם תחומים שבהם פרס נובל אינו עוסק.

בעוד 50 או 100 שנה, כבר לא יזכרו האורחים הנכבדים שיגיעו לקבלת הפרס בישראל, שהמדינה בה בחר ד"ר וולף לחיות, לתרום בה למוסדות רפואה וחינוך ולהקים קרן פרסים ומלגות המהדירים את שמה, היא גם המדינה שלא רצתה לאשר לד"ר וולף ורעייתו להיקבר יחד על אדמתה. ד"ר וולף היהודי, ורעייתו הלא־יהודייה, היו קשורים באהבה מופלאה. היא נפטרה זמן קצר אחריו ושניהם נקברו בקיבוץ געש.

כמדי שנה, מאז 1978, הוענקו ב־25.5.86 פרסי קרן וולף לתשעה מדענים ואמן אחד, כל אחד מהם מהמובילים בשורה הראשונה בעולם, בתחומו. וכמדי שנה נלוו גם הפעם לצלילי הטקס ולהצהרות ההודיה וההלל למקים הקרן ולתפקידה החשוב בקידום ועידוד המדע, קולות צורמים של אלה השואלים ותוהים. האם עניי עירך אינם קודמים? ומצביעים על כך שעד כה רק שני ישראלים מתוך 84 חתנים, זכו בפרס היוקרתי (ליאו זקס ברפואה, ב־1980, ויוסף טל במוסיקה, אמנות, ב־1982) וזאת על אף שמדובר בקרן שנוצרה בישראל ושעבורה נחקק חוק מיוחד בכנסת.

„צריך להבין" — אמר לנו ירון גרודר, המנהל הכללי של קרן וולף לקידום המדע והאמנות לטובת האנושות — „שפרסי וולף לאנשי מדע ואמנות אינם אלא אחת משלוש המטרות של הקרן. חלוקת הפרסים הזאת, המוענקים על־פי קביעה של ועדות מומחים סודיות, נפתחת מדי שנה לכל נושא ונושא, ומתחרים בה מדעני ואמני ישראל עם עמיתיהם מכל העולם. מלבד פרסים אלה מעניקה קרן וולף מדי שנה מאות מלגות לימודים לסטודנטים בישראל, בסך 260 דולר, ו־2 מענקי מחקר של עד 30,000 דולר כל אחד, לחוקרים בישראל — שתי פעילויות שאין אנו רואים כפחותות בחשיבותן מזו של הענקת פרסים.

כששומעים את ירון גרודר, ברור מיד שלא מדובר כאן במנהל החשבונות של עיזבון ענק, אלא במי שגאה בעבודה שליווה בעבודתו את תקופת החיים האחרונה של ד"ר וולף, עד מותו בפברואר 1981 והוא מדבר עליו באהדה כמו שמדבר על אב או מורה גדול.

לדבריו הפך הפרס ליוקרתי ביותר במשך השנים, בין היתר בגלל הצלחתו של ד"ר וולף המנוח לקבל את הסכמתם של גדולי מדעני העולם — וביניהם חתני פרס נובל רבים — להשתתף בוועדות אד־הוק שמחליטות על הזוכים בפרס וולף מדי שנה, וזאת גם אם — בניגוד לפרס נובל — חברי הוועדה ודיוניהם נשמרים בסוד ואינם מוסיפים לתהילתם. וגם אם התפקיד נעשה בהתנדבות.

מדי שנה נבחרות ועדות פרסים בנות שלושה או חמישה חברים, כולם מלומדים ומומחים בעלי שם עולמי בתחומיהם. חלקם חתני פרס נובל. כל ועדה מתמנה לשנה אחת, אך ניתן למנות מחדש חבר או חברים בוועדה. שמות החברים, וכן דיוני הוועדות והמלצותיהן, נשמרים בסוד גמור, ורק שמות הזוכים והנימוקים להחלטה ניתנים לפרסום. החלטות הוועדות הן סופיות. אותן ועדות מורכבות כדרך־כלל מנציג ישראלי, נציג אמריקני ונציג אירופאי אשר מקבלים למקום מושבם את כל החומר הקשור להמלצות האוניברסיטאות ומוסדות מחקר בעולם לגבי מועמדים לקבלת הפרס. לאחר מיון ראשוני, הנמשך כמה חודשים, נפגשים חברי הוועדה לכשלושה ימי דיונים ממושכים ואינטנסיביים על החומר, עד שיוצא עשן לבן ומתקבלת ההחלטה על מקבל הפרס לאותה שנה.

מאחר שהוועדות הן סודיות, לא רק שלא ניתן ללחוץ עליהן ולהאשימן כמשוא־פנים או הערפה כלשהי, אלא שגם לא קיימת אפשרות לשאול את חבריה אילו עקרונות עמדו בפניהם כאשר החליטו לטובת מועמד זה או אחר, מעבר לנימוקים הקצרים להחלטה המובאים בלשון מדעית יבשה.

ירון גרודר: „כל ועדה עצמאית להציב לעצמה קריטריונים משלה להענקת הפרס, ועל־פי החוק החלטתה היא סופית, אלא שמעיון ברשימת חתני הפרס במשך 9 שנים ניתן ללמוד שהוועדות בחרו להעניק את הפרס למדענים על תגלית או פיתוח מדעי מסוים המהווה פריצת דרך בתחום התמחותם, או על מפעל חיים של מדען או אמן אשר התבלט בתרומתו הכללית בתחום התמחותו, וכל זאת על פי הקריטריון של „טובת האנושות". דבר המביא לכך שרוב חתני הפרס אינם צעירים, שהרי יש נטייה להעניק את הפרס לכאלה שהוכיחו בפועל כי בתגליתם או בפיתוחם תרמו לטובת האנושות".

כיצד תורמים לטובת האנושות מחקריו של הסלר וויטני, לדוגמא, אשר קיבל את פרס וולף למתמטיקה ב־1982 על „עבודתו הבסיסית בטופולוגיה אלגברית, גיאומטריה דיפרנציאלית וטופולוגיה דיפרנציאלית, או מחקריו של הרדן מק'קונל, חתן הפרס לכימיה ב־1983, עבור „מחקריו בנושא המבנה האלקטרוני של מולקולות באמצעות ספקטרוסקופיית התהודה הפארא־מגנטית, ובעבור המצאת שיטת „תוויות הספין" ושימושיה במחקרים ביולוגיים?

לשאלה זו עונה ירון גרודר בסדרה של הסברים משכנעים שנראה כי הוא בקי בהם, אלא שלא פשוט כלל וכלל להעבירם ליריעה קצרה זו בה כן יש מקום לדבריו האחרונים בעניין: „התחום שבו קל יותר לחוש את התרומה לטובת האנושות — הקיימת גם ביתר התחומים — הוא החקלאות, שבו כל גילוי ופיתוח באים — בסופו של דבר — לגרום להורדת רמת הרעב בעולם.

דוגמה מצוינת לכך היא תרומתם של סר ראלף ריילי וארנסט ר. סירס, חתני פרס וולף לחקלאות השנה, על מחקרם היסודי בציטוגנטיקה של צמח החיטה, מחקר שסיפק את הבסיס להשבחה הגנטית של גידולי הדגנים".

ג'ספר ג'ונס, חתן הפרס באמנות לשנת 1986, אינו רק „מן הדמויות המנהיגות ורבות ההשפעה בעולם בתחום אמנות הפופ מאז ראשיתה", כהגדרת הוועדה, אלא גם עשיר מופלג בזכות עצמו. האם צורך להוסיף לו פרס כספי של 100,000 דולר בעוד שסכום זה, שעבורו אינו משמעותי, היה יכול לעודד מספר אמנים צעירים בעלי כשרון וחסרי ממון להמשיך ולהתקדם במקצוע שבחרו בו?

ירון גרודר טוען שיש בכך הרבה מן האמת; לגבי רבים ממקבלי הפרס הצד הכספי אינו משמעותי להמשך פיתוח המחקר, והוא מהווה רק ביטוי לחשיבות הפרס היוקרתי. אלא שהחלה להתפתח מסורת לא כתובה — מעיר ירון גרודר — בין חתני פרס וולף לאמנות, ההולכת ומתפשטת גם לתחומי המדע — ללכת בעקבות הדוגמה האישית של ד"ר וולף, ובמקרים רבים חתני הפרס, שאין להם צורך אישי או מקצועי בכספי הקרן, מחלקים אותם לאלה שבאמת זקוקים להם. מספר קרנות לאמנים ומדענים צעירים הוקמו ביוזמת חתני הפרס, תוך שימוש בכספי הזכייה, שאליהם אף הוסיפו מכספם ומכספי תרומות, כך שבסופו של דבר, בהרבה מקרים, מגיעים הכספים למקומות הנכונים.

ואם רק מסורת זאת הצליח ד"ר וולף להקנות, דיינו.

זאב בודד

ד"ר ריקארדו וולף נולד בשנת 1887 בהנובר, גרמניה. אביו, מוריץ וולף, סוחר מתכות, שהיה מעמודי התווך של הקהילה היהודית בעירו, גידל את 14 ילדיו במסירות. העניק להם חינוך יהודי מסורתי והשריש בהם ערכי מוסר נעלים; הללו הטביעו את חותמם על ריקארדו הצעיר, והנחו אותו כל חייו.

עם מות האב בשנת 1907, בנטלם דוגמה מפעילותו למען הזולת, יסדו ריקארדו ואחיו קרן משפחתית. הקרן סייעה שנים רבות לקרובים נזקקים וחיזקה, אגב כך, את הקשרים בין בני המשפחה.

ד"ר וולף סיים את לימודיו בכימיה ועזב את גרמניה לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה. הוא התיישב בקובה ואותה אימץ כמולדתו השנייה. במשך 20 שנה שקד ד"ר וולף על פיתוחה של המצאה להפקת ברזל מהסיגים הנותרים בכורי החיתוך לאחר תהליך ההפקה הראשוני. סיגים שהיו עד אז פסולת תעשייתית מטרידה, שבעלי המפעלים לא ידעו כיצד לאחסן או באיזו צורה להיפטר ממנה. הפיתוח של וולף היווה אם כן שיטה לעשיית כסף מפסולת, פשוטו כמשמעו, ולפיכך אין פלא שעם הצלחת המחקר נוצלה המצאתו במפעלי פלדה רבים ברחבי תבל, והביאה לממציאה הון רב.

על אף הצלחתו הכספית המסחררת לא התעלם ד"ר וולף מהעקרונות החברתיים שהנחו אותו בצעירותו, כאשר היה חבר המפלגה הסוציאליסטית המחתרתית בגרמניה. אי־הצדק החברתי המשווע בקובה, תחת משטרו של בטיסטה הניע אותו לתמוך במנהיג קסטרו עוד בשלבים הראשונים של המהפכה. כאשר עלה קסטרו לשלטון, מינה אותו לשגריר קובה באוסטרליה; בכך לא רק הכרת תודה על תמיכתו של ד"ר וולף במהפכה, אלא גם הכרה בכישוריו [illegible]

[illegible]

לא פעם, באותם ימים של תחילת שנות ה־60 נהג לומר שעל קובה ללמוד לקח מישראל, אותה מדינה קטנה, שהוחלה מאפס והתפתחה לבלי הכר, ואת זאת יש לרשום לא מעט לזכותו של ד"ר וולף.

עם השעיית היחסים ב־1973, פעל ד"ר וולף בניגוד לנהלים, והחליט להישאר בישראל. הדבר הוסבר רשמית, מפאת מחלתה של אשתו, אך למעשה היתה זו גם החלטה אישית, הקשורה בכך שהשעיית היחסים הדיפלומטיים נעשתה בגלל הלחץ הערבי על קובה.

את פרנסיסקה סובירנה, ילידת ספרד, שהייתה אלופת הטניס של אירופה, נשא לאשה בשנת 1924, ואף הוסיף לשמו את שם המשפחה שלה. חיי המשפחה שלהם היו דוגמה ומופת של אהבה והבנה הדדית במשך 57 שנה, על אף הרקע הדתי השונה והעדר צאצאים.

פעולותיו, תרומותיו, ואישיותו המיוחדת הפכו אותו לדמות אהודה ומקובלת בחוגים הבים בארצות כחן סייר. שרים, מדענים, חובבי מוסיקה וידידים היו אורחים קבועים בביתו. בשנת 1975 לאחר שנועץ עם אישים במדינה וזכה בעידודם, ייסד ד"ר וולף את קרן וולף שנתנה ביטוי לפעולותיו הפילנטרופיות למען האנושות בלי כל אפליה: בעודו חי ולאחר מותו. בהקמת קרן זו גילה נאמנות לעקרונות ההומניטריים, והללו הנחוהו והכשירוהו לסייע לאחרים בכל שניתן. לכל מכתבי התודה, שקיבל מבתי חולים, מאוניברסיטאות וממוסדות אחרים, שזכו לתרומותיו, היתה בפניו תמיד תשובה אחת: „מילאתי אך את חובתי המוסרית".

בפברואר 1981 נפטר ד"ר ריקארדו וולף בביתו בהרצליה. זמן קצר לאחר מכן נפטרה גם רעייתו פרנסיסקה. גופותיהם של שני בני הזוג נתרמו על־ידם למדע, לבית הספר לרפואה באוניברסיטת תל־אביב שעבודה תרם יותר ממיליון דולר במשך חייו. וכאן תסך ההפלאה, של הסיפור. לאחר שנה הוחזרו שארית גופותיהם של הזוג וולף כדי להביאם לקבורה. ירון גרודר הופתע לגלות שעליו לחפש מקום לקבורה משותפת של בני הזוג וולף, שחיו יחד 57 שנים, ושחוקי הרבנות לא התירו לקברם יחד, שכן הוא יהודי ואילו היא היתה נוצרית על פי דרכה.

[illegible]

קאן עוד לא כאן

הוא רק בן שלוש אבל יש לו הרבה שאיפות. הוא מתפתח ביעילות ומפגין חלוציות. הוא מתקדם צעד אחר צעד ומקווה לגדול מהר ולהיות די גדול מכולם. הוא — פסטיבל הסרטים של ירושלים שייצא לדרך במוצאי שבת בפעם השלישית בחייו. גם הוא רוצה מקום של כבוד בשלל הפסטיבלים בישראל. עד השנה שעברה התקיים הפסטיבל בצמוד לאירועי פסטיבל ישראל ואולי על בן העם ייחודו.

בסינמטק ירושלים לא רצו מארגני פסטיבל הסרטים, בתדמית של ספיח לאח הגדול המאפיל עליהם בכל כובדו ויוקרתו ומקבל את רוב תשומת הלב, על כן הזיזו את עצמם לראשית חודש יולי. חלומם הוא שהאנשים יקחו להם ימי פגרה, כמו שיש כאלה העולים ירושלימה לחזות באירועי פסטיבל ישראל, ויבואו לראות סרטים בבניינו המסוגנן של הסינמטק, השכן לגיא בן־הינום, בנוף עוצר נשימה ביופיו, סמוך לגן הפעמון ולתיאטרון „החאן".

שבוע של סרטים נטו הוא חלומו של כל משוגע קולנוע טוב. פעם היה צריך לנסוע בשביל זה לחו"ל. אלא אם כן רצית לראות נון־סטופ מהבוקר סרטים כחולים בקולנוע „מרכז". אבל זה שלוש שנים מתקיימים בארץ, במקביל, שני פסטיבלי קולנוע: זה של סינמטק ירושלים וזה של סינמטק חיפה, הנערך בצמוד לפסטיבל עכו, כשגם לסינמטק ת"א יהיה בוודאי מה להגיד בנושא פסטיבל משלו לכשיושלם משכנו החדש והמפואר.

הרבה פסטיבלים לקולנוע בשביל ארץ קטנה (השנה התקיימו, לראשונה, גם פסטיבל הסרטים היהודי בטבריה ופסטיבל בינלאומי לסרטי סטודנטים בת"א) אבל לכל אחד מהם ישנו קהל היעד שלו.

פסטיבל חיפה עוצב כפסטיבל ראוותני והמוני: הרבה אורחים, הרבה עיתונאים, מסיבות, פיצוץ יחסי ציבור. ההתכוונות השנתית של קולנועני ארצנו (ויש רבים כאלה), הקרנות בכורה לסרטי מפיצים שממילא יוקרנו בבתי הקולנוע במהלך השנה, ומיעוט של סרטים מוזמנים.

פסטיבל הקולנוע של ירושלים הציב לפניו את נס האיכותיות ומציית לכלל שקבע לעצמו לפני שנתיים: לעדכן את חובבי הקולנוע בארץ על המתרחש בתעשיית הסרטים הבינלאומית, הזדמנות חד־פעמית לצפות באותם סרטים שאין כל סיכוי שמפיץ סרטים ישראלי ירכוש אותם להקרנה מסחרית בארץ משום „אי מסחריותם". לשם כך יש לברר שוב, בפעם האלף כך נדמה, מה פירוש התווית השרירותית „סרט מסחרי" ו„סרט לא מסחרי". גם בלי להשתמש בדוגמאות הקיצוניות של קולנוע מסחרי, שהמייצגים שלו הם סרטים כ„רמבו", מוקרנים בארץ הרבה סרטים מסחריים בהחלט שנקראים גם „אמנותיים", ההולכים יפה אצל הקהל הישראלי שכל מפיץ טורח לשבחו כ„צופה אינטליגנטי יותר מהממוצע בכל העולם", והמפיצים יודעים עם מי יש להם עסק. זה עשר שנים הולך כאן כל סרט של ברגמן או פליני כמו לחמניות טריות בחמאה. אבל בים הסרטים העצום שנעשה מדי שנה בעולם רק אחוז קטן של סרטי איכות מגיע ארצה. כל מה שאינו מגיע מכונה לעתים „סרטי שוליים", מפני ששום ברגמן אינו חתום עליהם ומפני שאין מאחוריהם חברת הפצה אמריקנית חזקה. בקטגוריה זו נכללים סרטים המאופיינים בקצב איטי, סרטים ממזרח אירופה, סרטים אמריקניים בהפקה עצמאית וכל סרטי ה„עולם השלישי" שכמעט עוד לא נתגלו לצופה הישראלי. „חובב קולנוע ישראלי כלל אינו יודע כמה סרטי איכות הוא מפסיד כל שנה.

מיטב הקולנוע העולמי החדש

לרשות מארגני הפסטיבל עומד צוות לא גדול של כעשרים איש. המארגנים מתחילים את העבודה המרצת והאינטנסיבית כבר בחודש פברואר. כל פסטיבל משתכלל ומתארגן טוב מקודמו, והשנה יוקרנו 70 סרטים מ־28 מדינות. רק עשרה אחוז מהם סרטי מפיצים שיוקרנו כאן בבתי הקולנוע. היתר — סרטים שהושאלו על־ידי שגרירויות ומפיצים פרטיים בחו"ל. מיטב הקולנוע העולמי החדש, רובם נעשו בין השנים 84'־86' ויש כמה באלה שלא הוקרנו עדיין בשום פסטיבל. רוב הבמאים שסרטיהם יוקרנו הם שמות זרים לרוב הצופים, מחוץ, אולי, למשוגעי קולנוע. לרובם זוהי גם ההקרנה הראשונה של סרט שלהם בארץ. למשל סרטיו של הבמאי הרוסי הגולה אנדריי טראקובסקי או של הבמאי ההודי סאטיאג'יט ריי שמעולם לא הוקרנו כאן סרט מיצירתו הענפה.

משוגעי קולנוע כפייתיים

פסטיבל הסרטים בירושלים עשה צעד לתיקון המעוות. אלין דה־פריז, מפיק הפסטיבל, מגדיר אותו כ„אירוע חד־פעמי בזמן קצר, המרכז בתוכו כמות גדולה יחסית של יצירות קולנועיות אמנותיות, שכמעט בשום מסגרת אחרת אי־אפשר יהיה להקרינם. הצדקתנו היא ריכוז סרטים שלא תהיה להם הפצה מסחרית: סרטים ארוכים מדי, ניסויים, דוקומנטריים ואנימציה".

סינמטק ירושלים, שמפעיל גם את ארכיון הסרטים הישראלי, מנוהל על־ידי **ליה ון־ליר** שהקימה את הסינמטק בכספי קרן ון־ליר. חלקה של הקרן בתקציב הפסטיבל מהווה אחוז משמעותי ביחד עם קרן משפ' אוסטרובסקי מפריז וקרן ירושלים; תרומות שנתיות נותנות גם המועצה לתרבות ואמנות ועיריית ירושלים, החפצות ביקרם של הפסטיבלים בבירה. ליה ון־ליר וחצוות הפסטיבל הם כולם משוגעי קולנוע כפייתיים. במהלך השנה צופים ליה ון־ליר, אלין דה־פריז ומנהל תכנית הפסטיבל, אבינועם חרפק במאות סרטים הנשלחים אליהם בקסטות וידיאו, ופוקדים פסטיבלים בעולם כשהמטרה למצוא את אלה שיתאימו לפסטיבל שלהם.

„הסלקציה שלנו היא אמנותית ותכנית. מעניינת אותנו רמה אמנותית גבוהה שלא היתה מגיעה באמצעים הרגילים. יש לנו קשרים אדירים כמעט עם כל מכון לקולנוע בכל ארץ אירופית ובארצות העולם השלישי, גם בזכות ארכיון הסרטים הישראלי שבניהולנו, כך שכמעט על כל סרט בעל איכות אנחנו מקבלים אינפורמציה" — אומר אילן דה־פריז. השנה הם ביקרו בפסטיבלים של לונדון, ניו־יורק וברלין. ון־ליר עצמה היתה רוצה שכשם שהיא נוסעת ללונדון לשבוע ורואה רק סרטים, חוטפת פה ושם איזה סנדוויץ וממשיכה לראות סרטים, כך ינהגו גם אוהבי הקולנוע בארץ, כשיבואו לירושלים ויקדישו כמה ימים לצפייה.

על־פי רמת „התפוצצות האוכלוסיה" על מדרגות הסינמטק בשנה שעברה הסתבר שאכן יש כאן קהל רב הצמא עד יובש בגרון לקולנוע איכותי חדש. אשתקד פקדו את הסינמטק בששת ימי הפסטיבל 15,000 איש. בצוות הפסטיבל למדו את הלקח מאותן שעות בהן אי־אפשר היה לעבור במסדרונות הסינמטק מבלי לדרוך על מישהו ובקפטריה התחככו האנשים לפחות כמו במסיבת סילווסטר מפוצצת — והרחיבו השנה את מספר ההקרנות שיחלו בבקרים ואף הוסיפו הקרנות באולם ה„חאן" הסמוך.

שבוע לפני תחילת הפסטיבל, כשהתברר שנמכרו 60 אחוז מהכרטיסים, דה־פריז וצוותו הרוסים אך אופטימיים, מתים לישון, אבל אינם חוששים שיישארו עם עודפי כרטיסים. השנה הם כבר מצפים וערוכים לכ־23,000 צופים. אבל, אומר דה־פריז: „אי־אפשר לכסות את ההוצאות בעזרת ההכנסות. פסטיבל עולה הרבה יותר ואנו לא רוצים להגזים במחיר הכרטיסים".

התקציב השנה עומד על 90,000 דולר. הסרטים מושאלים לפסטיבל ללא תשלום, כך שרוב התקציב אמור לכסות את עלותו של התפעול והאירוח. על פי דה־פריז התקציב מכסה בדוחק, עם הרבה תמרוני השרדות. „בחו"ל פסטיבל כזה היה עולה רבע מליון דולר" — הוא אומר. מאחר שכך הם פני הדברים דוחים בינתיים את החלומות להתרחב ומנסים להסתדר עם מה שיש: מחוסר תקציב יוצרים פחות קשרים עם אנשי קולנוע בעולם, ומתקשים ליידע אותם על קיומו של הפסטיבל. לפיכך מעטים הם הבמאים־אורחים, והתקווה החמקמקת שיום יבוא ויתקיים כאן פסטיבל סרטים בינלאומי הולכת ומתרחקת מהעין, למרות שלכולם יש אינטרסים להגדיל את הפסטיבל ולהפכו למוקד משיכה לאורחים מחו"ל. הבעיה, כרגיל, היא כסף. דה־פריז סבור שאפשר ורצוי להפוך את הפסטיבל לפסטיבל בינלאומי שימשוך במאים ואנשי קולנוע מחו"ל.

הפסטיבל התחיל את דרכו בקונצפציה בלתי תחרותית, רק סרטים, בלי פרסים. לפסטיבל כזה לא יטריחו את עצמם במאים חשובים. בפסטיבל הסרטים של ירושלים נושאים עיניים לימים בהם יצליחו לגייס תקציב יותר גדול. „אין שום סיבה שלא נחלק פרסים כמו בפסטיבל שיקאגו, למשל, שאינו פסטיבל גדול אך חשוב" — אומר דה־פריז. ועד (אם בכלל) שצלמים תרוצים ירוצו אחרי נערות חטובות, חשופות חזה (ולא מרוססות), החולמות לחיות כוכבניות, על מדשאות גיא בן־הינום כמו על חופיה שטופי השמש של קאן, או עד שהפאפארצ'י ירוצו אחרי כוכבים מזדקנים היוצאים מהלימוזינות השחורות היישר לכניסותיהם המפוארות של האולמות — בינתיים יש רק תקציב מצומצם לאורחים. והפסטיבל מיועד בראש ובראשונה לשוחרי הקולנוע המקומיים, והרי, בעצם, זה ייעודו המקורי.

לצפות בסרט נדיר

אחד הסרטים שייכללו בפסטיבל שאילולא כן לא היינו זוכים לראותו הוא — „באיאן קו", סרטו של הבמאי הפיליפיני המוכר ביותר במערב, **לינו ברוקה**. הסרט משנת 84' נעשה עוד בטרם הודח הנשיא פרדיננד מרקוס מהשלטון, אך יש בו ביקורת חריפה על המציאות החברתית והסוציו־פוליטית בפיליפינים. אגב, המחאה הפוליטית היא המאפיין העיקרי במרבית סרטי „העולם השלישי" ומשקפים את הנעשה בארצם.

„באיאן קו" הוא סרט ריאליסטי הבנוי כמלודרמה על־אודות מצוקה קיומית נוראה, דלות וחוסר מוצא באיי הפיליפינים העניים ובמדינה של מעמדות, בה העשירים מנצלים את הפועלים החיים בתנאים „ירודים", מדינה שיש בה בתי־חולים מודרניים, מצוידים בציוד רפואי שהוא המלה האחרונה, אך ללא כל ביטוח רפואי, ואם אין לך כסף ואתה מקרה חירום שולחים אותך קודם לשלם ולאיש לא אכפת אם תמות לפני שתגיע לחדר המיון. מדינה שמציגה פנים תמימות כלפי חוץ, אך בתוכה פושה הרקבון שהנהיגה מדיניות של כלכלה חופשית, שהיא מסווה לקפיטליזם נצלני, מדינה של אטימות בירוקרטית לסבלות האזרח הקטן המנסה לשרוד בכל מחיר.

כל זה מתואר בפירוט קורע לב בסרטו של ברוקה שאמר: „אי־אפשר להפריד את הקולנוע מהפוליטיקה". לוז וטורינג הם זוג צעיר, החי במנילה, הם עובדים בבית דפוס בתנאי ניצול מחפירים. לטורינג יש חברים מהעולם התחתון אך הוא מקפיד להתרחק מחברתם המושחתת, חברה של מועדוני לילה ומאורות־חטא אפלות.

ומשתדל לחיות בהגינות מזיעת אפו, עד שמתברר שלוז בהריון ועליה להפסיק לעבוד מטעמי בריאות. טורינג מבקש העלאת שכר מאדון ליס השמן, מנהל בית הדפוס, אותו גביר שבסצנה הראשונה ראינוהו נואם כנופת צופים בפני עובדיו ומחלק להם תשורות קטנות במסיבת המפעל השנתית. הוא מערים על טורינג התמים, הנואש והא־פוליטי ומבטיח לו בונוס אם יחתום על הצהרה שאסור לו להשתייך לאיגוד מקצועי. בהמשך מסתבר שגם גורלם של העובדים השייכים לאיגוד לא שפר, מפני שבפיליפינים אין שיניים לאיגוד המקצועי. חברי האיגוד שובתים, אך זה לא עוזר להם כי בעל העסק מביא מפירי שביתה. גם טורינג ממשיך לעבוד, קרוע בין הסולידריות לחבריו לבין הצורך במשכורת לרכישת רפואות יקרות לאשתו. רק לאחר הלידה, כשאין לו כסף לשלם לבית החולים שבו אין מוכנים כלל לשמוע על שיטת תשלומים, הוא נסחף לפשע. טורינג וחבריו הפושעים, האומללים לא פחות ממנו, פורצים לבית הדפוס, הורגים אנשים, המשטרה והטלוויזיה גם הם מגיעים, ובשידור חי אומר טורינג שמה שהוא רצה זה שיעשו צדק עם הפועלים. הוא רצה רק קצת צדק. אך סופו כמו נקבע מראש, והוא נהרג בקרב יריות.

ברוקה, בן ה־46, היה ממתנגדי משטרו של מרקוס. אך למרות זאת זכה להערכה והכרה בארצו. לדבריו הציע לו מרקוס 2 מיליון פזות כדי לעשות סרט על משטרו. ברוקה, המגדיר עצמו כאנרכיסט סירב, כמובן. „אני מקווה" — אמר — „שברורה לצופה העובדה שבמדינה כמו הפיליפינים אין לאמן חירות מוחלטת בבחירת נושאי סרטיו. כבסיס לתסריט השתמשתי באירוע פלילי שהצנזורה אישרה את פרסומו, אין לי כוונה להתנצל על שעשיתי מלודרמה חברתית. אני עושה מלודרמה כי זו שפת ההמונים, סרטי מיועדים לאנשי העם, לכן חשוב לי להיות בזרם המרכזי והקומוניקטיבי ביותר, בו נמצאים רוב הצופים. הבסיס העלילתי הוא זה שאפשר לי לבטא את המציאות בפיליפינים כיום. אבל אני מקווה שאוכל בעתיד לעשות סרטים עם כמה שפחות פשרות" — אמר ברוקה אז, לפני עלייתה של קוראסון אקינו לשלטון. בעקבות השינוי, הם בוודאי מקווים שם לשגשוג חברתי ופוליטי שישפיע גם על הקולנוע.

אורחים

בשנה שעברה גביקר בפסטיבל אחד האחים טוויאני (במאי „פאדרה פאדרונה" ו„קאוס"), הוא היה האטרקציה בין יתר אורחי הפסטיבל, שמות מוכרים פחות כמו הבמאי האוסטרלי פול קוקס. השנה אין שום שם מפורסם, אך על פי התכנונים וההבטחות יגיעו כ־25 במאים ואנשי קולנוע. ביניהם: הבמאי של הסרט „ואגנר", הבמאי הפולני זאנוסי, במאי „שנת השמש השקטה", המפיקה והבמאית ורה בלמון יוצרת „נשיקה אדומה" ומפיקת „באיאן קו", הבמאית ההונגריה אריקה סאנטו יוצרת „אליזיום" — סרט על משפחה יהודית עשירה בשואה, מתורכיה יגיע שרף גיר, מפיק הסרט „המתאבק" וגם טנגוז גוריזי, ראש המכון לקולנוע בטורקיה, הבמאית הפולניה־יהודיה אנישקה הולנד במאית „קציר הזעם", וגם מחוף השנהב יגיע אורח: דזירה אקאורה, במאי „פנים של נשים אפריקניות".

סרטים מומלצים

המניעים של ברטה, סיפור התבגרותה של נערה חגרה בסביבה כפרית שכוחת־אל בקשטיליה. משחקי הילדות התמימים מתחלפים ברגשות אהבה ראשונה ותחושת התבגרות. ברקע מצלמים סרט קולנוע יומרני. הניגוד בין החיים לאמנות. סרטו הנפלא של הספרדי חוזה לואיז גרין. סרט איטי ועשיר בהקשרים, מושפע מ„מושט" — סרטו של הצרפתי ברסון על־אודות נערה צרפתית כפרית.

שחרור אושוויץ, כאשר שחררו הסובייטים את אושוויץ הם טרחו לתעד הכל בצילום. אך רוב הסרט הלך לאיבוד. הבמאי פון־דור מיחלן חקר, חיטט, מצא ושחזר. קטעים אותנטיים נוספים ומעוררי חלחלה על מכונת ההשמדה הנוראה הזו.

א.ק. הדוקומנטריסט הצרפתי הוותיק **כריס מארקר** עשה הומאז' לאחרון הנפילים: הבמאי היפני הגדול אקירה קוראסווה. הוא תיעד בפיוטיות נפלאה את צילומי הסרט „ראן" ומאפשר לנו להציץ כיצד מנצח הגאון על אנשי צוות ההסרטה כמצביא גדול, אולי כקיסר. מומלץ למשוגעי קולנוע.

מורשת יהדות הונגריה, במהלך המחקר על הסרט „שלום לך בן", מצא הבמאי **אימרה גיונגיוסי** עדות על שרידי התרבות היהודית הפורחת בצפון־מזרח הונגריה. היתה זו קהילה פורחת שמנתה 450 אלף איש. אחרי 1944 נותרו רק 20 משפחות. גיונגיוסי ניסה לשחזר את עולמה של קהילה מפוארת זו.

משטרה, הצרפתים התמחו במהלך השנים בסרטי משטרה ושוטרים. **מוריס פיאלה**, במאי המאופיין בסרטי אווירה איטיים ניסה להראות את השוטר הצרפתי קצת אחרת. ג'ראר דפרדייה הוא שוטר נואש, רודף שמלות, שמתאהב בחברתו של מנהיג המאפיה הטוניסאית בפריז. פיאלה ניסה לעשות כאן סרט מסחרי יותר, עם שוטרים וגנבים, הקצב מהיר וקדחתני אך הצד האנושי עדיין חזק ומרתק.

נוסטלגיה, שניים מסרטיו של הבמאי הרוסי **אנדריי טראקובסקי** יוקרנו בפסטיבל. טראקובסקי הוא וירטואוז של המדיום הקולנועי ויוצר כמה מהיצירות היפות והמסוגננות שנעשו אי פעם. גם בנוסטלגיה יש לצילום איכות כמעט פלסטית, תאורה נהדרת, אימאז'ים שקשה לשכוח אותם בהשראת הסוריאליזם. זהו סרט מורכב, עמוס משמעויות סימבוליות השאובות מהנצרות הרוסית. לא תמיד מובן לצופה שאינו בקיא בתרבות זו, אך עדיין מהמם ביופיו ובמורכבותו הקולנועית.

ואגנר, בשנה שעברה כיכב בפסטיבל סרטו בן 15 השעות של פאסבינדר: „ברלין אלכסנדרפלץ". גם השנה לא נפקד מקומו של סרט ארוך. הפעם רק 9 וחצי שעות, של הסרט „ואגנר", אפוס על חייו של המוסיקאי הגאון כמהפכן פוליטי מסוכן בהשקפותיו הלאומניות, ממנו שאבו הנאצים קצת השראה. ריצ'ארד ברטון בתפקיד האחרון לפני מותו, מופיע כואגנר.

בני 7 בני 28, סרטו של הבמאי הבריטי **מייקל אפטד**, הוא ראיין קבוצת ילדים בני 7 מרבדים שונים באוכלוסיה הבריטית וחזר אליהם כל שבע שנים. התוצאה משעשעת: וידויים של ילדים שאומרים מה היו רוצים להיות כשיהיו גדולים, כשהתבגרו הם צחקו על מה שאמרו.

המלכה קלי, סרטו האילם האחרון של אחד מגדולי הבמאים: **אריך פון שטרוהיים**, על־אודות שתי נערות באוסטריה הדקדנטית, בכיכובה של גלוריה סוונסון שהחרימה את הסרט. רוב העותק אבד בשל עבודת השחזור, נוכל לראות את אחד הסרטים היפים של גאון קולנוע זה.

שנת השמש השקטה, הבמאי הפולני **קז'ישטוף זאנוסי** חוזר ל־1946, הזמנים הקשים שלאחר שחרור פולין. במלודרמה מלנכולית שצירה הוא סיפור אהבה גדולה, אובססיבית ובלתי אפשרית, בין פולניה שבעלה מת במלחמה לחייל אמריקני. שחזור מופלא של שנות המצוקה, הרבה דקויות של משחק, עשיה באנושיות ומאוד מרגש. רבים יזילו בו דמעות על הגורל ללא מוצא.

האמט, וים ונדרס הגרמני עשה כבר כמה פנינים במהלך הזמן ו„ידיד אמריקאי". כאן הוא משתעשע בפילם נואר כמחווה לגדול מספרי המתח, הסופר דאשיל האמט שבסרט פותר חידה בלשית אליה נקלע וגם כותב אותה באותו זמן סרט מסוגנן אך לא יותר ממחווה.

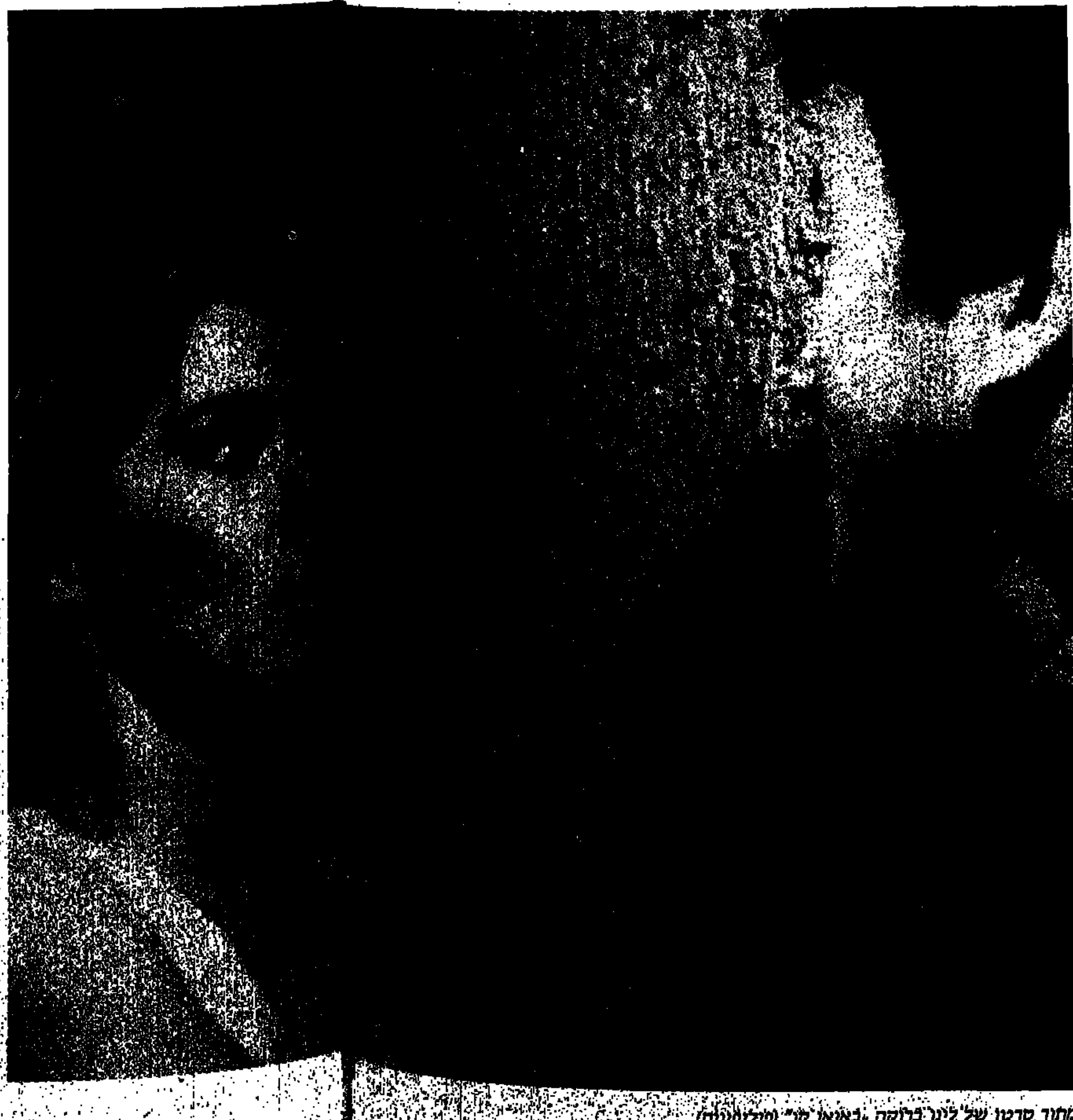

מתוך סרטו של לינו ברוקה „באיאן קו" (פיליפינים)

פרדריק פורסט בסרטו של וים ונדרס „האמט" (ארה"ב)

ראיתם, דרך משל, שני משוררים הכותבים יחד שירה? השמעתם מעודכם על שני מלחינים המלחינים בצוותא יצירה משותפת וחשובה? אין כיצירת אמנות העשויה ביחידות, בצנעה, במאבק האינטימי שבין היוצר לבין אמנותו. אין האמן נוהג לחלוק עם זולתו את לבטיו, מעידותיו ואכזבותיו בדרך אל לידת יצירי־רוחו. לכן שלישיית הציירים – הקריקטוריסטים הסובייטים הנודעים, המסתתרים תחת הכינוי – קוקריניקסי, פורצת מבחינה זו את גדרן של כל המוסכמות. חברו את הברותיהן הפותחות של השמות מ. קופריאנוב (1903), פ. קרילוב (1902) ונ. סוקולוב (1903), ותעמדו על סודו של הכינוי המוזר – קוקריניקסי.

אמנם שלושת האמנים המרכיבים את השלישייה המפורסמת עושים גם איש איש לאמנותו, אך לעיקר תהילתם זכו דווקא בשל יבולם המשותף, המצטיין באחדות סגנונית מפתיעה. על דרכם המשותפת הם עלו בשנת 1924, ומאז הם פועלים יחד – בעיקר בתחומי הציור הסאטירי, הקריקטורה הפוליטית, איור ספרים ועיצוב כרזות, פיסול, תפאורת תיאטרון, והחל משנת 1932 שולחים את ידם גם בציורי שמן.

הקריקטורה של קוקריניקסי, ובייחוד זו הפוליטית, מצטיינת בתפישתה הלאקונית, בחריפות תכניה, בבהירותה וברמתה האמנותית הגבוהה. למיטב הישגיהם בתחום זה הגיעו השלושה בימי מלחמת העולם השנייה, שנים בהן שמו ללעג ולקלס את היטלר, את בני חבורתו ואת בני בריתם הפשיסטים.

הקריקטורות של קוקריניקסי מאותן השנים הפיצו את הפופולריות העצומה שלהם בברית המועצות עד מעבר לגבולותיה, והן מהוות את אחת הפסגות של הקריקטורה הפוליטית בארץ זו. כמאייריהן של יצירות ספרות חשובות (הם איירו את ספריהם של סרוואנטס, צ'כוב, טולסטוי, סלטיקוב־שצ'דרין, גורקי, שולוחוב ורבים־רבים אחרים), מבקשים קוקריניקסי לשמר באיוריהם המצוינים את האווירה ואת האקלים הרוחני המיוחד לכל אחת מן היצירות.

ציורי השמן שלהם חתומים בחותם הדרמטיות (למשל – „הסוף" 48־1947) השלושה עוטרו באותות הצטיינות ובפרסים רבים, ביניהם פרס לנין – היוקרתי כל־כך בברית המועצות. כמו שאמרו פעם קוקריניקסי על עצמם: „אם להודות על האמת, הקולקטיב שלנו בעצם מורכב מארבעה ציירים: קופריאנוב, קרילוב, סוקולוב וקוק־ריניקסי. כלפי האחרון שלושתנו מתייחסים ביותר חיבה ודאגה... מה שהושג בידי הקולקטיב – איש מאתנו לא היה זוכה בו לבדו."

יעקב גוטרמן

לגיון הזרים של הרייך השלישי (1936)

הגנרל ה„לבן" קולצ'אק. מן הסדרה „פני האויב" (1932)

מנהיג הכנופיות הלבנות באטיקה מאכנו. מן הסדרה „פני האויב" (1932)

סלולת מסילת ברזל ברוקות הנאציות (1940)

ואריאציות על נושא

איור לספורו של צ'כוב: „כירורגיה" (1940)

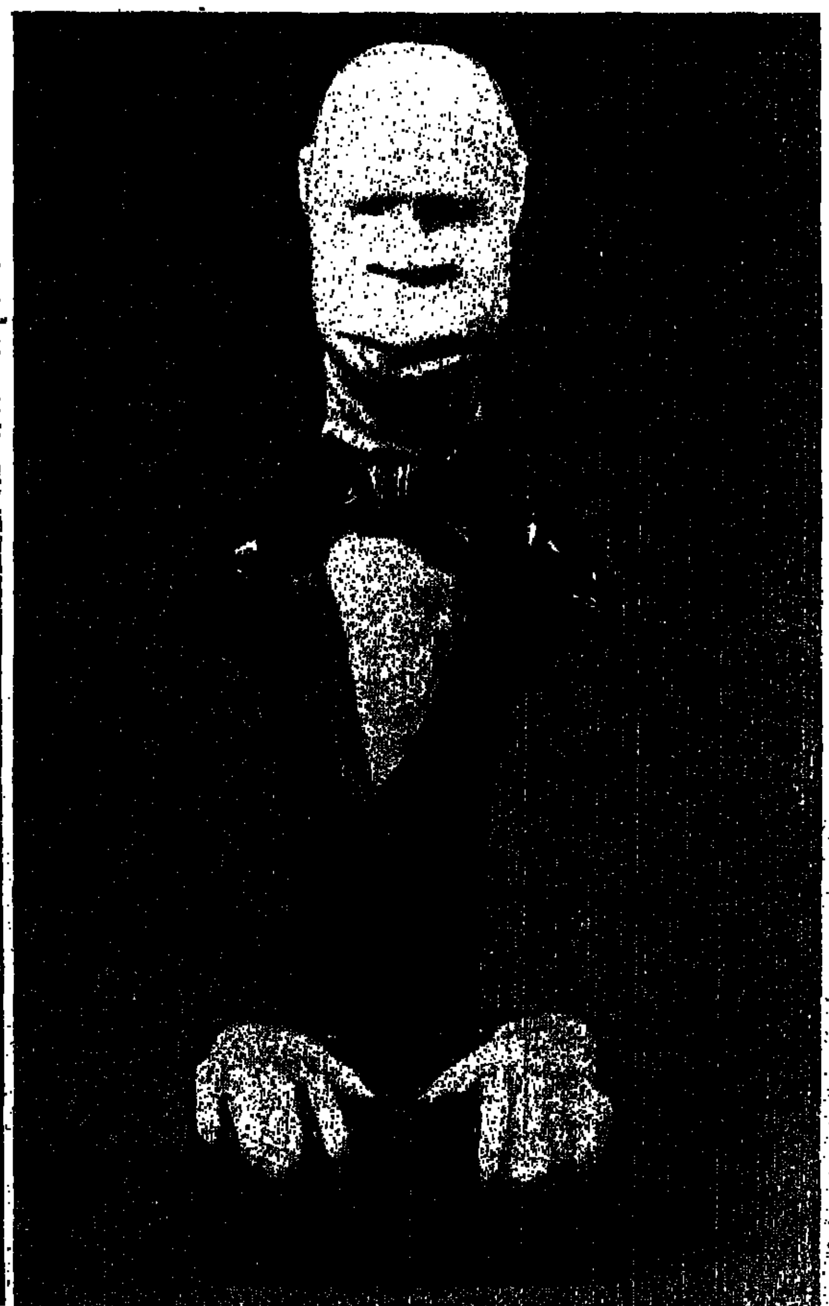
המלחין סרגיי פרוקופייב (1939)

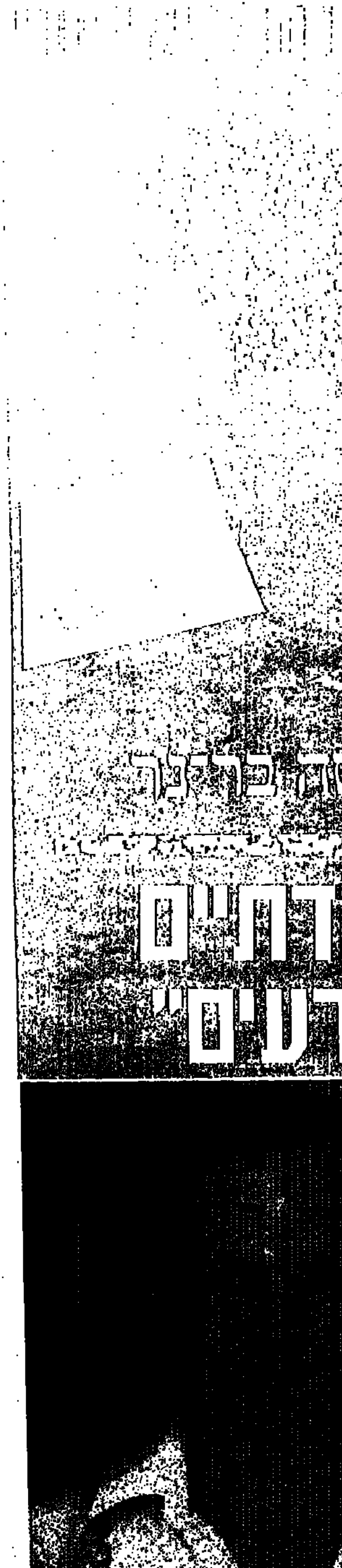

"הדתיים הרעים"

משה ברינר

לפני מספר שנים הרציתי לפני תלמידי שמיניות בבית הספר הריאלי בחיפה. ההרצאה, הסכה לשיחה מרתקת בת למעלה משלוש שעות. במהלכה הועלו נושאים שונים הקשורים לאפשרויות התמודדותנו עם המורשת היהודית. התנצחויות עקרות מן הסוג הרווח במפגשים בין דתיים לחילוניים לא היו שם: התלמידים תהו תהיות אמיתיות, ואילו אני השתדלתי לנווט מעט מנתיב המעקשים של "כאן ועכשיו" ולהמריא אל מרחבי העיון הרעיוני.

כדי להימנע מאנטגוניזם כלפי סמכות כלשהו במסורת היהודית, נמנעתי מאזכור פסוקים מהתנ"ך או מהתלמוד, מהרמב"ם או מהשולחן ערוך, מהחזון איש או מהרב קוק. לעומת זאת צוטטו בהרחבה מקורות "כשרים" בהחלט ובהם קאנט והגל, דקארט וניוטון, פלאנק ואינשטיין, ברל כצנלסון וח.נ. ביאליק ועוד. הדיון התעלה לאוויר הפסגות של עיסוק אינטלקטואלי בשאלות־יסוד כמו הניגוד המדומה בין דת למדע, השאיפה היהודית אל המופשט בתפישה הדתית, במשפט, במדע ובאמנות ותרומתה לתרבות העולם, או שאלת משמעותם של החיים בכלל. היתה תחושה של התרוממות רוח והתלמידים היו נלהבים.

לפני שהמפגש עמד להסתיים נזרקה שאלה לחלל האוויר אשר הנחיתה אותי באחת אל קרקע המציאות הכואבת: "אז מדוע אתם זורקים אבנים בכביש רמות?" חשתי כמי שחלמו רעם. הרי עד לרגע זה הצלחתי לנווט את הדיון לעבר השאלות המהותיות באמת ולהימנע מדשדוש במי־האפסיים שחוגי שוליים קיצוניים מאיימים להטביע אותנו בהם חדשות לבקרים – והנה, נפילה שכזאת.

בנימה של כאב עצור פניתי לעבר התלמידים ושאלתים: "האם יש בכלל מקום לשאלה כזאת בדיוננו? ראשית, הרי עסקנו בנושאים שברומו של עולם מתוך נקודת מוצא של חשיבה רציונלית, אובייקטיבית וביקורתית, ובכך ניתקנו עצמנו מראש מכל זרם מחשבה או קבוצת אנשים שחשיבה כזאת אינה מקובלת עליהם. שנית, אם כבר נגזר עלינו להתייחס לאקטואליה הרי שבאחוזה, שכונת מגורינו, לא נודעו מעולם חיכוכים בין דתיים לחילוניים, ומה גרם לכך, אפוא, להרחיק עדותכם עד לכביש רמות? שלישית, הרי במפגש זה אני הוא העומד לפניכם כמייצג תוכן מסוים של יהדות, ולא אותו זורק אבנים מכביש רמות, ואני, הלא בן דמותכם הנני: איש צעיר, לבוש מכנסי ג'ינס ונעול סנדלים, בוגר מסלול החיים הישראלי הטיפוסי של תעודת בגרות, שירות־צבאי והשכלה אקדמית, ואף חדור רצון עז להיות "אדם ששום דבר אנושי לא זר לו", במדע ובפילוסופיה, בספרות ובאמנות – ואני מה כי תלינו עלי את תלונתכם? האם העובדה שאני שונה מכם רק בכך שעולמי הרוחני ניזון בראש ובראשונה ממקורות היהדות, ולכן הנני חובש כיפה ושומר מצוות, דיה כדי ליצור זיקת אחריות ביני לבין אותו זורק אבנים? ואם כן הוא – מדוע לא תיווצר זיקה דומה ביניכם לבין הרוצחים, השודדים והאנסים החילוניים שמעלליהם מפארים את דפי העיתונים מדי יום ביומו?"

תמונה זו חזרה על עצמה מאז פעמים אין־ספור במהלך הרצאות ומפגשים שערכתי עם ציבור חילוני: הפער המדהים בין הנטייה לראות בצד החילוני רק את החומניזם הנאור, ובצד הדתי רק את הקנאות החשוכה; העובדה המוזרה שמרבית הדתיים במדינת ישראל הם שכניך למגורים, חבריך לשירות הצבאי ועמיתיך לעבודה, אנשים המקובלים עליך בדרך־כלל כסובלנים, פתוחים ומודרניים לכל דבר ("אתה דתי על הכיפק הלוואי שכולם היו כמוך...") – אך, לעומת זאת, בכלי התקשורת ובשיחות יום השישי שלך ושל חבריך מדובר על "הדוסים" הכופים את רצונם בכוח; התופעה המעציבה שכאשר לשדרן רדיו ידוע "יש עניין" בעימות בין יהודי חילוני ליהודי דתי, הוא בוחר להעמיד מול פרופ' חילוני דווקא רב אגודאי קיצוני, ולא אדם המייצג את הציבור הדתי הרחב שהינו משכיל וסובלני – כל אלה מהווים תעלומה המחפשת הסבר, והחסבר אכן בנמצא.

הדחקת ההתמודדות האמיתית

סבורני כי לא צריך להיות פסיכואנליטיקאי דגול על־מנת לאבחן את הסיבה לתופעות הללו, והרשוני לכנותה "תסמונת הדחקת ההתמודדות האמיתית": קל מאוד להתמודד עם מה שזורקי האבנים וצובעי התחנות מייצגים – אך קשה ביותר להתמודד עם מה שמייצגים חברי ואני. שהרי אם "הדתיים" הם זורקי אבנים ומציתי תחנות, נהנים מתקציבים ממלכתיים אך לא משרתים בצה"ל, נהנים ממרבית הישגי המדע והטכנולוגיה, אך אינם נוטלים חלק בקידומם ובפיתוחם, מסתגרים בתוך עצמם ולבושים מלבושים מוזרים, דוברי יידיש ומתבטלים מעבודה יצרנית – אזי קל מאוד, לכאורה, לחוש תחושת עליונות כלפיהם, עליונות המעניקה רגיעה ונוחם. מול אלה החילוני המצוי בטוח בצדקת דרכו. אך אם "הדתיים" הם שומרי חוק וסבלנים, נושאים בעול החברה והכלכלה, משרתים בצה"ל ביחידות מובחרות, ורואים בשירות חיוב דתי מובהק, מקיימים מוסדות להשכלה גבוהה ומצמיחים מתוכם מדענים וחוקרים, סופרים ואנשי־רוח, אמנים ומהנדסים, ואף זוכים בפרס נובל, מתמודדים עם כל נושא ובכל תחום ושום דבר אנושי לא זר להם – אזי המצב קשה הרבה יותר, שכן אין לו לחילוני המצוי כנגד מה להתקומם (ואין לו כל סיבה לחוש תחושת עליונות. יתר־על־כן, אם "הדתיים" הללו מקיימים את המיטב שבאורחות החיים "החילוניים" אך בנוסף לכך מממשים בחייהם ממד אמוני־תורני המעניק להם טעם ופשר, כי אז החילוני המצוי כבר אינו בטוח בכלל בצדקת דרכו, ויש לו בעיה אמיתית. בעיית זהותו היהודית שההתמודדות עמה קשה ביותר, ועל כן הוא נוטה להדחיקה מן התודעה ולטאטאה מסדר יומו.

מצב זה מצריך התמודדות כפולה. האחת בבחינת "סור מרע", וביטויה בהידברות ובמציאת מכנה משותף בסיסי לצורך מניעת קיטוב ומחלוקת, והשנייה, בבחינת "ועשה טוב", וביטויה בהתעלות רוחנית לקראת יצירה משותפת של מסגרת חיים מקורית אשר תיתן צידוק לקיומה של החברה היהודית במדינת ישראל.

"סור מרע" – כיצד?

ראשית הבה ננער מן הדיון את החוגים הקיצוניים שמעשיהם האלימים יכולים לכל היותר לשמש כזרז לחשבון הנפש שלנו ותו־לא. שנית, הבה נבהיר כי תהליכים של הידברות ויצירת הבנה הדדית יכולים להתרחש רק בין בני־פלוגתא שתהליכי חשיבתם מבוססים על עקרונות אוניברסליים של רציונליות, ביקורתיות ואובייקטיביות, ואלה קודמים תמיד לכל השקפה או אמונה פרטיקולרית, בבחינת "דרך ארץ קדמה לתורה". אין בקביעה זו כדי לפגוע באפשרות אמיתותה המוחלטת של השקפה פרטיקולרית זו או אחרת, אלא כדי למנוע ערבוב תחומין בין "מושלכות" רציונליות הניתנות להוכחה לבין "מפורסמות" ערכיות שאינן ניתנות להנמקה. [קבלתו של עיקרון זה אינה מובנת מאליה בחברה הישראלית, ויש צורך בעבודה חינוכית מרובה הן במגזר הדתי והן במגזר החילוני, ואולם גם אם נזכה לכך, עדיין אין בכך כדי לפתור את כל הבעיות, ומקרה הפוסטרים בתחנות האוטובוס יוכיח: המרחק בין הגדרתה של נערה יפה בבגד־ים כ"תועבה" (ערך שלילי) לבין קבלתה כפרסום אסתטי לגיטימי ואף משובב נפש (ערך חיובי) עדיין נותר קשה לגישור, וכבר קבע מ.י. ברדיצ'בסקי במסתו "על הקשר בין אתיקה לאסתטיקה": "המידה היא מידת כל הדברים", והדברים ארוכים.]

"ועשה טוב" – כיצד?

כאן מוטלת עשיית חשבון הנפש בעיקרה על הציבור החילוני. אמנם הציבור הדתי מצוי גם הוא במשבר, שהרי אין הוא נערך כראוי להתמודדות עם מכלול האתגרים שמציבה בפניו מדינה מודרנית וגם פתיחותו לביקורת ולהעמקת המחשבה הדתית לוקה בחסר (למשל, התנפלות על השופט חיים כהן בעקבות דבריו על אבדן אמונתו בשואה – וכי הקב"ה מצפה מאתנו לטיוח השאלה הנוראה הזו, הלא טיוח כזה הוא־הוא הכפירה בעצמה!), ואולם מגמת המשבר היא לידה (כמשמעותה המקראית של המלה): התחדשות, נכונות להתמודדות. המשבר בציבור החילוני, לעומת זאת, עמוק לאין שיעור ומגמתו קריסה (כמשמעותה הלועזית של המלה) עייפות, התפרקות מהתמודדות: "דחו הדגלים ונרפשו בעפר... לא צריך לחנך לערכים וגם אי־אפשר" אומר ס. יזהר. כבר לפני 30 שנה חזה פרופ' ש.ה. ברגמן את הסכנה שבהצדקת יחסיותם של ערכים וקרא לחינוך לאמונה ולערכים מחייבים. ואילו תלמידו, פרופ' נ. רוטנשטרייך, ציין כי החלפת ערכים בנורמות מביאה להעדפה של ערכים ויטאליים גרידא (רמת־חיים, נוחות, בידור – "אכול ושתה כי מחר נמות") ויוצרת חברה של אינטרסנטים המתחרים ונלחמים זה בזה.

לטעום מספרות האגדה

ברגעים של אמת נשמעת זעקת הריקנות ואיבוד זהות גם בימים אלה, מפי קשת של דוברים חילוניים: "המדינה אכן הוגשה לנו על מגש הכסף... אך עתה עלתה מתרדמתה השאלה... מהו היהודי שבמושג "קיום יהודי נורמלי"?... ארץ ישראל חיפה בנתה את השלד – אך מה נוכל ליצוק לתוכו? לציבור החילוני אין על כך תשובה" (הפילוסוף ד"ר אבנר כהן). "יש להודות בגלוי שזניחת ערכי הרוח של היהדות בהשפעת המרקסיזם היתה המשגה ההיסטורי בתולדות הקיבוץ. היהדות אינה רק דת, אלא גם השקפת עולם, סגנון חיים ומעצמה רוחנית שאין דומה לה. היהדות מתמודדת עם כל תופעות החיים ובשל העושר הרוחני שבה יש לחולל מפנה מעמיק בהתייחסות אליה" (דוד מנור, קיבוץ יפעת). "במוסד החינוכי למדנו תנ"ך – פרק פה פרק שם... משך שש שנים לא נגענו בדף מן הספרות שבעל־פה. לא ראינו צורת אות של מדרש, לא טעמנו מדובדבניה של ספרות האגדה המקסימה... לא למדנו סוגיה תלמודית אחת... סיימנו את המוסד כאנשים שטוחים, נבערים ועמי ארצות... שבת אחת שעשיתי, לעושרי, בקיבוץ דתי בעמק בית שאן הטעימה בי את שיעור ההפסד שלנו בהעדפת אורח חיים הניזון מקליפות ומעטיפות צבעוניות על פני טעם עמוק המובטח למי שמזונו הרוחני רב וחשוב לו מהאוכל שהוא זולל" (אברהם שרון, עין השופט).

ואכן יאה היא השבת להדגים בה את מלוא עומקו של המשבר החילוני. כיצד הפכה זו "המלכה... הקדושה... הברוכה... הזכה" בשירו של ביאליק, לשפחה נחרפת שהכל בועטים בה? הרי דווקא השבת יכולה היתה ללכד סביבה את כל בית ישראל בהיותה אידיאל נעלה הכולל בתוכו לא רק יסודות דתיים ("שמעיים") אלא גם יסודות חברתיים ("שכליים") מובהקים! מי לנו גדול בתנועת העבודה כברל כצנלסון אשר הכריז כי "כדי לקיים את יסוד השבת בחיי ישראל איני צריך להסכמים בין־מפלגתיים ולא להוראת רבנים. השבת בשבילי היא מעמודי התרבות העברית... ואני בוש שהיה הכרח לעשות עניין זה, שהוא שלנו... לא פחות מאשר של איזה חוג אחר בישראל" (נושא להסכם קואליציוני – מ.ב.)".

אבנים לבניין מקדש

תנועת העבודה עמדה במרכזו של מפעל אדירים היסטורי, שהביא להקמת מדינת ישראל וחיווה סיפור הצלחה יחיד במינו. ואולם זניחת ערכי הרוח של היהדות ההיסטורית הביאה למשבר ערכים המרוקן את הבית הלאומי מכל תוכן משמעותי. במכתב שנכתב עוד בשנת תרפ"ד (1924) אל יצחק שדה, מצטייר הלל צייטלין כנביא מוכיח בשליחות שר ההיסטוריה: "תלמידי היקר... אז כשנפרדת ממני בירושלים... לא ישנתי כמעט כל הלילה, לא חדלתי מחשוב עליך ועל גורלך. מעולם ידעתי כי לגדולות נוצרת, אבל בדרך זו שאתה הולך, ודרך הקודש היא, ישנן כל כך סכנות רבות ומכשולים רבים... אבל מה אני יכול לעשות לך עתה? ואני כאן בתוך הגולה ואתה יושב בירושלים עיר הקודש וסובר כי בחציבת אבנים לבד עושים כל מה שצריך לעשות. עתה, חציבת אבנים ובניין בתים בארץ ישראל דבר נורא ונפלא הוא. אבל צריך להסיע אבנים גם לבניין אחר לגמרי, לבניין מקדש של־מעלה השוכן בתוך הנשמות, שצריך לעדן אותו ולטפחו, וצריך לבנות את בניין היהדות מחדש, עתה על־ידי התאחדות של חברים המבינים את כל גודלה של הסכנה הרוחנית הצפויה לנו... כתוב לי דברים אחדים כתוב בכל לשון שאתה שומע". הלל צייטלין לא זכה לראות בתקומת ישראל. עטוף בטלית ועטור בתפילין נורה על־ידי הצוררים הנאצים ברחובות גטו ורשה בשנת 1942, אך דבריו זועקים כצו היסטוריה: כתבתם פרק מזהיר בבניין הארץ, אך לא תהיה לבניין זה תקומה אם לא תוסיפו לו פרק מזהיר בבניין הרוח היהודית – כתבו דברים אחדים, כתבו בכל לשון שאתם שומעים.

משה ברינר למד בישיבה התיכונית "מדרשית נעם" בפרדס־חנה, שירת בצה"ל בחיל האוויר, למד בישיבת מרכז הרב בירושלים, מוסמך הטכניון (ארכיטקטורה ובינוי ערים) ובוגר אוניברסיטת חיפה (היסטוריה של עם ישראל), אדריכל ומתכנן ערים בעל משרד עצמאי, עדיין רווק (35) חבר הדור הצעיר במפד"ל.

טירוף מופלא

מימין לשמאל: פיטר וטוסי, ג'רי קונווי, איאן אנדרסון, מרטין בייר, פיליפ פג'

"ג'טרו טול" תפתח ב־30 ביוני את עונת מופעי הענק בפארק הירקון. האם יבואו ארבעים אלף איש לצפות בלהקה בת 20? האם להקה שחבריה מתקרבים לגיל העמידה תוכל להלהיב את הקהל הישראלי צמא־הריגושים של ימינו? לפחות לגבי השאלה השנייה, התשובה היא — כן: ללא ספק! "ג'טרו טול" כבר הוכיחה בעבר שהיא מצוידת ומוכנה יותר מכל להקת רוק אחרת לפגישה עם קהל, בכל כמות. ההופעות של "טול" מלאות בדקות ארוכות של תענוג מתמשך, והתרגשות אמיתית בזכות הלהבות שמציתה דמותו הפראית של הסולן, כותב השירים ומנהיג הלהקה — איאן אנדרסון: מוסיקאי מבריק, חלילן, גיטריסט אקוסטי מעניין ואיש־אדמה בעל עכחות פיזית אדירת־כוח וקול חזק במיוחד. Jetro Tull (בארץ פרסמו אותם כג'טרו טול, אם כי מבטאים זאת טאל) היא אחת ממושכות הקהל הבטוחות כבר שני עשורים, ללא קשר למספר התקליטים שהיא מוכרת. גם בימים שמבקרי המוסיקה כיסחו ללא רחם כמה מהתקליטים היותר מורכבים של הלהקה, וגם בימים שהקהל לא עיכל את התקליטים, או שאיבד בהם עניין, נשארה הופעת הלהקה אחת מהפסגות אליהן יכול חובב רוק לשאוף: הופעה מזהירה — מונומנטלית, שיכולה לשנות את מערך הציפיות שיש לאדם מהופעה. למעשה, מנחים אותי בכתיבת שורות אלה שני אינטרסים מנוגדים לגמרי: מחד, אני רוצה שתבואו לראות את הלהקה, אך מאידך, אני לא רוצה שתבואו רק מפני שכל החבר'ה הולכים ביום שני לפארק, ובעיתונים כתבו שתופיע שם להקה "משהו־משהו".

ההופעה הזאת אינה מיועדת למי שאוהב מקצבי רוק מונוטוניים, ולא מיועדת לחובבי "יורופופ", "הבי מטל", "היי אנרג'י" ושאר צרות מוסיקליות. היא גם לא מומלצת למי שלא מכיר את היצירות של אנדרסון — שהרי במחיר כרטיס אפשר לרכוש שני תקליטים וללמור הרבה יותר. היא מיועדת לכל האלפים שמכירים, אוהבים ורוצים לשמוע את להקת "הרוק־המתקדם" הטובה ביותר שנותרה כיום. ככל שרמת הציפיות תהיה נמוכה יותר — כך יבואו אלה שבאמת אוהבים אותם — וההפתעה והעונג שיסבו לצופים יגדלו.

מה כבר יכולים להציע ג'טרו טול הזקנים והטובים

לפני כשנתיים טיילתי ברחובות מערב־ברלין ונתקלתי במודעה שמבשרת על הופעתם. אני אוהב את תקליטיהם ושמעתי על הופעותיהם כל כך הרבה, שמיד נדלקו שני אורות גדולים בעיני, כשנפלו על מודעה כזאת. אבל מיד התחילו הספקות לכרסם: מה ג'טרו טול, הזקנים והטובים, יכולים להציע לי בשנת 84'? 10 שנים לאחר שיא הצלחתם, שבע שנים אחרי שהמוסיקה שלהם הוגדרה בידי כמה ראשי־כרוב כ"מנופחת" וחסרת־קשר לרוח האמיתית של הרוק. נכון, אמנם, שתקליט הסולו שהוציא אנדרסון לא מזמן היה טוב, ומדי פעם מוציאה הלהקה תקליט טוב למדי, לפעמים אפילו מצוין, אבל מי מעוניין ללכת לקרקס של שוטים זקנים, שמנגנים בחליל כשהם עומדים על רגל אחת ומציגים לראווה, עוד פעם, את אחד מלהיטיהם הגדולים (בשירה בציבור כמובן).

חוץ מזה, חשבתי, את פראנק זאפא כבר ראיתי החודש וגם הוא לא חידש לי כלום, עם טונות השנינות וההתחכמות שלו, מי יכול לרגש אותי?

ברור שקניתי כרטיס להופעה וללא ציפיות מיוחדות נכנסתי לאולם היפהפה לשמוע את Aqualung ו־"Rich Man" וללפת הביתה. אבל אנדרסון ניחש שיהיו לי ספקות והחליט להזים אותם מיד, בהחלטיות — איפה הוא ואיפה זאפא? ... מהרגע הראשון משכה הבמה סקרנות. כל המכשירים היו עטופים בעשרות מטרים של נייר לבן. טכנאי עוטה חלוק לבן, הסתובב עם לוח כתיבה ועיפרון וערך בדיקת מלאי, כשמוסיקה ממוכנת והרשנית בוקעת ממערכת הקול המשוכללת ביותר ששמעתי בהופעות. במשך דקותיים נבנתה אווירת ציפייה מתוחה באולם, האווירה שאנדרסון אוהב. ו... טרא־יא־את מרטין בייר הוותיק והטוב פורץ את המעטה הלבן וצועד קדימה, תוך שהוא קורע עם הגיטרה החשמלית את העטיפות, את עור התוף ואת הספקות כולם — וזוהי הצגה במיטבה. חברי הלהקה מצטרפים מבעד לקרעי הנייר, דייויד פג' בבס, ג'רי קונווי בתופים ופיטר ג'והן וטסי בקלידים. איאן אנדרסון פורץ אל הבמה כחיה רעה. שערו חום ואסוף ברצועת כר, בגדיו הולמים את עיסוקי היום־יום שלו כהוואי, ומגפיים תומים וגסים לרגליו. לאורך ההופעה הוא מנפנף בחלילו כאחוז דיבוק (הקהל אוהב את זה וזה יותר מקובל מדברים אחרים שביצע עם החליל, על הבמה, בעבר) ושר בעצמה ובאינטנסיביות שהולמים להפליא את חומר הגלם החיוני ממנו הוא בנוי.

כשהוא פורט בגיטרה הוא עדין, ונימת קולו והופעתו לובשים ארשת טובה והברותית כל־כך, שפורצת מיד אל הצופים והופכת ביצועים לשירים כמו "מחליק על הקרח הרך של יום חדש" לבלתי נשכחים. ומי שחשב שהלהקה מיושנת, קיבל באותה הופעה מנה גדושה של טכנולוגיה מתקדמת, החל מציוד הבמה החדיש ביותר שקיים (הגברה אלחוטית, מוניטורים ניידים, עיצוב במה בקו נקי ומודרני) וכלה בנגנים שמעורכנים אפ־טו־דייט בכל מה שנעשה במוסיקה של היום. אפילו השירים שבוצעו לא היו כולם מוכרים, ורבים מהם נלקחו מתקליטם האחרון "תחת עטיפות" ותקליט הסולו של אנדרסון "צועד לתוך האור".

ולסיום ההופעה וההדרן הסמלי והבלתי נמנע: "זקן מדי לרוק אנד רול — צעיר מכדי למות". ונגיעה אחרונה של בימאי גאוני משלחת לחלל האולם כדור גומי ענק שמקפץ ומרקד על הקהל לצלילי "ולס הדנובה הכחולה" של שטראוס — הופעה מושלמת.

את הופעת הלהקה תפתח להקתו של הזמר הבריטי ממוצא סקוטי, ג'והן מרטין הוותיק, שזוכה לאחרונה להצלחה גדולה בהופעות ובתקליטים.

10 הרכבים ו־20 תקליטים

דמותו הצבעונית והדומיננטית של איאן אנדרסון הפכה במשך השנים כל־כך מזוהה עם ג'טרו טול עד ששכחו שלא מלכתחילה הוא היה מרכז הלהקה. אנדרסון הצטרף כזמר ללהקתו של הקלידן ג'והן איוון, בשנת 66', בכור־מחצבתו העיר בלקפול באנגליה. לאחר שהלהקה ניסתה להצליח בלונדון ונכשלה, נוסדה ג'טרו טול עם גלן קורניק מלהקתו של איוון־בבס ושני חברים מלהקה אחרת – קלייב בנקר בתופים והגיטריסט זמר מיק אברמס.

ג'טרו טול נקראה על־שם ממציא מכונה חקלאית וסופר שחי במאה ה־18, והלהקה עוררה עניין כלהקת ריתם אנד בלוז מקורית בזכות אלבום הבכורה המצוין שלה; הן האלבום והן התקליטונים המוקדמים יותר של הלהקה, נמכרו בארה"ב כ"רוק אמנותי". מיק אברמס פרש בסוף 68' והקים את להקתו "בלודווין פיג" (שדומה בצלילה לחלק מהתקליט הראשון של "טול") והשאיר את אנדרסון כמנהיג הבלתי מעורער, כותב השירים וההשראה שמאחורי אחת הלהקות המעניינות ביותר ברוק הבריטי.

התקליט השני "סטנד אפ", 69', היה עדיין קרוב לתפישה של האלבום הראשון, אך עם שירים רבים יותר משל אנדרסון, וחבר חדש – הגיטריסט מרטין בייר, שלא נפרד מאז מהלהקה. התקליט "בנפיט" – 70' ראה אור עם צירופו של עוד חבר ותיק, הקלידן ג'והן איוון.

אנדרסון ולהקתו מתחילים לתפוס מקום חשוב בעולם המוסיקה כיוצרי מוסיקה מקורית שמאופיינת על־ידי נגינת החליל והשירה הלא־שגרתיים של אנדרסון (הושפע כחלילן מטכניקה של נגני ג'אז שנשמו ודיברו לתוך החליל). הלהקה צברה תאוצה גם כאטרקציה ושוב, בזכות התופעה מלאת הדמיון של הסולן – בבגדי ליצן־החצר, עומד על רגל אחת, ונושף לתוך החליל. ואז בא האלבום שסימן את טביעת רגלו המיוחדת של אנדרסון ולהקתו בנוף המוסיקה – "אקולונג", יצירה ארוכה שמורכבת מקטעים קצרים בעלי נושא משותף (תקיפת מצפון העולם). באותו אלבום נקבע פחות או יותר הצליל האופייני לג'טרו טול הצליל הזה התעצב עם ההרכב הפורה ביותר של הלהקה, שכלל עוד חברים לשעבר בלהקתו של איוון – ברימור ברלואו בתופים וג'פרי המונד־בבס. החבר היחידי שנותר עתה מההרכב המקורי של ג'טרו טול היה אנדרסון.

עם ההרכב המצוין הזה הוא הוציא כמה מהתקליטים הטובים והמורכבים ביותר שעשו ברוק. המקצבים הלכו והסתבכו ונעשו קטועים, והמוסיקה היתה מלאה בתזמורים מפתיעים. "משחק התאווה" – Passion Play שיצא ב־73' זכה ליחס עוין ולא מבין מצד המבקרים והקהל כאחד. אנדרסון הממורמר נאלץ לסגת מהחזון המוסיקלי, תוך שהוא מוצא את תסכולו בשבירת מבנים מקובלים בתוך מסגרת השיר ובתזמורים מורכבים מאוד. עניינו הגובר במוסיקה אנגלית מסורתית גרם למוסיקה של הלהקה להתבסס יותר ויותר על שירים "עממיים" ואנדרסון אף הפיק את התקליט ("עתה אנחנו שישה") של הלהקה הבולטת בשילוב בין מוסיקה מסורתית אנגלית ורוק "סטיליי ספן". מאז ידעה "ג'טרו טול" שינויים פרסונליים לא מעטים. רמת התקליטים לא היתה יציבה וחוסר שביעות הרצון של אנדרסון מהמוסיקה שלו ומחבריו ללהקה ניכר בתקליטים, שיכלו להיות מצוינים ("סוסים כבדים" למשל).

ההרכב הנוכחי של הלהקה שיופיע בארץ מחזיק מעמד מאז שנת 81' פרט למתופף דון פרי, והוציא שני אלבומים טובים שעודכנו ושינו בהרבה את הצליל המסורתי של ג'טרו טול. החודש גם יצא בארץ תקליט אוסף "Original Masters" של רבים מהלהיטים הגדולים של הלהקה: "חיים בעבר", "נשימת קטר" ה"בורה" של באך ועוד...

ג'טרו טול של שנת 86' היא להקה של מוסיקאים מעולים ומבוגרים, המתאחדת מדי שנה לחודש הופעות ומוציאה לעתים תקליט. האחרון – "מתחת לעטיפות" – יצא ב־84'. ולא מזמן יצא לשוק התקליט בו מבצעת התזמורת הסימפונית של לונדון את יצירות הלהקה, בניצוחו של מי שהיה מתזמר וחבר מלא בלהקה בשנות ה־70' דייויד פלמר ובהשתתפות החברים הנוכחים בהרכב. בעבר אנדרסון התלהב מאוד מתאוריה האומרת שאם תיקח שטח אדמה ולא תיגע בו במשך 50 שנה – הוא יחזור למצב הטבעי שלו ויתגבר על סימני הציביליזציה.

אני מוכן לחכות עוד 50 שנה כדי לראות את אנדרסון חוזר לרוח הבראשית של ג'טרו טול.

להקת רוק "מבוגרת" תבקר בארץ. איכות מיוחדת, שלא תלויה בגיל. ג'טרו טול תמשיך לסחוף את הקהל, כמוה מרכז הלהקה איאן אנדרסון

מאת עמית דוט

ג'אז משכונת התקווה

השם שכונת התקווה אינו מעורר, בדרך כלל, אסוציאציות של אמנות ומחול, אלא של בעיות חברתיות קשות, מצוקה ושאר פגעים. בשכונה הדרומית של תל־אביב קיים מרכז תרבותי חדש, „בית דני" שמו, ולידו אולם תיאטרון מודרני, אולם והל. מזה שלוש שנים פועלות במרכז קהילתי זה שתי מדריכות למחול, האחיות עפרה ובתיה חנון, שהצליחו לשבור תדמיות מקובלות של מחול ובאלט.

לחוג למחול הג'ז, שהחל כמשהו צנוע מאוד, יש כיום להקה ובה כמעט 30 צעירים, המופיעה בהצלחה באירועים שונים ואפילו לטלוויזיה כבר זכו להגיע. (בתכנית „שמיניות באוויר".) מכמה וכמה בחינות זוהי להקה מיוחדת במינה. קודם כל בהרכב משתתפיה: ילדים וילדות מגיל 9 ועד 17, הנראים כחלילי העוגב, החל בדמויות זעירות של ילדי כיתה ד' ועד נערות בוגרות, גבוהות קומה. ומה שבולט מאוד הוא, שכמחצית הרוקדים הם נערים.

להקה סימפטית זו אינה רוקדת ריקודי־עם, אלא יצירות של הכוריאוגרפית עפרה, בוגרת המחלקה למחול ותנועה של סמינר הקיבוצים, המתמחה במחול־ג'אז. אחדים מהריקודים משעשעים, אחרים יומרניים יותר, ובין אלה דווקא מחול על שוטרות וגנבים, שנוצר בעזרת אלתור של הנערים והנערות עצמם.

איך משכנעים נערים, שרבים מהם באים מבתים מסורתיים והלומדים בבתי־ספר דתיים, להתמסר לריקוד?

השיטה של עפרה ובתיה היא לפתות דווקא את אלה שבאים להפריע לפגישות החוג — להצטרף אליו. נכונה, כנראה ההנחה הפסיכולוגית שמי שמראה הרוקדים גורם לו גירוי מספיק כדי להתפרחח ולהפריע, בעצם נמשך אל הריקוד; מכל מקום, כך „נסחפו" הבנים הראשונים אל חבורת הבנות, שהחלה לרקוד ג'אז. ובין אלה דווקא כמה כשרונות בולטים. כיום אחד הבנים הוא תלמיד במגמה למחול בתיכון לאמנויות.

תחילה היו סבורים רבים מאלה שבאו לחוג שמדובר בריקוד־דיסקו. אבל עד שהתבררה להם טעותם, כבר היו שבויים בקסמי המחול. כיום נוספו לפגישות השבועיות שיעורים בבאלט קלאסי ובמחול מודרני. בקיצור, תשתית של ממש ללהקה, והבטחת התפתחות אמנותית למשתתפים.

איך מתייחסים ההורים לחוג וללהקה?

רקדניות להקת הג'אז משכונת התקווה

תשובות הילדים כמובן שונות: נער אחד מספר שדווקא הוריו, שבעצמם עוסקים באמנות, הציעו לו ללכת לרקוד. בלהקה כמה זוגות של אחים ואחיות, משמע שאחד משך את אחיו או אחותו לחוג וללהקה.

נערה מספרת, איך בבית לא כל כך הבינו מה היא מבקשת לעשות, עד שראו מופע, והשתכנעו שיש משהו בהתלהבות שלה. והורים אחרים פשוט אדישים. אבל היו גם מקרים, שבנים עזבו משום שהשתתפותם נגדה את דעת־הקהל בבית־הספר הדתי בו הם לומדים.

כל הצעירים משלמים תשלום סמלי עבור הזכות להשתתף, כפי שנהוג במרכז הקהילתי לגבי כל הפעילויות. כמובן שאין הלהקה יכולה לכסות בסכומים זעירים אלה את תקציבה. תלבושות, תאורה, הקלטת מוסיקה, כל אלה עולים כסף רב, והתקציב מטעם המרכז צנוע עד מאוד. עיריית תל־אביב מבטיחה לעזור, אבל למרות זאת עדיין מתלבטת הלהקה הצעירה בקשיים כספיים רבים. (בעצם ממש כאחיותיה ה„גדולות" והמקצועניות...)

עד כמה הצליחו עפרה ובתיה להפוך את מפעלן למשהו חיוני, מוכיחה העובדה שבהופעות, מאחורי הקלעים ובתחום הארגוני, הן נעזרות באחים הבוגרים ובהורי הרוקדים, המלווים את הלהקה בהתנדבות.

בקיצור, סיפור הצלחה, הזקוק לתמיכה ממסדית וראוי לה בהחלט.

מלבד בעיות כספיות אחד התחומים הבעייתיים הוא תחום המשמעת וללא משמעת, יכולת להתרכז ולשתף פעולה אי אפשר באמנות. שתי המדריכות מקפידות על דיוק בהופעה לפגישות, ומנסות להילחם בתופעות המוכרות של עלבונות, „ברוגזים", קללות ואפילו קצת מכות פה ושם. תראה שהחניכים הצעירים לומדים בשיעורי מחול הג'אז גם משהו שמעבר לתחום הריקוד — את אמנות החיים בצוותא. וזה הישג חינוכי אולי לא פחות נכבד.

● גיורא מנור

שמואל בונים

„אגם הברבורים" בשידור חי

בעוד דקות מספר נעביר אליכם בשידור חי מן האולם הגדול בחליסקו את הבלט „אגם הברבורים". בעמדת השידור, גבוה מעל הבמה, נמצא לידי פרשננו ברישניקוב מנתניה והוא יפרש לנו...

הקהל כאן רב ומגוון ומאוד תרבותי. גם אוהדי הבלט הקלסי מאנגליה מתנהגים יפה. הרקדנים כבר מסודרים על הבמה, מוכנים להתחיל. צלצול שלישי והרקדנים יוצאים לדרך. במרכז הבמה מתקדם הברבור המרכזי חוליו, סליחה זהו פדרו, מולו קופץ בפליה נהדר הברבור בוגוב. פדרו אינו מוותר והשניים מבצעים פה־דה־דה מרהיב. בשלב זה, מה יש לך, ברישניקוב, לומר?

ברישניקוב: „כל הברבורים עלו אל הבמה עם מוטיבציה בולטת. הרצפה עשויה לינולאום, האורות מאירים".

תודה, בריש. הכור־דה־בלט נכנס לפעולה. מנדוזה מול גרצ'קוב, גרצ'קוב לסמואילוב (איננו יהודי). סמואילוב מבצע את הקפיצה הנהדרת שלו ונוחת בשפגט, סגנון שכה אהוב עליו.

כן, בריש? בריש: „לדעתי לקחו הברבורים השחורים את היזמה מוקדם מדי. דבר זה יקשה עליהם לשמור על קצב אחיד ויתנקם בהם בהמשך". תודה. סוקרטס לאריסטופנס. אריסטופנס לדמוסטנס... אפלטון נטל את היזמה ובקפיצות נהדרות הוא מתקדם אל קצה הבמה... הנהו הנהו הנהו!!!... אבל, ברגע האחרון עולה דוסטויבסקי מול אפלטון, סליחה זה חיה ארכימדס... ושניהם

מסתבכים ברגלח מסתרר, בריש: „אני צופה שנראה כאן הערב בלט חיובי? חבל שמושקש כבר איננו הנקד".

מן היציע אתם יכולים לשמוע את התזמורת הקלסית המלווה את הבלט.

בריש, אתה מוכן בשלב זה להתנבא לתוצאות?

בריש: „אני מוכן להסתכן ולומר שיש רק שתי אפשרויות – או ניצחון של אחת הקבוצות או תיקו. כמו שנוהגים לומר בכדורגל".

מה דעתך על ההתעניינות הרבה שמגלה הציבור בישראל בבלט הקלסי?

בריש: „טוב תראה, בשביל תרבות, כמו שאומרים, גם אני הייתי מוכן לוותר על שעות שינה".

מי לדעתך יגנוב את ההצגה?

בריש: „אני מוכן להמר על ניז'ינסקי. אני זוכר אותו מפצח אגוזים לפני ארבע שנים בספרד".

ולסיכום?

בריש: „כבר ראיתי אגמים יותר יפים". כאן עלינו לסיים. את ההמשך תוכלו לצפות בארבע לפנות בוקר, שעון ישראל (תפילת שחרית נדחית, בשל כך בשעתיים). שידור הבלט נתאפשר בתרומתה של חברת „טלקל", יצרני טלס־קל ממשפחת הטלק העמיד. לילה טוב.

עד כאן דברי השדר שלנו בחליסקו הרחוקה. ואני יש לי הערה אחת בלבד – זאת שערורייה שלא נתנו מיקרופון גם לניסים קיוויתי, כדי שלא יצטרך לקלוט את הגרון ולצעוק צעקות איומים.

רק למה?

רון כחלילי

על השחיטה

— תרנגולים, תרנגולים, בואו הביתה...
— לא רוצים!
— בואו לאכול...
— לא רוצים!
— בואו לשתות...
— לא רוצים!
— לא? אז קשר בראל ישחט אתכם...
— לא סוחרים! לא סוחרים!

לצערנו, התוצאה מוכיחה בפעם האלף את התיזה שהתרנגולים הם בכל זאת בעלי חיים אופטימיים שלא ניחנו בתבונה רבה. שאילולא כך, אולי היה נחסך מאתנו צערם של אלו ואולי היינו זוכים לפרסומת אינטליגנטית יותר וכוחנית פחות.

*

קשר בראל. משרד פרסום השנוי במחלוקת. משרד פרסום המכוון את רוב מכותיו הפרסומיות היישר לאשכיך, ואשכיך, ישראלי יקר, הם חלומותיך. החלום האמריקני הלך טוב. עובדה: קשר בראל, אחד ממשרדי הפרסום החשובים בארץ, עושה בו שימוש חוזר.

אחרי החלום האמריקני במבצעים (שיטת „ערכב והתאם", כיתן), אחרי החלום האמריקני בטיסות (החוויה האמריקנית מתחילה בת"א. פאן אמריקן) ואחרי החלום האמריקני בהיטים (איי לאב רים) אגב, שלושתם נמנים עם לקוחותיו של המשרד, הגיעה שעתם של המקררים. מה יש. גם להם מגיע.

„החלום האמריקני מתגשם בישראל. 160 עופות במקרר". אניני הטעם, יפי הנפש ותנותי הלשון המצוחצחת מזועזעים עד עמקי נשמתם, ולא שלא בצדק. האם זהו החלום האמריקני והאם זהו החלום שהישראלי רואה בו מודל לחיקוי? האם עופות שחוטים, מוקפאים נוטפי־דם ומקררים עמוסי גוויות הם המחשה היחידה, הנכונה והטובה, והאם הפנייה לרובד הרחב של האוכלוסיה מחייבת נקיטת לשון נמוכה והמחשה ויזואלית אגרסיבית?

התוצאות הטובות, כך לדברי היצרנים, מוכיחות, לצערנו, שקשר בראל יודע נפש בהמתו. הבראלים ידעו אל לבו וכיסו של מי הם פונים, ומהי שפתו האמיתית של מר ישראלי שחלומותיו בוטים אף ממהלכיו, ולו התמוהים ביותר.

אם כן, השפה הפרסומית אותה נקט קשר בראל היא רלוונטית. אך פה צצה בעיה חדשה־ישנה: האם הפרסומאי הוא רק פרסומאי, או שלתפקידו, הציבורי משהו, יש גם נופך של מחנך ומורה דרך? העגונים שבין הפרסומאים, ואין הרבה כאלה, טוענים: לא. לא מתפקידו של הפרסומאי לחנך את הציבור ולטפח את תרבותו. עליו למכור והרבה. הרברבנים, וכאלה יש רבים, טוענים: כן. הפרסומאי אינו רק פרסומאי. מרגע שמשרד הפרסום יצר דפוס מילולי, מחשבתי או צריכתי כלשהו, הוא מופקע מידיו. מרגע זה ואילך הוא בידי הציבור, והציבור עושה בו כבשלו. לכן, חייב הפרסומאי להיזהר בלשונו ובקולמוסו.

להערכת החתום מעלה האמת, כמו במקרים רבים אחרים, נעוצה באמצע: הפרסומאי הוא נייר הלקמוס של הלוך־הרוחות החברתי־כלכלי־פוליטי. הפרסומאי הוא האצבע על הדופק, והפרסומת היא השתקפותה של המציאות בשפה התקשורתית. פרסומאי שרוצה להצליח, חייב להשתמש במלים, בקודים ובסמלים, המרכיבים את עולמו של קהל המטרה ויהיו אלו טפשיים ובנאליים ככל שיהיו. אסור לו, לפרסומאי, להתנתק משפתו המילולית והוויזואלית של קהלו, ואסור לו להתבצר באולימפוס רוחני שכל קשר בינו לבין המציאות, העכורה לעתים, הוא מקרי בהחלט. וקשר בראל, אם נחזור לנושא, עשה פה מלאכה יוצאת מן הכלל מבחינה זו. קשר בראל דיבר אל קהלו בשפתו שלו וללא כחל וסרק. זוהי גדולתו של מסע הפרסום, אך זהו גם חסרונו הגדול. נקיטת הלשון הישירה, הנמוכה, ושחיטת אחד מסמליה של מדינת ישראל — התרנגולת — הם בפירוש פרובוקציה וזו יכולה להיות הרסנית, מפני שקהל המטרה זוכר את הפרובוקציה, אך לא תמיד הוא זוכר את המוצר שעורר אותה.

קהל המטרה זוכר את הילדונת היפהפייה שהכריזה שהיא אוהבת שהם נוגעים בה, ופחות את זוג מכנסי הג'ינס שעיטרו את ישבנה שהם בעצם העניין. קהל המטרה מתבונן בערגה בדוגמנית ארוכת הירכיים וחטובת החמוקיים אך זוכר פחות את בגד הים המיותר אותו היא לובשת. כך היה, ואם לא יחול מהפך דרמטי, יש לשער שכך גם יהיה. הציבור בישראל יזכור את 160 העופות. אך לא בטוח שהוא יזכור לאיזה מקרר בדיוק הם נרחצו עד חרמה.

לסיכום, מסע הפרסום של מקסי גלאקסי הוא מסע פרסום טוב, אך לא נטול־בעיות, פרובוקטיבי, עז לשון, ישיר. כזה הפוגע בבטן ורק אחר כך מגיע לראש.

בגין — בראי הפרסומת

ראובני ופרידן, שני פרסומאים צעירים ומוכשרים, הראשון תקציבאי והשני קופירייטר, שפתחו לפני מספר חודשים משרד פרסום קטן הנושא את שמם, ודאי לא יאהבו את ההשוואה. ואולי כן. הם טובים בפרובוקציות. אך קשה להתעלם מהדמיון המפתיע הקיים בינם לבין מנחם בגין: שניהם פילסו את דרכם בקול תרועה רמה, תוך הפרחת סיסמאות שגלשו לעתים קרובות מדי לוולגריזציה, לאידיאליזציה ולדמגוגיה, ושניהם לא עמדו בדברם.

אי־עקביותו של בגין היתה בעוכרינו כעם, ואילו אי־עקביותם של השניים תהיה בעוכריהם כמשרד פרסום. חבל. ראובני ופרידן הם אחת התקוות הגדולות של ענף הפרסום בארץ. מאחוריהם הצלחות (טוטו, אגפא, אוורי חן ועוד) שכל פרסומאי ותיק מתקנא בהן.

חריצת הדין בהקשר זה היא אולי בוטה ונמהרת מדי, אך כשאנו מציבים את עבודתם האחרונה והכמעט יחידה של השניים, פרסום „דקורם" — „החברה הגדולה והוותיקה לעיצוב בצמחייה מלאכותית", מול הבטחותיהם הפומפוזיות כפי שבאו לידי ביטוי בראיונות העצמיות שלהם שהתפרסמו בעיתונים היומיים, ב„הארץ" בעיקר, („ערך חדש בעולם הפרסום"), ההגדרה „לא עמדו בדברם" מקבלת משנה תוקף.

„אנחנו לא כוכבים, אנחנו המוצר שלנו".

„אנחנו מאמינים במחקר, בקבוצות דיון, בנו"חות התנהגות וסטטיסטיקה". „אם אתה רוצה למכור — אנחנו פה". „צריך לאהוב, לפחות, לקנות, לשנוא, למכור, לפגוש אנשים ולדבר אתם, לא אליהם". כך הם כתבו ערב הקמתם, תוך חטות רפש בביתם הקודם „פרסום פוגל" („כמעט הפכנו מסוכנות פרסום קטנה למעצמה. כמעט, כי ברגע האחרון עצרנו, מזל"). ומהי התוצאה? כלב משתין וכותרת האומרת: „דקורם. עיצוב בצמחייה מלאכותית". מצחיק? כן, אז מה.

פרידן וראובני, תוך ניסיון פאתטי וחסר אחריות להיות מקוריים ומיוחדים, שכחו עובדה בסיסית אחת עליה מושתת הפרסום כולה: גימיקים ופרובוקציות טובים למוצרים כמו פרילי ופסקימן, והרסניים למוצרים שריח נובורישי נודף מהם כמו גינרי, ב.מ.וו וצמחייה מלאכותית.

ואיך החליטו השניים להציג את „דקורם" לקהל המטרה, שמודעותו לאסתטיקה נמוכה כפי הנראה ושומנו דחוק? האם בחרו להביא ארכיטקט פנים שימליץ על המוצר ויעדן את תדמיתו? לא. האם הציגו את „דקורם" כתעשייה מתוחכמת ומודרניסטית, המוצאת פתרונות עכשוויים לטעם שהתעדן ולסבלנות שהתקצרה? לא ולא. האם ניסו למצב (Positioning) את הצמחייה המלאכותית העשויה משי כתחליף זול, פרקטי ומקובל, מול הצמחייה האמיתית, היקרה, הדורשת סבלנות רבה והתמצאות מינימלית? בשום אופן לא.

ראובני ופרידן הציגו את „דקורם" כפי שמנחם בגין הציג את מלחמת שלום הגליל, הסוואה מוחלטת. אי־התעסקות בעיקר. ראובני ופרידן צילמו כלבלב כהה מדי בפוזה פופוליסטית, אך עמוסה פוטנציאל חביב, והוסיפו כיתוב וולגארי („מה אני בנארס? כמו העוזרת שמשקה את הצמחים... יש לה שכל של תתול").

לא בדיוק חסר השראה, אך ודאי חסר טעם.

ומה עם הגימיק, הקוריוז, האומץ לצאת בפרסום מתוחכם שכזה (אפילו הכלב התבלבל), תאמרו ודאי לנוכח הצילום הלא־שגרתי? כאמור, קוריוז או גימיק רלוונטיים למוצר אחד והרסניים למוצר שני, וצמחייה מלאכותית, הנצרכת לרוב על־ידי משרדים ובתים פרטיים, המנסים לשוות לעצמם מראה חו"לי, שייכת לקבוצה השנייה שהקוריוז הוא תאריק שרון שלה. הצמחייה המלאכותית, הנתפשת ברחוב הישראלי כמוצר נחות למרות הכל („חיקוי" מול „מקורי"), חייבת להופיע בציבור באופן „מכובד" יותר ולא בעזרתו של איזה כלבלב המשתין על עציץ שגרתי. כלב משתין טוב לטוטו, ללוטו או למפעל הפיס שמחירים זול, תפוצתם המונית ותדמיתם לא ברורה. אך הוא אינו נכון לצמחייה מלאכותית.

ראובני ופרידן, ממש כמו מנחם בגין, וכאן אנו מגיעים לסיום, פיררו שיקים ללא כיסוי. „הדרך החדש בעולם הפרסום", כך הם כתבו בעיתון והתכחשו לעצמם. „יחזיר לפרסום בישראל את ההתלהבות, את האמונה, את ההתרגשות, את הכבוד". אגב, הם לא התכוונו למלחמת שלום הגליל.

התחזית: מעל 40 אחוז לא יהודים

מאת עמירם כהן

עם פרופ' רוברט בקי

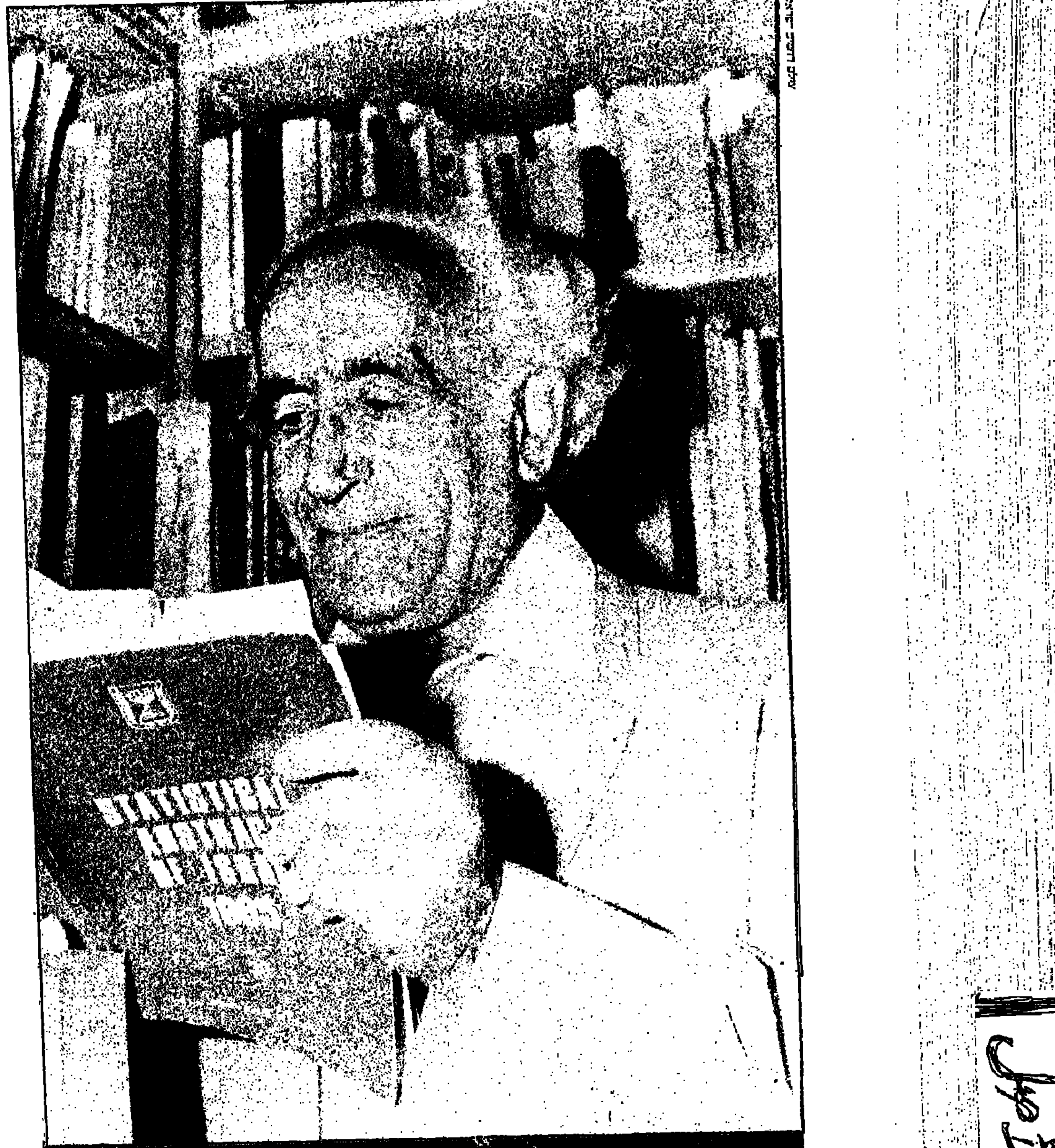

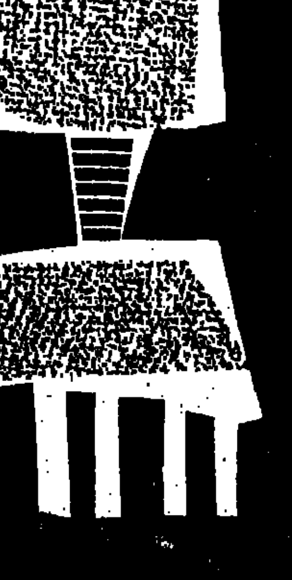

עם ישראל, כך פורסם בתחזית דמוגרפית של „המכון ליהדות בת זמננו", יאבד במשך 85 השנים הבאות שליש מבניו. שליש מבניו הוא ביטוי שיש לו קונוטציות מאוד מסוימות. „בינינו לבין עצמנו", אומר פרופ' בקי, שהגיש את התחזית הזו „אנחנו עושים במו ידינו את מה שהיטלר רצה לעשות — ואני אומר זאת למרות שכאיש מדע איני עומד להשתמש במלים מפוצצות".

לפני חודשיים הגיש פרופ' בקי לממשלה את הדו"ח שלו העוסק במגמות הדמוגרפיות המתרחשות בעם היהודי — ולפי תחזיותיו יילך העם היהודי בגולה ויצטמק בקצב הולך וגובר ולא מפני שעלה לציון דווקא. אם מגלה הדו"ח, היה ב־1970 מספר היהודים בתפוצות כ־10,250,000, הרי ב־1985 ירד מספרם ל־9,500,000 ובשנת 2000 צפויים פחות מ־8 מיליון ובשנת 2025 — פחות מ־6 מיליון. במשך שעתיים וחצי האזינה הממשלה לתחזיותיו ולהמלצותיו של פרופ' בקי, העוסקות בגיבוש „מדיניות דמוגרפית לאומית" שעיקריה הם הפסקת הקיצוץ בהישגי מדיניות הרווחה ובקריאה לכנס חירום של הקונגרס היהודי העולמי לדיון במצב.

דיון דמוגרפי אצל יהודים הוא תמיד סיבה להתרגשות וכך גם היה בממשלה. הרב פרץ, כצפוי, קבע באותו דיון שהפתרון למשבר יבוא בעקבות האיסור שיש להטיל על המשך בנייתה של האוניברסיטה המורמונית ובאיסור על מפגשים בין יהודים לערבים. ראש הממשלה עצמו, נרעש כולו, הציע לעם ישראל לעשות ארבעה ילדים למשפחה ושלומית אלוני הכריזה בתגובה ש„פרס מלאים את הרחם היהודי". גם ח"כ אביזוהר הרגיש מאוד לנושא, הבע להכריז על תשמ"ו כ„שנת הפריון בעם היהודי".

רוברט בקי (77), המנהל הראשון של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ופרופ' לסטטיסטיקה ודמוגרפיה באוניברסיטה העברית, פרסם כבר בשנות ה־30 תחזיות קודרות בנוגע לעתידו הדמוגרפי של העם היהודי. „במחקר הראשון שלי, שפורסם ב־1930 צפיתי, שבהרבה קהילות באיטליה ייוותרו בתי כנסת שוממים. אך מה שקרה היה נורא בהרבה, וללא קשר לשואה. עוד ב־1925, בגרמניה של ווימר, היה ברור לי, ללא כל ספק, שהעם היהודי מתקרב למשבר דמוגרפי".

פרופ' בקי, משנת 77' בגימלאות, ממשיך לעסוק בפעילות מחקרית מגוונת ומשמש כיועץ ל„מרכז הדמוגרפי" של הממשלה, שליד משרד הרווחה. בנועם הליכות ובשפה מינורית הוא אומר את הדברים הקשים ביותר תוך שהוא שולף שנתונים, דו"חות ומחקרים מספרייתו העצומה שבביתו, השוכן בשכונת טלביה בירושלים.

פרופ' בקי, מי הזמין את הדו"ח הזה?

את הדו"ח הזמין „המרכז הדמוגרפי", שהוא יחידה קטנה ליד משרד העבודה והרווחה. יחידה שנוסדה עוד בימי בן־גוריון. כבר בראשית שנות השמונים פרסם „המכון ליהדות בת זמננו", דו"ח דמוגרפי מדאיג ותחזיות קשות לעתיד. הצגנו את הדאגה הזו ועצות פרקטיות מה יש לעשות לפני שרים אחרים, אבל לא זכינו להתעניינות מספקת.

לפני שנה, על־פי בקשתנו, נפגשנו עם שר העבודה והרווחה והצגנו בפניו את תמונת המצב. השר ביקש שנכין את הדוקומנט הזה, שהוא מחציתם של דברים מוכרים למרות שבצמרת — להרבה אנשים — לא היו הדברים ידועים.

עיקרו של הדוקומנט — קריאה להנהגת העם בגולה ובארץ לגיבוש „מדיניות דמוגרפית לאומית".

עם ישראל הולך ונעלם

על־פי הכתוב בדו"ח, עם ישראל הולך ונעלם. עד שנת 2025 הוא עלול לאבד יותר משליש מבניו. האומנם?

יש להבחין בין העם בישראל ליהדות הגולה. הגולה נמצאת בתהליך של הצטמקות ואם לא יחולו שינויים במגמה — וההצטמקות הזו תימשך. אלא שמדובר על תחזיות בלבד ותחזיות בטווח של 35 שנה עשויות להשתנות. תחזית דמוגרפית בנויה על אומדן של גודל האוכלוסיה, חלוקתה על־פי גילים, אומדן של פריון ואומדני תמותה.

התחזית הדמוגרפית שהוזכרת, הוכנה ע"י פרופ' שמאלץ, ויש בנמצא הערכות אלטרנטיביות. לפי התחזיות הקרויות בינוניות (אינן קיצוניות לשום כיוון), ניתן לומר, כמעט בוודאות, שאוכלוסיית הגולה תצטמק עד פחות מ־8 מיליון עד סוף המאה. ביחס לאומדן של שנת 2025 — יש עוד הרבה סימני שאלה.

איזה תפקיד יש לעלייה בהצטמקות הצפויה הזו?

העלייה והירידה משחקות בעשורים האחרונים תפקיד שולי מבחינה דמוגרפית. העלייה תרמה בעשור האחרון רק 16 אחוז לגידול האוכלוסיה היהודית בישראל (84 אחוז מהגידול — הוא תוצאה של ריבוי טבעי). אם ייפתחו דלתות בריה"מ והיוצאים משם יבחרו לעלות לישראל ולא להגר לארה"ב — התמונה עשויה להשתנות לחלוטין.

אפשר להעריך שבאיזו שהיא נקודת־זמן עתידית תחדל להיות יהדות בעולם?

בשום אופן — לאו כי אם ננתח את הסיבות למשבר, נמצא שאין כאן גזירה משמים, אלא הצטברות של גורמים חברתיים, כלכליים ופוליטיים שעשויים להשתנות. באופן אישי אני אופטימי. יבוא רגע ועם ישראל בגולה ובארץ יתעורר, וייעשו פעולות נחוצות ותיקבע ותיושם מדיניות דמוגרפית נכונה. גם אם התהליך הזה יימשך, הוא עשוי לקבל בסוף באופן ספונטני, כיוון אחר, מפני שקיים בעם חלק חיוני ביותר מבחינת הפריון, שיש בו ריבוי טבעי עצום: זהו המגזר הדתי־חרדי. אם התהליך יימשך, קרוב לוודאי שיתמעט החלק החילוני של העם, שהפריון בו מועט, ומשקלו של החלק החרדי־דתי יגבר. מכאן, שבנקודה מסוימת של גודל אוכלוסיה עשויה הירידה הדמוגרפית להיעצר ובאופן פרדוקסלי, אנשם יישאר עם קטן אבל עם פוטנציאל ריבוי עצום, שיחזור לגדול מחדש.

ד"ר ס. דלה פרגולה ואני ערכנו מחקר היסטורי על אחת התופעות הפנטסטיות בעם היהודי: הגידול העצום שחל באוכלוסיה היהודית במזרח אירופה מאמצע המאה ה־17 עד סוף המאה ה־19, תקופה שקטה יחסית ובלי קטסטרופות גדולות. מצאנו, שבסוף המאה ה־17, לאחר הפוגרומים של חמלניצקי, מנתה יהדות מזרח אירופה לא יותר מ־350,000 נפש, ועד סוף המאה ה־19 הוכפלה האוכלוסיה היהודית פי 20, לכדי 7 מיליון נפש, כולל אלה שהיגרו ויסדו את יהדות אמריקה. מהצד החיובי, היתה זו אוכלוסיה דתית מאוד שנהגה להתחתן בגיל צעיר ביותר [illegible]

„יבוא רגע ועם ישראל בארץ ובגולה יתעורר, ייעשו הפעולות הנחוצות ותיקבע מדיניות דמוגרפית נכונה"

שידוכים ושדכנים יעילה ומתוחכמת, שקישרה בין קהילות קטנות ורחוקות זו מזו מרחקים עצומים. תאר לך: 99 אחוז של הנשים היהודיות נישאו גם הפריון היה עצום, בהתאם למצוות הפרו ורבו, והממוצע לאם יהודייה היה 7 צאצאים בקירוב. אוכלוסיות דתיות קיצוניות יכולות לפרוץ ממדים עצומים.

כיצד השפיעה השואה על תהליכים אלה?

השואה הכחידה כשליש מיהדות העולם ודווקא את היהדות המסורתית יותר. בפולין, למשל, הוכחד אותו ענף שהיה בו עדיין פריון ניכר. כך שלא רק הושמד שליש מהעם, אלא אבד לו גם הפוטנציאל לריבוי הטבעי, שעד או אין איכשהו את ההפסדים. השואה גם חיסלה קהילות גדולות מאוד במערב אירופה, כגון קהילות ברלין ווינה. אמנם הפריון בהן היה נמוך כבר אז, אך מכיוון שהקהילות היו גדולות — עדיין מרבית הנישואין היו בין היהודים לבין עצמם. קיים כלל: ככל שהקהילה קטנה יותר (לא בקהילות חרדיות) — אחוז נישואי התערובת עולה. בקהילות קטנות באירופה מגיע היום שיעור נישואי התערובת (ע"פ מחקרו של פרופ' ס. דלה פרגולה), ל־30—35 אחוז.

אחת המגמות המדאיגות אותי בגולה וגם בארץ — היא העלייה העצומה שחלה לאחרונה במספר הנשים הנשארות ברווקותן, שוו תופעה כלל־מערבית ידועה. עד לפני 15 שנה היו (בישראל) 2־3 אחוזי נשים שלא נישאו (בגיל 20־35, גיל הפריון העיקרי) — היום המספר עלה מאוד, אם כי אין לי כאן נתונים בדוקים.

האוכלוסיה היהודית בגולה, כתוצאה מתהליכים אלה ואחרים, היא אוכלוסיה זקנה: אחוז בני ה־65 ומעלה בקרב היהודים הוא 19 לעומת 11 באוכלוסיה הכללית.

רבות דובר על נישואי התערובת, כסיבה העיקרית למשבר הדמוגרפי. האומנם?

נישואי התערובת הם גורם חשוב, אבל איני מקבל שהם הגורם המכריע. הסיבה העיקרית היא הפריון הנמוך בעם היהודי. מ־7 צאצאים לאשה יהודיה ירדנו היום בגולה ל־1.5, כדי להישאר בגודל הקיים של אוכלוסיה צריך שיהיה לפחות 2.1.

„יש להבחין בין העם בישראל ליהדות הגולה. הגולה נמצאת בתהליך של הצטמקות ועל פי המגמה — זה יימשך"

יותר יוצאים ופחות נכנסים

נישואי תערובת, כשם שהם גורעים מן העם היהודי, כך הם עשויים להוסיף לו בנים. מדוע הזעקה?

ישנה אסכולה מסוימת שמנסה (גם מסיבות אידיאולוגיות) להדגיש, שנישואי תערובת יכולים לאזן את הירידה הדמוגרפית. זו אסכולה שדוגלת, בין היתר, בגיור רפורמי קל. אלא שהנתונים, מכל העולם, (קצת פחות מארה"ב) — מוכיחים, כי הרבה יותר יוצאים מאשר נכנסים לעם היהודי, ובסך הכל המאזן הוא שלילי. ישנה אסכולה באפריקה, שהיא יותר פוליטית מאשר מדעית הגורסת, שאין לנבואות הקודרות שלנו בסיס.

אפשר להבין אותם מכיוון שיהדות ארה"ב מנקודת השקפה פוליטית, חברתית וכלכלית היא היום יהדות משגשגת מאוד, המשפיעה על המדינה האמריקנית בעצמה שלא הכרנו מעולם. נשמע מוזר, הם אומרים, לבוא אלינו ולומר לנו — אתם על סף משבר חמור! אך זה דומה בדיוק למצבה בעבר של יהדות גרמניה, גם שם היהודים במצב פנטסטי מבחינת ההשפעה, בעוד שמבחינה דמוגרפית הם כבר נמצאו במשבר עמוק.

איך ניתן בכלל לערוך אומדנים של יהדות הגולה?

לפני 80 שנה זה היה פשוט, כי מרבית היהודים חיו באימפריות הצארית, הגרמנית או האוסטרו־הונגרית, ובארצות הללו נהגו לשאול על דת, לאום ושפה. בזמננו, רוב היהודים חיים במדינות כגון ארה"ב, שיש בהן הפרדה מוחלטת בין דת למדינה ואסור, על־פי החוק, לשאול על הדת.

השיטה היא לקחת מדגמי אוכלוסין מאזורים שיש בהם אוכלוסיה יהודית, ולשאול שאלות הקשורות בהתנהגות יהודית, מלבד השאלות על מצב כלכלי, חברתי ופוליטי. ממדגמים אלה ניתן לזהות בדיוק סביר את היהודים שבאוכלוסיה. ואם חוזרים על מפקדים כאלה מדי מספר שנים — אפשר לזהות את השינויים הדמוגרפיים. ככלל, אנחנו הולכים על־פי הגדרות רחבות של „מיהו יהודי" ולא רק לפי אם יהודייה וגיור כהלכה.

אילו איפיונים דמוגרפיים קיימים ביהדות בריה"מ לעומת גלויות אחרות?

בבריה"מ המצב חמור ביותר. ההזדקנות העצומה והפריון הנמוך, ונישואי התערובת הם בשיעור גבוה מאוד ויש ירידה בלתי פוסקת במספר היהודים. מצב חמור מאוד, מצאנו גם בקהילות הקטנות של מערב אירופה ובדרכה. בצרפת היתה התאוששות זמנית כתוצאה מההגירה ההמונית של יהדות צפון אפריקה שהביאה יהודים בעלי הרגלי פריון מסורתיים; אך במהירות רבה מאוד נבלמה התאוששות זו. מפקד כלל ארצי שנערך בארה"ב בתחילת שנות השבעים הראה, כי גם שם מתבססים התהליכים האלה אם כי ההזדקנות של הקהילות יותר איטית ואחוז נישואי התערובת יותר נמוך.

„נישואי תערובת הם גורם חשוב במשבר הדמוגרפי, אבל לא גורם מכריע. הסיבה העיקרית: הפריון הנמוך בעם היהודי"

המגמות הדמוגרפיות המדאיגות שהתבססו ביהדות אירופה בסוף המאה ה־19 הופיעו אצל הדור השני של המהגרים באמריקה בשנות ה־30־40 של המאה שלנו והן הולכות ומחריפות. באמריקה חל עיכוב נוסף הקשור למה שמכנים אצלם ה„בייבי בום" אצל היהודים, כמו אצל שאר האוכלוסיה, הופיע לאחר מלחמת העולם השנייה גל של ילודה שהפתיע את הדמוגרפים. ה„בום" הזה גרם ל„יצירת" מספר גדול של ילדים בסוף שנות הארבעים והחמישים.

בישראל יש עדיין ביטחון דמוגרפי

דיברת על המגמות הדמוגרפיות המתרחשות בגולה. האם התהליכים האלה עובדים גם בישראל?

אפשר לקבוע בוודאות שהתהליכים היסודיים המשפיעים על הדמוגרפיה של יהדות הגולה — אינם פועלים בישראל באותו האופן. אין התבוללות, ואין מכל בחינה מעשית, נישואי תערובת. המספר הממוצע של צאצאים לאם יהודייה הוא עדיין גבוה בהרבה (2.8) מהמינימום הנחוץ (2.1) כדי לאזן את התמותה. גבוה בהרבה מהפריון בגולה (1.6). עדיין יש לנו „שוליים" די רחבים של „ביטחון דמוגרפי". הפריון אצלנו גבוה גם בהשוואה למרבית החברות המערביות באירופה. תופעה מעניינת היא המעבר המהיר ביותר של עדות המזרח לשיעורי הפריון האשכנזי. היום אין הבדל מבחינה זו בין העדות. מאז שנות השבעים חלה עלייה מסוימת בפריון אצל [illegible]

היהודים ממוצא אירופי, בניגוד למה שקורה בעולם המפותח.

יש לי היפותזה, שהיא בתהליך מחקרי, האומרת, שגם בלי לקבוע מדיניות דמוגרפית — כפי שהיה צריך לעשות מזמן — אלא רק כתוצאה ממדיניות רווחה שהתפתחה כאן מאז שנות ה־70 (מעונות יום, גנים, גננים, קצבאות ילדים, ביטוח לאומי וכו') התאפשר לאם העובדת להמשיך וללדת והפריון נשאר, באופן יחסי, גבוה. אני צופה בדאגה כי למדיניות הקיצוצים ברווחה, מדיניות שהתחילה להתבסס בשנתיים האחרונות — יהיו השלכות דמוגרפיות בעתיד.

גם בישראל המגמות אינן מעודדות: היתה ירידה גדולה בפריון והוא ממשיך (אמנם באיטיות) לרדת. מ־4 צאצאים לאם בשנות החמישים ל־2.8 היום, ולהערכתי אם לא יהיה שינוי במדיניות הרווחה — יש לצפות לירידה נוספת. כבר היום, הריבוי הטבעי של יהודי ישראל אינו מאזן את הגרעון ביהדות הגולה והעם היהודי הולך וקטן: (מ־13 מיליון ב־1980 לכ־12.9 הצפויים ב־1990 ולפחות מ־12.5 מיליון בשנת 2000.

התופעות הכלל־עולמיות הקשורות למקומה של המשפחה — חודרות גם אלינו. נצפית עלייה מהירה באחוז הנשים הנשארות רווקות, שרחייה של גיל הנישואין, מתקיימים נוהגים של חיים משותפים ללא ילדים, גירושין בגיל מוקדם — כל אלו מביאים לירידת הפריון. אני מעז לקבוע, שאם עד לפני כ־15 שנה היה העם היהודי „עם מאוד משפחתי" — הוא הולך ומאבד את הייחוד הזה.

עניין אחר הוא מדיניות ההפלות. מדיניות מאוד ליברלית שהתפתחה בנושא זה, בעיקר בארצות מזרח אירופה, תרמה גם לירידה בפריון ולהזדקנות האוכלוסיה ולאחרונה התחילו להחמיר אצלם בהיתרים. אצלנו (למרות החמרת הפיקוח) ניכרת מגמה ברורה של עלייה בהפסקות הריון חוקיות: (ב־1983 — 15,593; 1984 — 18,498; ונתונים חצי־שנתיים מ־1985 מנבאים מעל 20,000 הפלות.

המשפחה בקיבוץ פנויה לעסוק בפריון

בהנחה שהתהליכים הללו ימשיכו להתקיים, האם ניתן לצפות מצב דמוגרפי, שבו ישתווה מספר היהודים למספר הלא־יהודים בתחומי הקו הירוק?

אני לא צופה מצב כזה בעתיד הנראה לעין בתחומי הקו הירוק. אי אפשר לעשות כאן אקסטראפולציה מתימטית גרידא. בתחומי הקו הירוק יש לנו היום 17.5 אחוז של לא־יהודים. בסוף המאה צפויים להיות, על פי התחזיות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, כ־22 אחוז. (כ־1.2 מיליון לא־יהודים לעומת כ־4.3 מיליון יהודים). זו אכן עלייה, אבל לא דרמטית. גם אצל הערבים קיימת ירידה מתמדת בפריון. אם בסטטיסטיקה שנערכה בשנים 1961־64 היו לכל אשה מוסלמית 9.4 צאצאים, הרי ב־1983 ירד השיעור ל־5.4 ול־5.0 אצל הדרוזיות. הנשים הערביות־נוצריות, פריונן אפילו נמוך מזה של היהודיות (4.7 ב־1964, 2.5 ב־1983). מעבר לקו הירוק הבעיה הדמוגרפית הרבה יותר מסובכת: שיעור התמותה בשטחים ירד בעשורים האחרונים במידה ניכרת, ואילו הפריון נשאר גבוה. התוצאה — ריבוי טבעי מאוד גבוה, שאמנם יורד בהדרגה, אך באיטיות. מאידך, בחלק מהתקופה הישראלית, התקיימה הגירה המונית מן השטחים — בעיקר לארצות הנפט. כך שמספר התושבים בשטחים תלוי, באופן פרדוקסלי במקצת, במצב העניינים הצפוי בשוקי הנפט...

לאחרונה ריחפו באוויר מספרים ותחזיות על הצפוי לנו מבחינה דמוגרפית עד סוף המאה אם נספח את השטחים. האם צפויה לנו מדינה דו־לאומית?

מדינה דו־לאומית זו הגדרה פוליטית וכאיש מדע אינני מוכן להיכנס להגדרות פוליטיות. לי אין בעניין זה תחזיות אישיות, ובכלל כדאי לזכור שתחזיות אינן נבואות. יש בנמצא שתי תחזיות אלטרנטיביות, די קיצוניות להערכתי, שנערכו בידי פרופ' מ. סיקרון וד"ר ד. אורבך. לפי תחזיות אלו תגיע אוכלוסיית הלא־יהודים בישראל, יהודה ושומרון, וחבל עזה ביחד, לכדי 40 אחוז אם תימשך ההגירה ההמונית לארצות הנפט ול־44 אחוז אם תיפסק הגירה זו. אינטרפרטציות פוליטיות על המצב הזה — זה כבר עניין שבהשקפת עולם. חשוב להוסיף כי בשנים 1980־84 הגיע הריבוי הטבעי של לא־יהודים בתחומי הקו הירוק ל־29.8 וביחד עם השטחים ל־56.19. חלק מריבוי זה קוזז בהגירה לארצות הנפט.

אתה חוזר וטוען, וגם בדו"ח מופיע פרק שלם בנושא, שיש וניתן לשנות את התמונה הדמוגרפית. מה המלצותיך?

חייבים לקבוע מדיניות דמוגרפית לטווח ארוך. ליצור מצב שהפעילות הממשלתית תשפיע לכיוון הדמוגרפי הרצוי.

בקיבוץ הילודה גבוהה, ואף הולכת ועולה כל הזמן ללא ועדות ממשלתיות. מה התהליך שקרה שם?

קיבוץ, מבחינה דמוגרפית הוא תופעה מאוד מעניינת. בשנות השלושים עד החמישים היתה הילודה בקיבוץ נמוכה ביותר, מכיוון שהפילוסופיה ששלטה שם גרסה שהקיבוץ הוא מכשיר לקיום מטרות לאומיות וסוציאליות, והאשה היא חלק מצבא המשימה והרבה ילדים זה כובל.

משנות החמישים והלאה התהפכה הנטייה, והיות שמבחינה סוציאלית וכלכלית אין בקיבוץ הגבלות — „הקיבוץ דואג" — המשפחה מרגישה משוחררת לעסוק בפריון ואכן נצפתה עלייה דרמטית בילודה.

„הקיבוץ, הוא תופעה מעניינת. לעומת שנות השלושים עד החמישים, הנטייה התהפכה, והרגשת הביטחון הכלכלית והסוציאלית אפשרה עלייה דרמטית בילודה"

האם לאור המציאות החמורה גיבשתם הצעות והמלצות?

יש להמשיך ולהחדיר בראשי מנהיגי היהדות את חומרת המצב. רבים מהמנהיגים בגולה כבר רואים את המציאות עין בעין. אי אפשר שלא להבחין, כי אחוז הקשישים בקהילות רבות הגיע ל־20 ויעלה בקרוב ל־30, ויש לזה השלכות חברתיות. סוף־סוף תפשו שהחברה היהודית בגולה היא חולה מאוד מבחינה דמוגרפית.

לגבי הדמוגרפיה היהודית בישראל צריך להגיע להבנה עם יהדות הגולה, איך לעזור בלי לפגוע בשוויון עם הערבים. הסוכנות היהודית חייבת, לדעתי, לדאוג לא רק לעלייה ולקליטה, אלא גם לקיום היהודי בעתיד, בישראל ובגולה.

אני משוכנע שבעם ישראל יש מספיק עצמה פנימית כדי לא ללכת להתאבדות קולקטיבית. לעם ישראל, לאורך כל הדורות, היה אינסטינקט קיומי חזק ועל זה אפשר לבנות.

כל יום

3.7—27.6.86
מוסף רדיו וטלוויזיה

שישי טלוויזיה

27.6.86

08.15 קשת וענן — אור השבת
08.40 מסך לספרות (יסודי) — כל שנבקש
09.00 מוסיקה ד'־ו' — בלונים קסומים
09.20 לשון ותקשורת ג'־ה' — תקשורת 2
10.10 חשבון ו' — חילוק שלא נגמר
10.30 הגיל הרך — בבית של פיסטוק — לספר הכל
11.00 מדעי הטבע (יסודי) — לשחק בביטחה
11.15 חברה ותרבות (יסודי) — סופרים מספרים — אסתר שטרייט וורצל
13.30 ג'טרו טול — אחת הלהקות הנבחרות של הרוק בעשרים השנים האחרונות. הלהקה הבריטית בראשות מנהיגה איאן אנדרסון כבשה את עולם הרוק לפני כעשרים שנה עם סגנונה המיוחד ששואב את מקוריותו במוסיקה האנגלית של המאה ה־16
14.25 דרכי ראיה — שפת הפרסומת
14.55 מוסיקה בכל הזמנים — פרק ה'. רובו של הפרק עוסק במלחין יוהאן

נאנסי קוואן, בסרט הקולנוע "עולמה של סוזי וונג" (22.05)

סבסטיאן באך
16.00 ערב חדש — מוסף לשבת — מנחה: דן מרגלית
16.30 צוות לעניין — שם הפרק עיר קטנה עם מבטא
17.20 לקט שירים (ערבית)
17.30 סרט ערבי
19.20 על מרקע (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 שיר לשבת
20.05 ערב שבת — סדרת שיחות על הרב שמואל אבידור הכהן על נושאים מתוך פרשת השבוע. הערב פרשת "שלח"
20.15 מבט ליל שבת
21.15 זמרת הארץ — עם אהוד מנור התכנית תיוחד לשיריהם של המלחין דניאל סמבורסקי ומלחינים אחרים שהיו מורים למוסיקה. משתתפים: מירי אלוני, חנן יובל, יוהר כהן, ודינה כהן, דני ליטני, נתנאלה, בועז שרעבי ומקהלת העפרוני
22.05 עולמה של סוזי וונג — סרט קולנוע — (ראה הפניה)
05.00 פסוקים לשבת
חדשות.

סרט קולנוע — "עולמה של סוזי וונג". *צייר אמריקני בהונג־קונג מתאהב בנערה. רחוב: נערה תוססת ומלאת־חיים שהכיר במקרה. אהבתם של השניים אינה מתנהלת על מי־מנוחות: בני המערב במקום אינם רואים בעין יפה את הקשר הזה. הצייר עצמו נקרע בין משיכתו אל הנערה לבין מה שנראה לו כחובתו החברתית. הסרט מבוסס על רב־מכר שכתב ריצ'רד מייסון. בתפקידים הראשיים: נאנסי קוואן, וויליאם הולדן. שנת ההפקה: 1960. שעה 22.05.*

שבת טלוויזיה

28.6.86

16.00 ידיד לעת צרה שם הפרק: השרכן
16.30 מיכאל סטרוגוף — סדרה חדשה בת 7 פרקים (ראה הפניה)
17.30 מצעד להיטים (ערבית)
18.00 שיגעון המכוניות — סדרה תיעודית פרק תשיעי: מרכבות האהבה השפעת המכוניות על המוסר המיני
18.30 מגזין לאמנות (ערבית) — (ראה הפניה)
19.00 בידור חו"ל — ג'וני מטרו בלוז תכנית בידור עם הזמר ג'וני האלידיי. בתכנית זמרים אורחים וביניהם: נטלי ביי והדיירסטרייטס
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 בנסון — סדרה משעשעת שם הפרק: שושלת אנריקוט
20.30 מבט לחדשות
21.00 גביע העולם בכדורגל, מקסיקו 1986 — שידור ישיר של המשחק מס' 51, המשחק על המקום השלישי
23.00 צירופים — תכנית אירוח דו־שבועית. חיים זיסוביץ מארח אישים ואמנים בנושאים הקשורים למורשת ישראל
23.30 מאגנום — סדרת סרטי מתח ופעולה — (ראה הפניה)
00.15 פסוקו של מקום — מבט אל תמנע
חדשות.

מחברי להקת ה"דיירסטרייטס". "בידור חו"ל (19.00)

סדרה חדשה — מיכאל סטרוגוף. *מיכאל סטרוגוף הוא קפטן בצבאו של הצאר ברוסיה. תפקידו להעביר הודעה חיונית לעיר דרוקה במזרח סיביר. על המשמר בעיר זו לדכא מרד, אשר בראשו עמד איבן אוגרין, קצין בצבא האימפריה. אוגרין הודח והוא מנסה לנקום את הדחתו. הרפתקאותיו של מיכאל סטרוגוף ומלחמתו באוגרין מתוארים בסדרה שלפנינו. על־פי ספרו של ז'יל וורן. שעה 16.30.*

מגזין לאמנות *— 1. הד שחקן הישראלי אהרון איפלה משוחח עם לילית נגר על דרכו האמנותית. 2. להקת מזוכשה הפולנית. 3. ראיון עם הבמאי סואד עודה. 4. להקת התנועתדון. 5. בקולנוע (ערבית). שעה 18.30.*

סדרת סרטי מתח — מאגנום. *שם הפרק: כל הדרכים מובילות לפלויד. מאגנום מגלה שעליו לחדש את מלאי התחבולות שלו, כאשר הוא מסכים לחפש אחר איש, שנעלם כלא־היה עשר שנים קודם לכן — הולך העניין ומסתבך. שעה 23.30*
הערה: הפרקים הבאים בסדרה ישודרו בימי שלישי.

ראשון טלוויזיה

29.6.86

08.40 מסך לספרות (יסודי) מספריים, גנרל ומכנסיים ארוכים
09.00 אנגלית ו'
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד — כדאי לזכור
11.00 חשבון ה' — המלך ואט
11.15 צרפתית
11.30 גיאוגרפיה ה'־ו' סין — דיוקנה של ארץ
14.00 גם אנו שופטים — כתבה שגרתית דילמה בין כתב שדורש חשיפת אמת ובין שיקולים של העורך הראשי
14.15 יעקב אגם — פגישה עם אחד מיוצריה החשובים של האמנות הקינטית — יעקב אגם
14.35 פרלודים 10 — פגישה מודרכת עם פרלודים של גדול מלחיני צרפת — דביסי. מגיש אנתוני הופקינס
15.00 וידויו של הנידון למוות — דוקודרמה המשלבת קטעים מוידויו המוקלט של ג'ון לואיס אבאנס. צעיר שנידון למוות באלאבמה בשנת 1983
15.45 רחוב סומסום — מישהו ישב על הכסא שלי — רחוב סומסום מוסיקלי היום: מה לעשות כשקיפוד רוצה לנגן בפסנתר?
16.15 החבורה של מרפי — פרק 6 — החבורה מתארגנת לעבוד בחנות המזכרות, שילה קובעת תורנות ותורו של ג'רי נקבע ליום הראשון שבו נפתחו המשחקים. ג'רי לא מגיע לתורנות, החבורה כועסת עליו ורוב החברים נלקחים לתחנת המשטרה. בעזרת איילין, אשתו של מק, משחררים את חברי חבורת מרפי.

דיוויד בואי, כוכב הסרט "התחלות חדשות", ב"עד סוף" (20.02)

17.00 ערב חדש — מנחה: רפי רשף
17.30 פסטיבל 85 — "ברוורווי" על הכרמל משתתפים: יגאל בשן, אבי טולדאנו, אלון אולארצ'יק, צוות המופע כמו צוציני, ריקי גל, אילנה אביטל, רבקה זוהר, להקת ברוש, קורין אלאל ומאיר בנאי. מנחים: גדי יגיל, אבי קושניר ורובוט
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 הענק המדהים — פרק עשירי: פרחחים על גלגלים
19.00 יומן השבוע (ערבית)
20.00 עד סוף — מגזין לפופ ולבידור — (ראה הפניה)
20.30 מבט לחדשות
21.00 גביע העולם בכדורגל, מקסיקו 86 — שידור ישיר של משחק הגמר
23.00 קין והבל — סדרת דרמה. הפרק השישי: יד המקרה מפגישה את פלורנטינה, בתו של הבל, עם ריצ'ארד — בנו של קין. אהבתם הדבה וזה לזה מביאה לידי נישואיהם, על אף התנגדות הוריהם. בסן־פרנסיסקו הם פותחים חנות לבגדים, ועסקיהם הולכים ומתרחבים לרשת בוטיקים משגשגת. קין מגיש תביעה נגד הבל על התכסיס שנקט בבורסה במניות חברת התעופה
23.45 פסוקו של יום
חדשות.

מגזין לפופ ולבידור — עד סוף. *התכנית תיוחד כולה לסרט התחלות חדשות שזכה לתשומת־לב רבה ברחבי העולם. הסרט מביא את סיפורו של הנוער באנגליה בשנות החמישים מבעד לעולם המוסיקה ומשתתפים בו, בין שאר הכוכבים, דיוויד בואי ושאדה. בתכנית עד סוף יוקרן סרט תעודה על עשייתו של הסרט התחלות חדשות. מנחים: ענת דולב ומנחם גרניט. שעה 20.00.*

שני טלוויזיה

30.6.86

08.40 בלי סודות — ביניים שורוק
09.20 חשבון פשוט ד' — מספרים שליליים
10.30 הגיל הרך — רגע עם דודלי — דודלי תמדוד לי
11.00 ערבית מדוברת — אלערס
11.30 מדעי הטבע ו'־ט' — אנו חיים בקבוצות
14.00 בבית של פיסטוק — כדור הארץ — על גבי גלובוס לומד פיסטוק את עיקרון סיבוב הארץ סביב צירה ואת תופעות היום והלילה הבאים לסירוגין
14.25 משק חקלאי בהודו — הסרט מתאר חיי משפחה בכפר הודי, ואת נסיונותיהם העקשניים להשתחרר מדרך החיים הפרימיטיבית שנכפית עליהם ע"י מסורת הדורות
14.45 האוצר של האוקיינוס גרוטו — סיפור אודות שני מחנות של יצורי ים הרבים ביניהם על אוצר ברמות בקבוק מלא משקה שחור שהשאירו בני האדם בתחתית האוקינוס
15.00 קסים קסם — מתכות
15.25 בלי סודות — ביניים צירה — אושיק מרגים שיטה מהפכנית ללמוד מקצוע הספרות
15.50 מאה ציורים מפורסמים — תמונות מספרות — מאסאצ'יו. ניתוח הציור "תשלום המס" מאת מאסאצ'יו
16.00 זכרון דורות — אלכסנדר דיומא — אלכסנדר דיומא הנציח בספריו את המאורעות שאביו, גנראל בצבא נאפוליון לא הצליח להגשים. דמותו של אלכסנדר דיומא כפי שמשתקפת בתוכנית זו משלבת מעורבות גדולה

"עליזה בארץ הפלאות", תכנית לילדים (17.30)

באירועים ההסטוריים של המאה ה־19 בצרפת, ביחד עם אופי רגיש, סקרן ונבון
16.30 נקודת מפנה — סיפורם של צעירים אחרי צבא, ששוקמו בלימודים במכללת תל־חי
17.00 ערב חדש — מנחה: רפי רשף
17.30 עליזה בארץ הפלאות — שם הפרק: מסיבת התה של הכובען. כל השעונים בארץ הפלאות נעצרים, ואיש אינו יודע מה השעה. משלחת יוצאת אל "סבא זמן" כדי לברר את הסיבה לתקלה
18.00 באותו עניין — סדרה שבועית המעלה בעיות של תלמידי תיכון בדרך של פסיכודרמה ומשחקי תפקידים. מנחה: אלירן אליהו
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 סקירת תכניות (ערבית)
18.35 ספורט (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 תהילה — שם הפרק: השתקפויות בצל ההכנות לנשף. הגדול של בית הספר הולי מתחילה בריאטה קרתנית, המביאה אותה לידי התמוטטות גופנית
20.50 נקודת חן — סדרת טיולים עם אורי רביר
21.00 מבט לחדשות
21.30 אין כמו בבית — סדרה אנגלית משעשעת הפרק התשיעי: ארתור עומד, כנראה, להיות מפוטר מעבודתו, והוא מצר על כך מאוד, אבל הפיצוי הכספי שיקבל פותח אפשרויות רבות. לכל בני הבית וגם לשכנה ורה יש תכניות לניצול הכסף
22.00 זה הזמן — תכנית אירוח מנחה: רם עברון
22.50 דמפסי ומייקפיס — סדרת מתח אנגלית.
23.40 פסוקו של יום. חדשות.

שלישי טלוויזיה

1.7.86

09.00 שעת כושר — הפעלה גופנית לכל המשפחה. תרגילים לשיפור הכושר הגופני בליווי מוסיקלי ובהגשת מורה להתעמלות
09.15 פרפר נחמד — בקיץ
09.40 אל־סיד סידרת אנימציה בת 26 פרקים מספרת את קורותיו ועלילותיו של אל־סיד הקטן, בספרד, בתקופת ימי הביניים
10.05 זה ריק ויליאם... — סדרת הרפתקאות. בפרק הראשון: ויליאם ומכתב הבקשה
10.30 להקת דאייר סטרייטס — חברי להקת הרוק האנגלית דאייר סטרייטס מספרים על עצמם, על הלהקה שלהם ושרים משיריהם המפורסמים
14.00 שעת כושר — הפעלה גופנית לכל המשפחה
14.15 היפה והחיה — גירסה מודרנית לאגדה ידועה. סוחר שאיבד את כל רכושו תועה בדרכו ומגיע לטירתה של החיה. הוא קוטף ורד בגינה כדי להביא לבתו היפה. העונש על כך הוא שהיפה תבוא לגור בטירה. הסרט מתאר את מערכת היחסים בין היפה לחיה תוך העמדת העולם האנושי מול עולם התוכמה והאמת המוחלטת
16.15 קרובים קרובים — הטובים לטיס — הגיעה העת — אביתר מתגייס לצה"ל. המאורע מרגש את כל המשפחה. חולמים על טייס
17.00 ערב חדש — מנחה: רפי רשף
17.30 גארפילד — סדרת הנפשה גארפילד הוא חתול מפונק, השולט באדונו. הפרק הראשון: הכירו את גארפילד

אביתר (משה גרשוני), ב"קרובים קרובים" (16.15)

17.55 התלת רגליים — סדרת הרפתקות בדיונית לנוער הפרק העשירי: הנערים מסייעים למשפחת וישו בבציר הענבים (מתקשים להחליט בעניין המשך המסע להרים הלבנים
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 טלוויזיה — סדרת תעודה. פרק שביעי: דרמות בטלוויזיה — תפקיד הדרמות והשפעתן בפרק מתואר כיצד מנסות הדרמות, לעתים במכוון, להשפיע על מנהגים או מאפיינים חברתיים של אוכלוסיות שונות
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 משפחה במבחן — סדרה משעשעת הפרק השישי: הבעיה של בריניס לאחר שעשתה אנליזה לחלומותיה של ברניס, ריצ'ארד ממליץ, שתפנה לפסיכיאטר. פיש מוטרד מכך מאוד
20.30 כולבוטק — מגזין לצרכנות ולאיכות חיים
21.00 מבט לחדשות
21.40 מבט שני
22.20 מאגנום. שם הפרק: סמך יותר מרם טיסי נעצר בידי משמר החופים ומושלך לכלא האנייה, הוא מסרב להיעזר בשירותיו של מאגנום ומתכוון להודות באשמה, אבל מאגנום אינו מרפה ומצליח להוציא לאור את חפותו של טיסי
23.10 מוסיקה: שוברט — סונטה אופוס 137 מס' 2 מנגנים: מנחם צוקרמן — כינור, מרק ניקוליק — פסנתר
23.35 פסוקו של מקום
חדשות.

רביעי טלוויזיה

2.7.86

09.00 שעת כושר — הפעלה גופנית לכל המשפחה. תרגילים לשיפור הכושר הגופני בליווי מוסיקלי ובהגשת מורה להתעמלות
09.15 רחוב סומסום — האוסף של קיפי — קיפי מחליט להצטרף לחוג האספנים ומתלבט באיזה אוסף לבחור
09.45 אל־סיד — פרק 2 — אביו של רוי שב הביתה לאחר שירות בחצר המלוכה
10.10 זה רק ויליאם — פרק 2: ויליאם השחקן הגדול — נשות הכפר מעלות הצגה. הן זקוקות למישהו, שיבצע עבורן אפקטים שונים במשך ההצגה
10.35 הרפתקת האמנות המודרנית — אקספרסיוניזם מופשט באמריקה
14.00 שעת כושר — הפעלה גופנית לכל המשפחה
14.15 מנהרת הזמן — פגישה עם האתמול
15.00 טאו טאו — סדרת אנימציה בעמק קסום. הרחק מבני האדם, גרה הדובה פנדה עם בנה הקטן טאו טאו. לטאו טאו חברים רבים, אך חברו הטוב ביותר הוא קיקי הקוף הקטן. עם כל בעיה הולכים טאו טאו וחבריו אל אמא פנדה.
15.30 דיק טרפין — פרק 21: המסוכנת בנשים — דיק טרפין פוגש באשה המבקשת את עזרתו להחלץ מבעלה המיועד
16.15 פיצוחים — פיצוחי קיץ צורתו החדשה של השעשועון המוכר. בפיצוחי קיץ מתמודדות זו מול זו שתי משפחות. מגישה: שוש עטרי

ג'יימס ברולין, השריף בסרט הקולנוע "המכונית" (22.05)

17.00 ערב חדש — מנחה גדעון רייכר
17.30 חידון קולנוע לנוער — החידון נערך בשיתוף ארכיון הסרטים הישראלי — הסינמטק ירושלים, במסגרת פסטיבל הקולנוע — י"ם 86'
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 על ספרות ותרבות: 1. פגישה עם מ"ר ש' הלל, בצאת ספרו רוח קדים; 2. שיחה עם סלימאן מצאלחה על הקונקורדנציה לשירה ערבית קלאסית באוניב' העברית; 3. קווים לדמותו של ז'. ד'אנה. מנחים: פרופ' ש' מורה, פרופ' מ' מילסון, ענן ספדי (ערבית)
19.00 כתי הבריאות בתכנית יוצגו סוגי בדיקות לאבחון מחלות לב (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 סיפורי בדים — תכנית דו־שבועית על קולנוע.
20.30 ח"י לגוש — החלק השני של התכנית שהתארחה באלון שבות, בחגיגות ח"י שנים לגוש עציון המתחדש. המנחה: דיר זיק
21.00 מבט לחדשות
21.30 מוקד
22.05 המכונית — סרט קולנוע — (ראה הפניה)
23.40 פסוקו של יום. חדשות.

סרט קולנוע המכונית. *מכונית שחורה ומסתורית מגיעה לעיירה דרומית קטנה וקוטלת אנשים בדרכה. הנוהג אינו נראה לעין, וגם נהג אינו נראה בתוכה, והיא משתוללת כאוות נפשה. כוחות המשטרה המקומית יוצאים לדרוג את המכונית הזאת. העלילה בנויה כסיפור מתח, אולם אפשר לראות בה סמליות למאבק האדם בכוחות הרשע. שנת ההפקה: 1977. שעה 22.05*

חמישי טלוויזיה

3.7.86

09.00 שעת כושר — הפעלה גופנית לכל המשפחה.
09.15 טאו טאו — שידור חוזר מיום ד' 2.7.86
09.40 אל־סיד — פרק 3 — רוי מתקשה להסתגל לחיים במנזר, מעשי השובבות שלו גורמים לאנדרלמוסיה. הנזירים אינם מתייחסים אליו ברצינות, אך רוי בעזרת דמיונו הפורה, מצליח להגן על המנזר מפני שודדים ולגרשם
10.05 זה רק ויליאם — פרק 3: פורעי החוק והנוור — ויליאם וחבריו פוגשים בנוור. הם מוקסמים ממנו ומאורח חייו ומחליטים שזה יהיה מקצועם
10.30 פיצוחים — (ש.ח.)
14.00 שעת כושר — הפעלה גופנית לכל המשפחה
14.15 הישרדות — קרובי משפחה רחוקים — הסרט מתאר את אורחות חייהם של קופי האורנג־אוטן וקרוביהם הגורילות.
14.40 רכבת ההפתעות — סרט אנימציה
15.00 נילס הולגרסון — פרק 52: שלום לאקה — בפרק האחרון מולי חוזר עם משפחתו לחווה ואביו של נילס מתכונן לשחוט אותו.
15.25 יוריקה — מצאתי... — סדרה של 8 פרקים העוסקת במי המציא מה ומתי.
16.00 זהו זה
17.00 ערב חדש — מנחה: גדעון רייכר
17.30 טורניר וימבלדון 86. משחקי חצי הגמר נשים
18.30 קיצור החדשות (ערבית)

"יוריקה", על המצאות גדולות של דברים קטנים (15.25)

18.32 רוצה פתרון, הנושא לדיון: האב הנוקשה, אב, שאחת מבנותיו התארסה לבחור שלקה במחלה קשה, מסרב לנישואיה עם הבחור מחשש לעתידה (ערבית)
18.45 חידושים והמצאות
19.00 מפגש — תכנית דיון שבועית בענייני השעה (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 מבט ספורט
20.45 לקראת שידור
21.00 מבט לחדשות
21.30 על נהרות תבל, והפעם דרום אפריקה: שחורים, לבנים ויהודים. זה עתה חזר צוות של הטלוויזיה הישראלית ממסע ארוך בין מושבות יהודים בדרום־אפריקה.
22.20 כתוב בעיתון — תכנית שבועית
22.35 ונדרברג — סדרת דרמה קנדית. הפרק השני: חברי מועצת המנהלים המומים מן התכניות השאפתניות שהאנק ונדרברג מגולל לפניהם.
23.25 פסוקו של יום. חדשות.

תכניות טלוויזיה ביום שישי 4.7.86

בשעה 21.15 — תכנית בידור — סיכה ומסיכה.
בשעה 22.15 — סרט קולנוע — חמישה בלשים לקונה, סאטירה קולנועית של המחזאי ניל סיימון. כמה מן הבלשים המרטוטים המפורסמים ביותר בספרות ובקולנוע נפגשים בטירתו המסתורית והמאיימת של מליונר מסתורי, עליפי הזמנתו. האתגר שבעל הטירה מציב לפניהם מעמיד את הבלשים המהוללים הללו במצב המזכיר את סיפורי אגאתה כריסטי. שנת ההפקה: 1976.

תחנות זרות טלוויזיה

המזרח־התיכון טלוויזיה

יום שישי 27.6.86
13.00 וודי וודפקר. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידרמן. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 וובסטר. 18.30 קשרי משפחה. 19.00 חדשות. 20.00 פולגאי. 21.00 חיים אחרים. 21.30 סרט (ערבית).

שבת 28.6.86
13.00 פלאש גורדון. 13.30 הקטנים. 14.00 פליפר. 14.30 דפי פוסידון. 15.30 ימי העמק האבודים. 16.00 כדורסל נ.ב.אי. 1985. 17.00 ספורט מהעולם. 18.00 כדורגל. 20.00 היאבקות. 21.00 סרט.

יום ראשון 29.6.86
13.00 חיות, חיות. 13.30 בית־חולים (סדרה). 14.00 מועדון 700. 14.30 מעשיות משמחות (ערבית) 15.00 סרט. 16.30 "אי המטמון". 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות. 18.00 מאנקי. 19.00 נובה (מדע דוקומנטארי). 20.00 טניס ווימבלדון — 1985. 21.00 סרט.

יום שני 30.6.86
13.30 וודי וודפקר. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידרמן. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 ימים מאושרים. 18.30 לברן ושירלי (סדרה). 19.00 חדשות. 20.00 מאגנום. 21.00 ספורט. 21.30 כדורסל. מועדון 700. חדשות.

יום שלישי 1.7.86
13.30 חיות, חיות. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות. 18.00 מלחמת הכוכבים. 19.00 חדשות. 20.00 רפטייד. 21.00 סימון וסימון. 22.00 זאב אוויר. חדשות.

יום רביעי 2.7.86
13.30 וודי וודפקר. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידרמן. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 באק רוג'רס. 19.00 חדשות. 20.00 צוות לעניין. 21.00 חיים אחרים. 21.30 רמינגטון סטיל. 22.30 קגני ולוסי. חדשות.

יום חמישי 3.7.86
13.30 חיות, חיות. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות. 18.00 לוסי. 18.30 "תחנת רדיו", סדרה קומית. 19.00 חדשות. 20.00 הרדקסל ומקורמיק. 21.00 שישים דקות. 22.00 לאור הירח. 23.00 מועדון 700

הטלוויזיה הירדנית

יום שישי 27.6.86
13.30 כדורגל וספורט כללי (רק בערוץ 3). 15.30 אביר ברדכים (סידרה. בערוץ 3). 17.30 סרט עלילתי בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 שירים בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 מר בלוורדיר (קומדיה). 21.00 כדורגל ממקסיקו. 21.45 חדשות אנגלית. המשך כדורגל. 22.60 פלקון קרסט. 01.00 כדורגל ממקסיקו.

שבת 28.6.86
17.10 סרטים מצויירים. 18.00 בית ספר לילדים (בצרפתית). 18.20 על טעם וריח (ערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 פטור ממכס (קומדיה אנגלית). 21.00 כדורגל. 21.45 חדשות באנגלית המשך הכדורגל. 23.00 סרט עלילתי. 01.00 כדורגל ממקסיקו.

יום ראשון 29.6.86
17.20 סרטים מצויירים. 17.30 סידרה מצויירת (בצרפתית). 17.45 הישרדות (רק בערוץ 3) 18.00 תכנית בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 אני ונערתי (קומדיה אנגלית). 21.00 כדורגל. 21.45 חדשות באנגלית. המשך הכדורגל. 23.00 האלוף — (על מלחמות העינג'ה). 01.00 כדורגל ממקסיקו.

יום שני 30.6.86
16.20 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 16.50 מיקי מאוס (גם בערוץ 3). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.10 ילדת הפלא (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 מגזין ספורט בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 המשפחה המאושרת (קומדיה). 21.00 כדורגל ממקסיקו. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 "המגדל השחור" (סדרת מתח אנגלית).

יום שלישי 1.7.86
16.20 בראבא (רק בערוץ 3) 16.30 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 17.40 אל תאיץ בי (לילדים) 18.00 תכנית בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 אמנדה. 21.00 סדרה חדשה 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 האקוולייזר (סדרת מתח אמריקאית).

יום רביעי 2.7.86
17.20 תיאטרון האגדות. 18.00 תכנית בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 תיאטרון הבולווד בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שלושה בדירה. 21.00 סדרה חדשה. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 תיק חקירה (סדרת ריגול אנגלית).

יום חמישי 3.7.86
16.20 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 17.30 בוחי"ר לעכברים (לילדים). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.20 מופע קסמים 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 מקום לכון (קומדיה אנגלית). 21.00 סדרה חדשה. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

שישי רדיו

27.6.1986

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר
07.07 בוקר טוב — שירים ובלדות מאת מיקים תאורוהקים.
07.30 שחרית מוסיקלית.
09.30 קונצרט בוקר.
11.57 מגישים שיר
12.05 במחיצת אמנים — עם נגן קלרנית קרל לייסטר.
13.00 מוסיקה קלסית קלה
14.00 אנטוניו סליירי מלאך או מפלצת. 3. מטור למקסור.
15.00 מאולמי הקונצרטים שלנו — התזמורת הפילהרמונית/ג. קוהן/א. רוגוף־פסנתר (28.5.85). מוצרט: סימפוניה מס. 28; רחמנינוב: קונצ'רטו מס. 2 לפסנתר; דבוז'ק: סימפוניה מס. 9 (מן העולם החדש).
17.00 דור הזהב — אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות — בעריכת רם עברון — הפסנתרן ארווין פישר־תכנית ראשונה: מוצרט: פנטסיה ברו מינור, ק. 475; היידן: קונצ'רטו ברה מג'ור; מוצרט: קונצ'רטו לפסנתר ותזמורת מס. 17 בסול מג'ור ק. 453.
18.00 לבקשתכם — מוצרט: סימפוניית הצעצועים; מוצרט: סונטה ברו מג'ור ק. 545 לפסנתר; אמיל דלטור: קונצ'רטינו ג'ז לנבל ותזמורת; בטהובן: קונצ'רטו ברה מג'ור לכנור ותזמורת; סן סאנס: סימפוניה מס. 3 ברו מינור.
10.57 מגישים שיר
20.05 מוסיקה קאמרית — דבוז'ק. חמישיה בלה מג'ור לפסנתר וכלי

חיים צדוק, "בגוף ראשון" (רשת ב', 18.06)

קשת; אלבר רוסל: סרנדה לחליל, כלי קשת ונבל; רופרץ. פרלוד.
21.00 קונצרט ליל שבת — גבריאלי: קנצונה מס. 5; ראבל. קברו של קופרן; שומאן: סימפוניה מס. 1 בסי במול מג'ור; צ'ייקובסקי: קונצ'רטו לכנור ברה מג'ור; רספיגי: אורני רומא
23.00 קולות ווהן ויליאמס: עיבודים של שירי עם; וויליאם בירד: 2 פרקי תהילים; מאהלר: שירים של מות ילדים.

רשת א'

07.30 מעמי המזרח — מצעד הפזמונים בסגנון מזרחי
09.30 מפגש — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 רדיו קל — תכניה יומית בעברית קלה
11.10 השידור היומי לבתיה"ס — לקראת שבת — לכתות הבינוניות והגבוהות — שכרו של שומר שבת
11.30 השכלה ודעת לכל — היי, בואו נדבר אנגלית
12.05 האור עינינו — שירים וניגונים
14.06 לכה ולבן ולכל המתעניין — תכניות לילדים א) שכונת הבוכרים — תסכית ג) שלכם בכרכה — שירים וברכות.
15.00 קבלת שבת — פרשת השבוע
18.05 עם אנשים — עם ד"ר יאנוש שוסברגר.
17.10 ליל־שבת: שירים עבריים.
18.06 מוסף רדיו לספרות.
18.05 שולי השולמית — קטעי הווי ושירה לשבת.
19.30 שידורים לעולים.
22.05 עד הנה — חרוזי יעקב משווחה עם ד"ר ניבה שפירא — תזונאית (ש.ח.)

23.05 במחשבה שניה — נושאים נבחרים בכתב־עת במערב.

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה
07.45 יומן מכסיקו
08.05 כל צבעי הרשת — מגזין יומי — עם יוסי גרנר
12.10 שריקת פתיחה
13.00 בחצי היום — חדשות ופזמונים
14.06 חן חיוך — מערכונים וקטעי הומור
15.06 עד כאן — מופע ראיונות שבועי של קול־ישראל
17.05 מאחורי הכותרות — מגזין לרדיו, לטלוויזיה ולעתונות
18.06 בגוף ראשון — עם חיים צדוק לשעבר שר המשפטים (ש.ח.)
19.05 הטור השבועי
20.05 ואני תפילתי
21.05 השושנה פורחת — לקט רומנסות ושירי־עם ספרדיים
22.05 בימה ומסך — לקט קטעים מתוך מחזות מוסיקלים וסרטים
23.05 בין שישי לשבת — שיחה בשניים — עם יצחק לבני
00.10 שיר אינו רק מנגינה — שירים עבריים בנושא אחד.

גלי צה"ל

05.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
06.05 פזמונים לכולכם
06.30 פוקחים עין — מידע ומוסיקה לתחילתו של יום. עם: לאה עוז.
07.07 תוספת בוקר — צביקה שפירא ועיתוני סוף השבוע.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יונית.
09.05 בילוי נעים — עם מולי שפירא.
11.05 קולה של אבא — עם אלכס אנסקי.
12.05 סנדלים — שעתיים בעולות עם דורי בן זאב.
14.05 עור לא יכבת — עם שלמה ארצי.
15.05 שעתיים עם הגיטריסט אל די מיולה, עם בואו ארצה.
17.05 רבעים דקומנטריים אשכולנוע — על תופעת בית הקולנוע רב האולמות. קיבוץ בעיר — על קומונה בעיר. עין בעין.
18.05 חיילים, אנשים צעירים.
19.05 שעה הסטורית — רוזן ורודון — פרופ' מיכאל הר סגור ואלכס אנסקי משוחחים על רוזן צ'אנו והדורן מוסוליני.
20.05 לא על הלוף לבדו — שעתיים של מוסיקה ומשחקי רדיו נושאי פרסים.
22.05 מרתון — ג'טרו טול.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

רשת ג'

06.11 יום שישי חור — שירים עבריים
08.05 להיות שם — שעה אחת, שפה אחת
09.05 אגן הים־התיכון
11.05 משהו משהו — עם מנחם פרי
13.05 צפיחית בדבש — עם דן כנר
15.05 לפנות ערב — שירים עבריים
17.05 כאן, שם ובכל מקום
19.05 זמר שבה — שירים עבריים
20.05 בליליל שבת — עם לאה ליאור
22.05 טיול לילי — שירים עבריים
23.05 רדיוטק — פסוטנים בשפתי קנב

מרתון ג'טרו טול *— לקראת בואה של הלהקה האנגלית ארצה וסולנה, איאן אנדרסון, יבוא ונאנב בנטגו ארבע שעות של מרתון משירי הלהקה. (גלי צה"ל, 22.05)*

שבת רדיו

28.6.1986

קול המוסיקה

07.11 „שחרית לשבת" — בוקריני: „מוסיקת לילה של מדריד" שרפנייט: סונטה ל־8 מוצרט: קונצ'רטו מס. 8 לפסנתר ותזמורת בדו מג'ור ק. 246 דביסי: „נוקטורנים".
08.30 „רומינועור לילדים".
09.00 „למי סידורהילה פה סולי".
09.55 „מגישים שיר".
10.00 „קונצרט שבת" שידור שני של קונצרט שהיה בסיום פסטיבל ישראל ירושלים תשמ"ו 15.6.86 מנצח: גארי ברתיני בטהובן: סימפוניה מס. 9
12.00 „רדיו דרמה" תמונות מהוצאה להורק ג (חלק א') מאת: האוורד ברקר בימוי: עירן בניאל משתתפים: ידין, ס. שרה, ע. טפרסון, א. יונג, ע. וקסמן, מ. איבגי, ע. פליצל, נ. בוכמן, י. אפרוני, א. רונאי, ר. קלצ'קין, א. כהן
13.00 „אמנים שהקלטנו" — ק. שומאן: שלישיה בסול מינור, דביסי: 5 פואמות של בודלר.
14.05 „מירקם" — רצף מוסיקלי.
15.00 „קונצרט לצהרי שבת" — היידן: סימפוניה מס. 101 ברה מג'ור („השעון") בטהובן: סונטה מס. 3 בלה מג'ור לצ'לו ופסנתר מאהלר: סימפוניה מס. 4 בסול מג'ור.
17.00 אנטוני סליירי מלאך או מפלצת — האיש הכל יכול
18.00 „מוסיקה מן העבר הרחוק".
19.00 „קונצרט הערבית של מוצאי שבת" ברהמס: שלישיה בלה מינור לקלרנית, צ'לו ופסנתר מרי־אבן אור: „מלוס" לחליל, כנור וצ'לו בטהובן: סימפוניה מס. 8 בפה מג'ור.

פרנק סינטרה, „המלך פרנק הראשון" (רשת ב', 10.05)

20.05 „אופרה" הקלטה מפסטיבל זלצבורג 1985 מוצרט: חליל הקסם.
23.15 „מוסיקה קאמרית"

רשת א'

09.05 „עולם המדע"
09.30 „סיפורדיו" „התאונה" — מאת יהודה האורחי.
10.05 „מגישים שיר
10.09 „מוסיקה לבוקר שבת" — חצ'טוריאן: גלוּם סיבליוס: 2 קטעים מתוך „קרליה" רומברג: נעימות מתוך „הנסיך הסטודנט" מוצארט: פתיחה ל„חתונת פיגרו" סן־סאנס: אריה מתוך „שמשון ודלילה" בוקריני: מנואט פורה: פוואן גונו: וולס מתוך „פאוסט" חצ'טוריאן: וולס
11.05 „פרופיל" — דיוקן ישראלי — עם עתר אורנן — פסיכולוגית קלינית
12.05 „מישרד תעורה" — „100 שנה לנווה־צדק" (ש.ח.)
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים א) „שירים הם חברים של ספורים" — „הילד שהלך לקנות סבון" — מעשיה אינדיאנית (ש.ח.) ב) „כל־בו־קט" — מגזין לצעירים (ש.ח.) ג) „ספור לשבת" — „המכשול" (ש.ח.)
15.50 „דרכי ארם".
16.05 „מילים שמנסות לגעת"
17.10 „בימות ובדרים".
18.00 „רדיודרמה" — „חולמים" — מאת שון ואלש (ש.ח.)
19.05 „אנתולוגיה קטנה לשירה"
22.50 „שיחת חולין" — דיון בענייני ביום
23.05 „עכשיו ספרות" — שידור שני של המוסף לספרות.

רשת ב'

08.05 „מי ישן" — א) „אור" ואלכסנדרה" — ספור בהמשכים ב) „נדיה" — ספורה של נערה ערבייה ג) „במכי" פרק שמיני
09.05 „שאלה של טעם — עם חיים קינן
09.55 עוזיה אלון מספר על נוף הארץ
10.05 יומן השבוע
11.05 „הכל זהב" — סימני דרך בזמר העברי עורך ומגיש: אהוד מנור — עם יאיר רוזנבלום.
12.05 „חמישה בעקבות אחד" — עורך ומנחה: שמואל שי
13.05 „זכרון דברים"
14.06 סקירת שבועונים מן העולם
14.11 „התרגעות" — לקט שירים עבריים
15.05 „דף ועוד דף" — שבת בשלוש
16.05 „כוכב" — „המלך פראנק הראשון" — ספורו של פרנק סינטרה
17.05 „ארץ חמדת"
18.06 „מפיק ודי"
18.30 ממגרש הספורט
19.05 „הקול קולנוע"
20.50 „ניגונים"
21.05 יומן השבוע (ש.ח.)
22.05 פרקי היום בתנ"ך
22.10 „מלווה מלכה"
23.05 „ציונות 86"
00.10 „יומן מקסיקו"
00.20 „הוי ארצי מולדתי" — שירים עבריים

גלי צה"ל

06.10 צלילי בוקר
07.05 „מעל ומתחת לשמיכה"
08.05 יופי של שירים — שירים עבריים
09.05 מקהלה עליזה — שירים וסיפורים לילדים עם שרה דורון
10.05 „טוב לשמוע"
12.05 „במצב הנוכחי" — עם יוסי עבארי ודני וסלי.
12.05 „מלים ומנגינות" — חוה אלברשטיין משוחחת עם המלחין יאיר קלינגר
13.05 שאלות אישיות — יעקב אגמון משוחח עם גד שחר ממארגני עליית מרוקו בשנות ה־60 (חלק א').
14.05 הכל זורם — עם דובי לנץ
16.05 סינמה שבת — תכנית בענייני קולנוע.
17.05 מבחר שידורים מ„יום הספר"
18.05 „משלנו" — מצעד הפזמונים העבריים
19.05 מצעד הפזמונים הלועזיים
20.05 „רחוק מן העין" — מבחר שירי עמים
12.05 מסורת מסורת — במוצאי יום מנוחה
22.05 אוניברסיטה משודרת: התפתחות כח המגן העברי מאורעות 36—39 תרצ"ו—תרצ"ט.
22.30 „קול הג'אז הזה" — עם דני קרפל
00.05 ציפורי לילה מארח — קובי מידן מארח את הרקדנית והזמרת לאה אברהם המגישה את השירים האהובים עליה.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר.

„תמונות מהוצאה לחורג" — תסכית. *סיפור תלאותיה של ציירת ונציאנית („אשה משוחררת" של אותם הימים) אשר מתעקשת לצייר את אימת המלחמה גם כאשר ציור הקרב הנודע הוזמן על־ידי השלטונות. סיפור מאבקה האמיץ, מלא הומור ודמיון, סיוט וכאב אמיתי. זוהי פנטזיה אקטואלית בשאלת האמנות בשירות השלטון או רק במימונו? (קול המוסיקה, 12.00).*

„חולמים" — תסכית אירי. *חדירה לעולמם של שני גברים אירים החיים בגלות בלונדון. בדידות, ניתוק מהסביבה האנגלית בצד ניתוק מהבית, געגועים לאירלנד שבדמיון, חוסר היכולת לשוב לבית, התפשרות עם כל המלאכות שהאנגלים רואים כבזויות והלחמות על קרירות מהדורות בכסף ונשים. (רשת א' 18.00).*

ראשון רדיו

29.6.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב" — מיכאל פרטוריוס: ששה מחולות ארסמוס וידמן: מחולות
07.30 „שחרית מוסיקלית"
09.30 „קונצרט בוקר" — ברהמס: וריאציות על נושא של היידן ליסט: קונצ'רטו מס. 1 בסי במול מג'ור לפסנתר ותזמורת ונסאן דנדי: רביעיה בלה מינור לפסנתר וכלי קשת דביסי: שלש בלדות של פרנסואה ויון עמי מעייני: ארבסקה לחליל ונבל מלגר: סימפוניה מס. 2 במי במול מג'ור
11.57 „מגישים שיר"
12.05 „אמנים באולפן" — יגאל כהן — קלרנית/רות חפץ — פסנתר ס. כרד: 2 קפריסים דוליבה: הדהור סתר: אליגה דביסי: קטע קטן מיה: סקרמוש בריג'יט סולם +קטרין סולס'2 כנורות הונגר: סונטינה ברטוק: 10 דואטים
13.00 „קונצרט צהריים" — מוצרט: סונטה בסול מג'ור לכנור ופסנתר ק. 301 מינקוס: הבידרה — מוסיקה לבאלט ליסט: פנטסיה הונגרית, לפסנתר ותזמורת מינקוס: מחול מתוך הבאלט „פקיטה" שופן: 7 מזורקות פורה: הסוויטה „דולי"
15.05 „למי סידורה — לה פה סולי"
16.00 „קונצרט מנחה" — ק.פ.ע. באך: סונטה בלה מינור בטהובן: שלישיה מס. 5 ברה מג'ור לכנור ופסנתר וצ'לו סיבליוס: הסוויטה „קרליה" ברהמס: 6 שירים לרביעיה קולית ופסנתר ברטוק: סונטה לשני פסנתרים וכלי הקשה שוסון: פואמת האהבה והים

מיכל סנונית, „שיחת חצות" (גלי צה"ל, 23.55)

18.30 „מוסיקה ליום ראשון" — באך: קנטטה מס. 176 „זה דבר עיקש ונואש" דוניצטי: מיסת גלוריה וקרדו
20.05 „ערב טוב" — אלגר: מבוא ואלגרו לכלי קשת אלגר: „נמרוד" מתוך וריאציות „אניגמה"
20.27 „מגישים שיר"
20.30 „הקונצרט הקאמרי השבועי" שוברט רביעייה בסול מג'ור לכלי קשת, חמישייה בדו מג'ור לכלי קשת
22.30 „מסורות מוסיקליות בארץ" חג יציאת סיינט קרייקור מבור הכלא בכנסיה הארמנית — האורתודוכסית
23.00 „מוסיקה מן העבר הרחוק"

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים
08.05 „חוגה" — עם בני הגדל
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים
09.30 „מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 „רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה
11.10 השידור היומי לבתיה"ס ספור וצליל — תכנית לגיל הרך — „מתנת הים" — מאת לוין קיפניס
11.30 „השכלה ודעת לכל" — „צרפתית למתקדמים"
12.05 „בערוגות הבשם"
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים
14.45 לילדים גדולים — „חתול בשק" — ילקוט כלי־נו „עולם המדע" „ספר חדש" — סקירה
16.05 „יום בעיירת פיתוח" — ראש העין — חלק שני (ש.ח.)
17.12 „מגישים שיר"
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה" — „אתרים בחיפה" — סיור בהדרכת ד"ר יוסף בן־ארצי
18.06 „מנחת ערב" — משדר יומי לנוער דתי ומסורת
18.50 פרקי היום בתנ"ך
19.05 „מחשבת ישראל" — סדרת שיחות מפי פרופ' איתמר גרינוולד
19.30 שידורים לעולים
22.05 „תפוח ועץ" — תכנית על הקשר בין הורים לילדיהם עורכת ומנחה: רבקה מיכאלי יועץ לתכנית: ד"ר עמירם רביב

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה" „יומן מקסיקו"
08.05 „סעו לשלום"
09.05 „ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי
10.05 — „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים
13.00 „בחצי היום" — חדשות ופזמונים
14.06 „יש ענין" — עם גבי גזית
15.05 „רגעי קסם"
16.05 „תוצרת הארץ" — תכנית „בכקשתך" לשירים עבריים
17.10 „יומן כלכלה"
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18.06 „מסיבת עתונאים"
18.45 היום בספורט
19.00 „היום הזה"
19.35 „עם ישראל" — מוסף לענינים יהודיים בעולם
22.05 „שלום לבנידורי" — פיוט וברכה בשידור חי
20.30 העברת טקס נעילת אליפות העולם בכדורגל ושידור משחק הגמר — שידור חי ממכסיקו דרך אולפן תל־אביב
23.05 „צלצול שלישי" — שבועון לאומנויות בשידור חי
00.10 „יומן מכסיקו"

גלי צה"ל

05.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
06.05 אוניברסיטה משודרת: התפתחות כח המגן העברי — מלחמת העולם השניה וההתנדבות מרצה: ד"ר מאיר פעיל
06.30 „פוקחים עין" — מידע ומוסיקה לתחילתו של יום. עם לאה עוז
07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 „אילה־בוקר" — עם אלי ישראלי
10.05 „הפסקת 10" עם מיכל ניב
11.05 „נכון לעכשיו" — עם רפי רשף
13.05 מצעד הפזמונים היומי
14.05 „דו, רה יומי" — עם דובי לנץ ורני קרפל.
15.05 „מגישה יומית" — עם אורלי יניב.
16.05 „רדיו ספורט" — מגאזין ספורט
16.55 באופן מילולי
17.00 יומן גלי־צה"ל
17.50 יומן ספורט
18.05 „שעה קלה על כלכלה" — עם שמואל נחושתן
18.40 משירי הלהקות הצבאיות.
18.55 הודעות לחיילים
19.05 פזמונים לכולכם
20.05 „מוסיקה נטו" — שעה של נעימות
21.00 מבט לחדשות
21.30 אוניברסיטה משודרת: התפתחות כח המגן העברי (ש.ח.)
22.05 על הדבש ועל הכפאק
23.05 „לילה לילה" — עם יואב קוטנר
23.55 „שיחת חצות" — עם המשוררת מיכל סנונית
00.05 — ציפורי לילה עם ברוך בן־חורין.
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר

רשת ג'

06.11 „בחורה לאושר"
07.07 „שיר בבוקר בבוקר"
09.05 „בא לי" — להתמודד עם התקליטיה
10.05 „אותי זה מצחיק" — מערכונים
11.05 „יום יום יס" — עם אבי אתגר
13.05 „פזמון חוזר" — שירים עבריים
14.06 „בטן גב" — עם שוש עטרי וטוני פיין
16.05 „הצגה יומית"
18.06 „מצעד הפזמונים הלועזיים"
21.05 „ארום עתיק"
23.05 „הלילה חוא. שירים"

שני רדיו

30.6.1986

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר
07.07 בוקר טוב ויואלדי: קונצ'רטו בפה מג'ור לחליל ותזמורת, כלי קשת: גולדברג: טריו סונטה בדו מג'ור לשני כינורות וקונטינואו
07.30 שחרית מוסיקלית — מנדלסון: סימפונית נעורים מס. 8 ברה מג'ור: פרנץ בנדה: קונצ'רטו במי מינור לחליל ותזמורת כלי קשת: אוגוסט קליגהארדט: חמישיית כלי נשיפה בדו מג'ור; סקוט ג'ופלין: שני קטעי רג; סטרווינסקי: פטרושקה.
09.30 קונצרט בוקר — אנסקו: פואמה רומנית אופ. 1; ליסט: קונצ'רטו מס. 2 בלה מג'ור לפסנתר ותזמורת; פגניני: שלישייה קונצ'רטית ברה מג'ור, לויולה גיטרה וצ'לו; סן־סאנס: קונצ'רטו מס. 3 בסי מינור לכנור ותזמורת; לאלה: סוויטה מתוך הבאלט נמונה.
11.57 מגישים שיר
12.05 מאוצר הסרטייה — מקהלת הנערים מקיל/ גונטרם אלטנודרר/ מ. וולטמן־עוגב, מיצירות: הומיליוס, שיץ, מוצרט, אולינק, באך מנדלסון ועוד.
13.00 קונצרט צהריים — הנדל: קונצ'רטו בפה מג'ור לעוגב ותזמורת הזמיר והקוקיה; פלייאל: סימפוניה קונצרטית מס. 5 בפה מג'ור לחליל, אבוב, בסון קרן־ותנז; מוצרט: מוטט לסופרן ותזמורת ק. 165 אקסולאטה יובילטה; וכר: קטע קונצרטי בפה מינור לפסנתר ותזמורת; שומאן: סונטה בלה מינור, לכנור ופסנתר; צ'ייקובסקי: סוויטה מתוך הבאלט „אגם הברבורים".

האלוף אמיר דרורי, בראיון מיוחד (גלי צה"ל, 18.05)

15.05 מוסיקה ויוה — ג'רד ספורק: התאמה ל־2 חלילים מוגברים; ברנאר פרמג'אני: מטמורפון דו וידה.
16.00 קונצרט מנחה — רגר: סוויטה בסיגנון עתיק; קודאי: מיסה ברכים, למקהלה ועוגב; בטהובן: סונטה בסול מינור לצ'לו ופסנתר; באך: פנטסיה כרומטית ופוגה ברה מינור; היידן: קונצ'רטו בפה מג'ור, לכנור, צ'מבלו וכלי קשת; שטוהר: סימפוניה מס. 3 בדו מינור.
18.30 קונצרט מהקלטות התזמורת הסימפונית „ים רשה"ש: מוצרט: סימפוניה מס. 25 בסול מינור, ק. 183; יהודית והלל רונדו פתיטיקו; לוטוסלבסקי: וריאציות על נושא של פגניני, לפסנתר ותזמורת; מוצרט: סימפוניה מס. 40 בסול מינור, ק. 550 מילואים: דניאל הקסטר — פסנתר; מנדלסון: סונטה אופ. 106; בטהובן: פולונז אופ. 89.
20.05 ערב טוב — אלמוניו: סוויטה צרפתית בסול מינור; רמו: סוויטה מתוך פלאטה.
20.27 מגישים שיר
20.30 מאולמי הקונצרטים בעולם — התזמורת הסימפונית של רדיו פרנקפורט מנצח: אליהו ענבל קסנקיס: נשימה; רגר: המצגז לאהבה; פנדרצקי: קונצ'רטו לויולה ותזמורת; ברוקנר: סימפוניה מס. 3 (גירסת 1873) ברה מינור.
22.31 מן המקורות — המוסיקה העממית של מכסיקו ד'
23.00 מירקם — בעריכת ריקה בר־סלע (ש.ח.)

רשת א'

07.30 היו שירים — פזמונים ישנים ואהובים
08.05 חוגה עם בני הגדל
09.05 השיר לא תם — שירים עבריים
09.30 מפגש — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 רדיו קל — תכנית יומית בעברית קלה
11.10 שירים עבריים
11.30 השכלה ודעת לכל — ההתיישבות בנגב — על הכמה ישובים בנגב 1959־1949 — מיכה טלמון.
12.05 שיר ופזמון
14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין — קוקי הבקוקי; ב) ציטי ציטי בנג בנג; ג) ספור השבוע — המתיחה הגדולה.
15.00 לילדים הגדולים — חי, צומח, דומם — שעשועון בשידור חי
15.25 הכדור עגול — ספורט לנוער
15.55 מאוצר הספרים — סקירה על ספר חדש.
16.05 רדיודרמה — חייה היפים של חיה שיאטו — מאת יורם קניוק
17.12 מגישים שיר
17.20 האוניברסיטה הפתוחה — אתרים בחיפה — סיור בהדרכת ד"ר יוסף בן־ארצי — בחורה להיסטוריה דרך שימור רחובותיה של חיפה.
18.06 מנחת ערב
18.50 פרקי היום בתנ"ך
18.50 עיונים בפרשת השבוע
19.30 שידורים לעולים
22.05 קשר לילי — מאזינים מתחלקים בחוויות ומחדשים קשר.

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה
08.05 סעו לשלום
09.05 ביקור בית — עם רבקה מיכאלי
10.05 כל צבעי הרשת — מגזין יומי
12.10 גל פתוח — חדשות ופזמונים
13.00 בחצי היום — חדשות ופזמונים
14.06 יש ענין — עם גבי גזית
15.05 רגעי קסם
16.05 תוצרת הארץ — תכנית בכקשתך — לשירים עבריים
17.10 יומן כלכלה
17.30 על מספרים ואנשים — מגזין המשק והחברה
18.06 מפיק ודי (ש.ח.)
18.45 היום בספורט
19.00 היום הזה
19.35 דין ודברים — מגזין לעניני חוק ומשפט
20.05 סולם המזירות
22.05 פינת הג'אז
23.05 שלום על הרוכים — הרים מוקלטים מערב לכבודו של חיימק'ה לבקוב
00.10 הוי ארצי מולדתי — שירים עבריים.

גלי צה"ל

05.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
06.05 אוניברסיטה משודרת: תורת של חקר המוח ורגישות והתכווצות או המצאת האוטות. מרצה: פרופ' פרץ לביא.
06.30 פוקחים עין — מידע ומוסיקה לתחילת היום. עם לאה עוז.
07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 אילה בוקר — עם אלי ישראלי
10.05 הפסקה 10 — עם מיכל ניב
11.05 נכון לעכשיו — עם רפי רשף
13.05 מצעד הפזמונים היומי
14.05 דו רה יומי עם דובי לנץ ודני קרפל.
15.05 פגישה יומית עם אורלי יניב
16.05 ארבע אחר הצהריים — שעה של שירים עבריים
16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
17.00 יומן גלי־צה"ל
17.30 משהו עולמי — מגזין גלי־צה"ל לעניני חוץ
17.50 יומן ספורט
18.05 ראיון מיוחד עם האלוף אמיר דרורי — מפקד חילות השדה — מראיין: נחמן שי
19.05 פזמונים לכולכם.
20.05 מוסיקה נטו — שעה של נעימות
21.00 מבט לחדשות
21.30 אוניברסיטה משודרת: תורת של חקר המוח (ש.ח.)
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 לילה לילה — עם יואב קוטנר
23.55 שיחת חצות — עם חוזר איתן מסורי.
00.15 ציפורי לילה עם גילה אוהב — תוכנית מוסיקלית בנימה אישית.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה
05.05 צלילי בוקר.

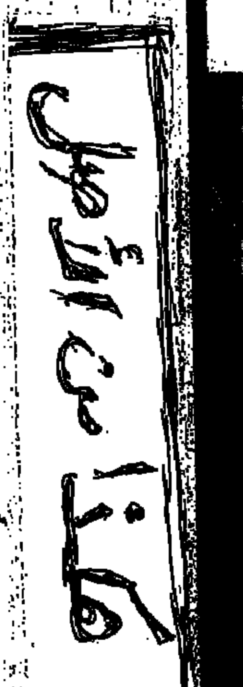

שלישי רדיו

1.7.1986

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר
07.07 בוקר טוב — היידן: שלישיה בדו מג'ור; מוצרט: אריה מתוך נישואי פיגרו בעיבוד לחליל ופסנתר לואי דרואה: וריאציות על אריה מאת פאיזיילו
07.30 שחרית מוסיקלית — י.ס. באך: סונטה מס. 1 מג'ור לחליל וצ'מבלו פרוקופייב: פתיחה על נושאים יהודיים; טורינה: קאנטו פגניני: קונצ'רטו מס. 1 לכנור ותזמורת; ראבל: בולרו
09.30 קונצרט בוקר — באך: קנטטה מס. 140; מוצרט: קונצ'רטו מס. 12 בלה מג'ור לפסנתר ותזמורת ק. 414; מאהלר: סימפוניה מס. 7 במי מינור
11.57 מגישים שיר
12.05 מוסיקה קאמרית — פאבל האס: סוויטה לחליל ופסנתר; ברהמס: חמישיית פסנתר בפה מינור
13.00 קונצרט צהרים — סזאר פרנק: וריאציות סימפוניות לפסנתר ותזמורת; ברהמס: סונטה לכנור ופסנתר אופ. 108 ברה מינור; דבז'ק: רביעיית פסנתר מי במול מג'ור; צ'ייקובסקי: סימפוניה מס. 5 אופ. 64 במי מינור
15.05 ממרף התקליטיה
16.00 קונצרט מנחה — מנדלסון: מלוזינה היפה; בטהובן: קונצ'רטו מס. 5 לפסנתר ותזמורת הקיסר; ברהמס: סימפוניה מס. 1 אופ. 68 בדו מינור; פרוקופייב: לקט מתוך הבאלט פרח הסלע.
18.30 אתנחתא — בשידור חוזר (13.12.84) בועז ביקסון — פסנתר: באך: פנטסיה כרומטית

פרופ' שלמה שוהם, (גל"צ, 21.30 + 06.05)

ופוגה ברה מינור; בטהובן: סונטה במי מינור; שופן: בלדה בסול מינור; ראבל: סונטינה; בן חיים: 3 קטעים מתוך ליסט: אטיוד מופה.
20.05 ערב טוב — ברהמס: וריאציות על נושא הידן
20.27 מגישים שיר
20.30 מאולמי הקונצרטים שלנו — התזמורת הקאמרית הישראלית/ נעם שריף/ אראלה תלמי־לי־ליל/ האן דה פריז־אבוב (4.5.86) שכלכל: קנון ברה מג'ור; צ'מרוזה: קונצ'רטו לאבוב וכלי קשת; סליירי: קונצ'רטו בדו מג'ור לחליל אבוב ותזמורת; פורה: 3 קטעים לחליל ותזמורת קאמרית; שוברט: סימפוניה מס. 5 בסי במול מג'ור.
22.30 פעם ועוד — שטוקהאוזן: קונטרפונקט ל־10 כלים
23.00 ברק הברוק ורסיסי רנסנס (ש.ח.)

רשת א'

07.30 היו שירים — פזמונים ישנים ואהובים.
08.05 חוגה — עם בני הגדל.
09.05 השיר לא תם — שירים עבריים
09.30 מפגש — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 רדיו קל — תוכנית יומית בעברית קלה
11.10 שירים עבריים
11.30 השכלה ודעת לכל — קהילות ישראל — בהדרכת ד"ר יוסף טובי והפעם: לוב
12.05 מצלילי המזרח בכקשתך
14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין — א) פינת הספור המזמר — והפעם: פילי וגילי; ב) ציטי ציטי בנג בנג; ג) ילדי הבית המוזר
14.45 לילדים הגדולים — חתול בשק — ילקוט כלי־נו
15.25 השכלה ודעת לכל — היי, באו נדבר אנגלית
15.55 ספר חדש — סקירה
16.05 ספר קוליטי
17.12 מגישים שיר
17.20 האוניברסיטה הפתוחה „אתרים בחיפה" — סיור בהדרכת ד"ר יוסף בן־ארצי והפעם: מעמדה של חיפה בין ערי ישראל
18.06 מינחת ערב
18.50 פרקי היום התנ"ך
19.05 שעור בתלמוד
19.30 שידורים לעולים
22.05 שנינו ביחד וכל אחד לחוד — עורך ומנחה: יובב כץ

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה
08.05 חתול בסנדלים — תכנית לתלמידים בחופשה
09.05 ביקור בית — עם רבקה מיכאלי
10.05 כל צבעי הרשת — מגזין יומי
12.10 גל פתוח — חדשות ופזמונים
13.00 בחצי היום — חדשות ופזמונים
14.06 יש ענין — עם גבי גזית
15.05 רגעי קסם
16.05 תוצרת הארץ — תכנית כבקשתך לשירים עבריים
17.10 יומן כלכלה
17.30 על מספרים ואנשים — מגזין המשק והחברה
18.06 אצבע על הדופק — שבועון בעניני בריאות ורפואה
18.45 היום בספורט
19.00 היום הזה
19.35 עולם חדש — מגזין חדשותי לעניני הארם וסביבתו
20.05 פרקי חזנות כבקשתך
22.05 עוד פעם אחת — תכניות בשידור חוזר — בגוף ראשון — עם הסופרת גלילה רון־פדר
23.05 קפה ראשו — חידונים מגוונים בהשתתפות המאזינים עם שמוליק רוזן

גלי צה"ל

05.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
06.05 אוניברסיטה משודרת. מרד יצירה והתגלות יצירה וקומוניקציה מרצה: פרופ' שלמה שוהם.
06.30 פוקחים עין — מידע ומוסיקה לתחילתו של יום. עם: לאה עוז.
07.07 שבע אפס שבע — עם איתן ליפשיץ
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 אילה בוקר — עם אלי ישראלי
10.05 הפסקת 10 — עם מיכל ניב
11.05 נכון לעכשיו — עם רפי רשף
13.05 מצעד הפזמונים היומי
14.05 דו רה יומי — עם דובי לנץ ורני קרפל
15.05 פגישה יומית — עם אורלי יניב.
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים.
16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
17.00 יומן גלי־צה"ל.
17.50 יומן ספורט.
18.05 שעה קלה על כלכלה — עם שמואל נחושתן
18.40 משירי הלהקות הצבאיות.
18.55 הודעות לחיילים.
19.05 פזמונים לכולכם.
20.05 מוסיקה נטו — רוק ישראלי
21.00 מבט לחדשות
21.30 אוניברסיטה משודרת: מרד יצירה והתגלות (ש.ח)
22.05 על הדבש ועל הכפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 לילה לילה — עם יואב קוטנר
23.55 שיחת חצות — עם העיתונאי גדעון סאמט
00.05 ציפורי לילה עם יורי בן זאב: תוכנית מוסיקלית בנימה אישית.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה עם מירב אופיר.
05.05 צלילי בוקר

רשת ג'

06.11 בחורה לאושר — להיטים וותיקים
07.07 שיר בבוקר בבוקר — פזמונים ישראליים
09.05 בא לי — להתמודד עם התקליטיה
10.05 אותי זה מצחיק — מערכונים
11.05 יום יום יס — עם אבי אתגר
13.05 פזמון חוזר — שירים עבריים
14.06 בטן גב — עם שוש עטרי וטוני פיין
16.05 הצגה יומית — עם יגאל רביד
18.06 מקום בצמרת — מצעד הפזמונים הישראליים
21.05 ארום עתיק — שירים שלא נס ליחם
23.05 טיני ג'אז — עם לאון ליאור

רביעי רדיו

2.7.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר".
07.07 „בוקר טוב" י.ב. באך: קונצ'רטו לקלרנית ותזמורת ברה מג'ור בוקריני: פתיחה ואלגרו.
07.30 „שחרית מוסיקלית" באך: פרטיטה מס. 2 לכנור סולו ברה מינור מוצרט: רביעיית כלי קשת ברה מינור, ק. 421 שנברג: „ליל הור" סיבליוס: קונצ'רטו לכנור ותזמורת ברה מינור.
09.30 „קונצרט בוקר" ק.פ.ע. באך: מגניפיקט בוקריני: סימפוניה מס. 4 ברה מינור, צ' ייקובסקי: קטעים מתוך „מפצח האגוזים" מוסורגסקי בעיבוד ראבל: „תמונות התערוכה".
11.57 „מגישים שיר".
12.05 „דפי פסנתר" לוטוסלבסקי: וריאציות על נושא פגניני ל־2 פסנתרים סמטנה: 3 מחולות צ'כים יוזף סוק: „אביב" אופ. 22 א' פרוקופייב: סונטה מס. 4 בדו מינור.
13.00 „לבקשתכם" באך: פתיחה בסיגנון צרפתי צ'ייקובסקי: „מזכרת מפלורנץ" — שישית כלי קשת גילברט וסאליבן: לקט מתוך „הגונדוליירים" ג'ראלד פינצי: קונצ'רטו לצ'לו ותזמורת.
15.05 „בין חברים" — מיצירות גלוק ויאנאצ'ק.
16.00 „אמנים באולפן" — דאריל רוונברג־פסנתר צ'דפני: הניגות א. בן יוחנן: רשמים בניאנ'יאן: שילובים שנברג: 6 קטעים קטנים לפסנתר, ליסט: 3 קטעים.
17.00 „מוסיקה כאן ועכשיו" יצירות מקונצרט „סוף העונה" שהיה במוזיאון ת"א יולי 1984 אריה

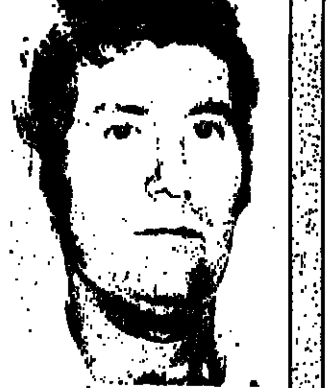

ד"ר מרדכי נאור, „תל־אביב — הדור הראשון" (רשת א', 17.20)

שפירא: „אוף פיאנר" אריה קסטירא: ג'ונגל ג', פרנק וויליאמס: „ברוך שהמצאתי זה לור" לקול וסרט יוסי מר חיים: פעימות הלב של ההר.
18.00 „מאולמי הקונצרטים בעולם" — רביעיית מלוס — בטירת לודוויגסבורג — 6.7.85 רגר: חמישייה בלה מג'ור לקלרנית וכלי קשת בטהובן: רביעייה בדו ריאו מינור.
19.30 „רומינועור לנוער המתבגר".
20.05 „הבילתי גמורות" — התשיעית של ברוקנר (ש.ח.)
20.57 „מגישים שיר".
21.00 „אופרה" של יום רביעי — רוסיני: פרנצ'סקה דה רימיני אופנבך: הכנר.
23.00 „צלילי לילי" — מלכיור פראנק: שיר הציידים „בואו חברים". גלינקה: וריאציות על הרומנסה „הזמיר" של אליאבייב. טולבסקי: שיר יין פולני „אני אדון" שומאן: „קרייזלריאנה". קודאי: „בנות קול הר למי" גלינקה: נוקטורן לפסנתר בפה מינור „הפרידה".

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.
08.05 „חוגה" — עם בני הגדל.
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים.
09.30 „מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי.
10.30 „רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה.
11.05 רגע של עברית.
11.10 שירים עבריים.
11.30 „השכלה ודעת לכל" — „ההתיישבות בנגב" — „עיירות הפיתוח בנגב 1948־1958" פרופ' אלישע אפרת.
12.05 „מהגוי המזרח"
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — „מי ישן" א) „אור ואלכסנדרה" — ספור בהמשכים ב) „נדיה" — ספורה של נערה ערבייה ג) „במכי".
15.00 „חתולופון" — מומחים באולפן משיבים לשאלות המאזינים.
15.55 „מאוצר הספרים" — סקירה על ספר חדש.
16.05 „מועדון שעון הזהב" מעולמו של האדם המבוגר.
17.12 „מגישים שיר".
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה" — „תל־אביב — הדור הראשון" — „התחלות (1936—1966) — 1906—1909" — ד"ר מרדכי נאור.
18.06 „מינחת ערב".
18.50 פרקי היום בתנ"ך.
19.05 „שואל כעניין".
22.05 „חכר מאותו כוכב" — תכנית היכרויות רדיופונית בשידור חי.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה".
08.05 „חתול בסנדלים".
09.05 „ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי.
10.05 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים.
13.00 „בחצי היום" — חדשות ופזמונים.
14.06 „יש ענין" — עם גבי גזית.
15.05 „רגעי קסם" — בעריכת אפרים וייל.
16.05 „תוצרת הארץ" — תכנית „בכקשתך" לשירים עבריים.
17.10 „יומן כלכלה".
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.
18.06 „זרקור".
18.45 היום בספורט.
19.00 „היום הזה".
19.35 שירים עבריים.
20.05 „מבט לפולקלור" — „לאור הזכרונות".
21.05 „שיר לדרך".
22.05 „עוד לא רקדתי די" — ריקודי־עם.
23.05 „זוג משמיים" — שעשועון לזוגות נשואים — תכניתם של שמואל שי ורחל הרמתי.
00.10 „הוי ארצי מולדתי" — שירים עבריים.

גלי צה"ל

05.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
06.05 אוניברסיטה משודרת: משמעות הצורה בצמחים פיקוח על זמן הפריחה. מרצה: פרופ' צבי זקס.
06.30 „פוקחים עין" — מידע ומוסיקה לתחילתו של יום. עם: לאה עוז.
07.07 שבע אפס שבע — עם מנינה בת־צבי.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 „אילה בוקר" — עם אלי ישראלי.
10.05 „הפסקה 10" — עם מיכל ניב.
11.05 „נכון לעכשיו" — עם רפי רשף.
11.30 עשור לאנטבה — מפגש בבית הנשיא בשידור ישיר — עם חטופים ומחלצים.
13.05 מצעד הפזמונים היומי.
14.05 „דו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל.
15.05 „פגישה יומית" — עם אורלי יניב.
16.05 ארבע אחר הצהריים — שעה של שירים עבריים.
16.55 באופן מילולי
17.00 יומן גלי־צה"ל.
17.30 ערבסק — מגאזין גלי־צה"ל לעניני המזרח התיכון.
18.05 „יער משורר" — מגאזין לענייני צבא ובטחון.
18.55 הודעות לחיילים.
19.05 פזמונים לכולכם.
20.05 „מוסיקה נטו" — גל חרש.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת: משמעות הצורה בצמחים (ש.ח.)
22.05 על הדבש ועל הכיפאק
23.05 „לאנטבה בחזרה" — סיפור מבצע החילוץ.
23.55 „שיחת חצות" — עם ד"ר צפורה מלר, מרצה לחינוך באונב' באר־שבע. עורך: רן שפירא.
00.05 יומן מיוחד — כנס עשור לאנטבה.
00.45 ציפורי לילה קלאסיות — עם ארי פרנקל.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר.

חמישי רדיו

3.7.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר".
07.07 „בוקר טוב" אופנבך: „זכרונות אקסלה — בך". קלמן: מחרוזות נעימות מתוך „נסיכת הצ'רדש".
07.30 „שחרית מוסיקלית" ון מלדרה: סימפוניה מס. 1 קרומר: קונצ'רטינו לחליל ואבוב בורטניאנסקי: סימפוניה קונצ'רטית לפסנתר, נבל, כלי מיתר ובסון בטהובן: רביעיית „רזומובסקי" לכלי קשת בפה מג'ור היידן: סימפוניה מס. 77 בסי במול מג'ור.
09.30 „קונצרט בוקר" דביסי: מרש אקוסס ראבל: גאספאר של הלילה פראנק: סימפוניה ברה מינור פרוקופייב: י. בראון: סונטה לקרן ופסנתר קנטטה „אלכסנדר נייבסקי" ברטוק: דיברטימנטו לכלי קשת.
11.57 „מגישים שיר".
12.05 „באוצר הסרטיה" — ארמין רוזין—טרומבון/גרהרד ויינברגר עוגב הפה: סוויטה בפי לטרומבון ועוגב באך: מבוא כוראלי לעוגב פרלוד ופוגה במי מינור בריו: סקוונצה מס. 5 לטרומבון סולו באך: פרלוד ופוגה ברה מג'ור לעוגב גויימוט: קטע סימפוני לטרומבון ועוגב.
13.00 „קונצרט צהריים" ובר: הפתיחה „לאוברון": היידן: קונצ'רטו ברו מג'ור לצ'לו. ותזמורת יוזף ריינברגר: תשיעיית במי במול מג'ור.
15.05 „מימנשים".
16.00 „אתנחתא" — בשידור חוזר (19.9.85) צבי הראל — צ'לו/ מרינה בונדרנקו — פסנתר באך:

וובר: „קונצרט צהריים" (קול המוסיקה 13.00)

סונטה מס. 2 ברה מג'ור מנדלסון: סונטה מס. 1 בסי במול מג'ור, יוסף טל: פרלוד מתוך סוויטה לצ'לו סולו (1937) פרוקופייב: סויטה בדו מג'ור.
17.30 „קונצרט מנחה" פגניני: קונצ'רטו מס. 4 ברה מינור לכנור ותזמורת ביזה: „הנערה מארל" סוויטה מס. 1 1 — 2 בוקריני: חמישיית במי מינור לגיטרה ורביעיית כלי קשת.
20.05 „ערב טוב" — נוים: סימפוניה מס. 1 בסול מג'ור טרטיני: סונטה בסול מינור, לכנור וקונטינואו.
20.27 „מגישים שיר".
20.30 קונצרט: מהקלטות התזמורת הסימפונית „ים רשה"ש מיצירות מלחינים אמריקאים לכבוד ה־4 ביולי.
21.10 „אנתלוגיה קטנה לשירה" מורטון גולד: ספיריטואלים גרשווין: קונצ'רטו בפה לפסנתר ותזמורת קופלנד: „אביב בהרי האפלצ'ים" — סוויטה מבאלט.
23.00 „דור הזהב" הפסנתרן — ארווין פישר — תכנית ראשונה מוצרט: פנטסיה בדו מג'ור, ק. 475 היידן: קונצ'רטו ברה מג'ור מוצרט: קונצ'רטו מס. 17 בסול מג'ור ק. 435

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.
08.05 „חוגה" — עם בני הגדל.
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים.
09.30 „מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי.
10.30 „רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה.
11.10 שירים עבריים.
11.30 „השכלה ודעת לכל" — „יסודות התכנון העירוני של באר־שבע 1900—1960" — פרופ' יהודה גרדוס.
12.05 „ליבי במזרח".
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים א) „טוב לכתוב" — עידוד המאזינים הצעירים לכתיבה ב) „ילדי הבית המוזר".
14.45 לילדים הגדולים „חתול בשק" — ילקוט כלי־נו.
15.25 עוזיה אלון מספר על נוף הארץ (ש.ח.).
15.30 „קתדרא" — במת רדיו ד"ר חיה ברייצחק — „הלם תרבות להתהוות פולקלור".
15.53 „ספר חדש" — סקירה.
16.05 „צומת המזרח־תיכון".
17.12 „מגישים שיר".
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה" — צרפתית למתקדמים".
18.06 פרקי היום בתנ"ך.
18.50 „מינחת ערב".
19.05 „שעור בתניא".
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „חלומות באסטמיה".

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה".
08.05 „חתול בסנדלים" — תכנית לתלמידים בחופשה.
09.05 „ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי.
10.05 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים.
13.00 „בחצי היום" — חדשות ופזמונים.
14.06 „יש ענין" — עם גבי גזית.
15.05 „רגעי קסם".
16.05 „תוצרת הארץ" — תכנית „בכקשתך" לשירים עבריים.
17.10 „יומן כלכלה".
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.
18.06 „יש שאלות" — עם יצחק אלון.
18.51 היום בספורט.
19.00 „היום הזה".
19.35 השבוע בכנסת.
20.05 „שורשים" — מגזין לעניני עדות ופולקלור — קהילת אפגניסטאן.
22.05 „צמוקים ושקדים" — מבחר שירים ביידיש והפעם: אמריקה בשיר היהודי — לקראת ה־4 ביולי.
23.05 „בינינו לבין עצמנו" — שיחות עם מאזינים בשידור חי.

גלי צה"ל

05.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
06.05 אוניברסיטה משודרת: עלייתם ונפילתם של משטרים צבאיים באמריקה הלטינית. השפעות פוליטיות. מרצה: ד"ר ארי קאופמן.
06.30 „פוקחים עין" — מידע ומוסיקה לתחילתו של יום. עם: לאה עוז.
07.07 שבע אפס שבע — עם מנינה בת־צבי.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 „אילה בוקר" — עם אלי ישראלי.
10.05 „הפסקה 10" — עם מיכל ניב.
11.05 „נכון לעכשיו" — עם רפי רשף.
13.05 מצעד הפזמונים היומי.
14.05 „דו רה יומי" — עם דובי לנץ ורני קרפל.
15.05 „פגישה יומית" — עם אורלי יניב.
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים.
17.00 יומן גלי־צה"ל.
17.05 יומן ספורט.
18.05 שעה קלה על כלכלה — עם שמואל נחושתן.
18.40 משירי הלהקות הצבאיות.
18.55 הודעות לחיילים.
19.05 פזמונים לכולכם.
20.05 „מוסיקה נטו" — רוק מתקדם קלאסי.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת: עלייתם ונפילתם של משטרים צבאיים באמריקה הלטינית (ש.ח).
22.05 על הדבש ועל הכפאק
23.05 „לילה לילה" — עם יואב קוטנר.
23.55 „לילה לילה" — עם יואב קוטנר.
23.55 „שיחת חצות" — עם ד"ר חנה אהוני, מרצה לתקשורת באוניב' עברית י־ם.
00.05 ציפורי לילה — עם רוני הורן.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר.

תשבצים

תשבץ 140

אפקי:

1. מלת קסם עתיקה שנכתבה בצורת קמיע לרפוי מחלות. 5. (יחד עם 20 אפקי) טוב משמן. 8. שיטה עתיקה של כתיבה בשני הכוונים לסרוגין, מימין לשמאל ומשמאל לימין, כדרך החורש בבהמה. 9. צמח תבלין. 11. גדול סופרי דרום אמריקה שנפטר לאחרונה (כ"מ). 13. שנת 5689 למנין היהודים. 15. כלל הסחורות הנשלחות לארצות אחרות. 18. אפוס, בעברית. 20. ראה 5 אפקי. 21. נמלץ ומסורבל, מגובב ומנופח.

אנכי:

1. שקע בקרקע שהמים נקוים בתוכו (מקראות א', ז'). 2. דרגה בצבא. 3. כנוי למתמיד בלמודים, המרבה להכין שעורי בית. 4. נדוד, נענוע (כ"מ). 6. ע"ש שייך זה שכונה בת"א. 7. מקום בו נמצא נפט בכמות מסחרית מן הראשונים בארץ. 10. שאינו נושא פרי. 12. מדען רוסי מן הסרובניקים. 13. ישוב ערבי הצמוד לישוב יהודי בצפון הארץ. 14. מתקן להבחנת כוון הרוח חץ או עוף. 16. שחקן כדורגל מצטיין בחיפה (ובנבחרת ישראל). 17. ענונים. 9. חלק מן העין.

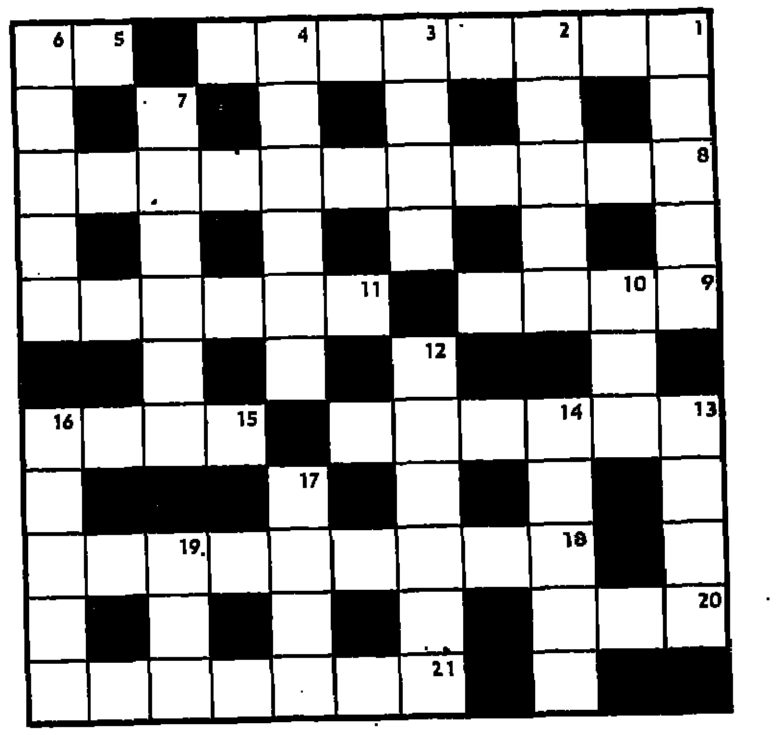

אגוזן 140

אפקי:

1. אולי זה מה שמפריע לכדורסלנים שלנו לשחק ברמה העליונה (5,3). 5. (יחד עם 20 אפקי) בליטה על צידו העליון (האחורי) של דג (5). 8. יהודים וקרטל יכולים כפי הנראה לבנות נשיא (7:4). 9. נביא השלום? (4). 11. איזה חלק מבסקויט הולך לממשלה בלונדון? (6). 13. רודף תיות מרדת החשכה בים (4,2). 15. אינו סובלני כלפי בני האולימפוס (4). 18. מי שאינו בראש השועלים, בראש צד"ל ובראש בטוי לתאום מלא על תכנית בטלויזיה (6,3). 20. ראה 5 אפקי. 21. תרשים הדרך למיגור מהווה סימן למנצח? (3,4).

אנכי:

1. פה נע ופולט סילונים זה מעשיו? (5). 2. אריג סינטטי עם קול סופרן (5). 3. אציל בשמחה (4). 4. על תהליך חשלום איתם נפלה תרדמה כנראה (6). 6. הולך לו אבל כבר הלך לעולמו (3,2) (יחד עם שוש קוריאט). 7. שבח לח"כ (3,3). 10. הבינו, זו אספה ליורדים (3). 12. מי פורח מן הפרות? (6). 13. ירק יגרם לנולת (4). 14. התשובה שקולה למרות מיקומה כאן (5). 16. חוזר בתשובה מנסה להגיע לדת שם (5). 17. כלי בישול זה כל מה שיש בראש לילדה? (4). 19. אור מתניו בהזדמנות זו (3).

פתרונות

תשבץ 139

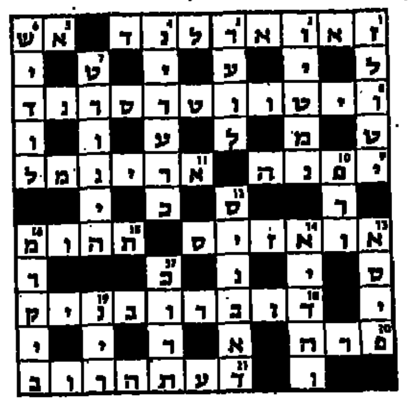

אגוזן 139

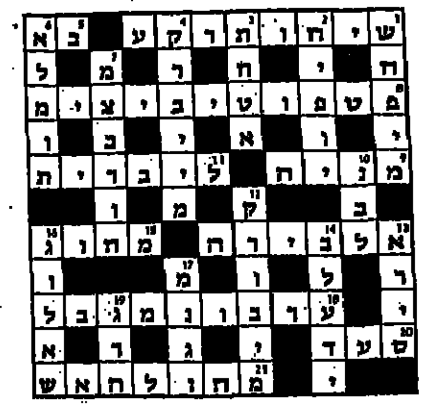

© אמיר בן אור

חידות

תשבץ סכומים 140

עליך לרשום בכל משבצת ריקה, ספרה מבין הספרות 1 עד 9 ועד בכלל, באופן שסכום הספרות יהיה הסכום המודפס בגוף התשבץ.

סכום המודפס מעל לאלכסון מתייחס לספרות שיש לרשום מימינו וסכום המודפס מתחת לאלכסון מתייחס לספרות שיש לרשום מתחתיו.

בכל סכום, כל הספרות שונות זו מזו.

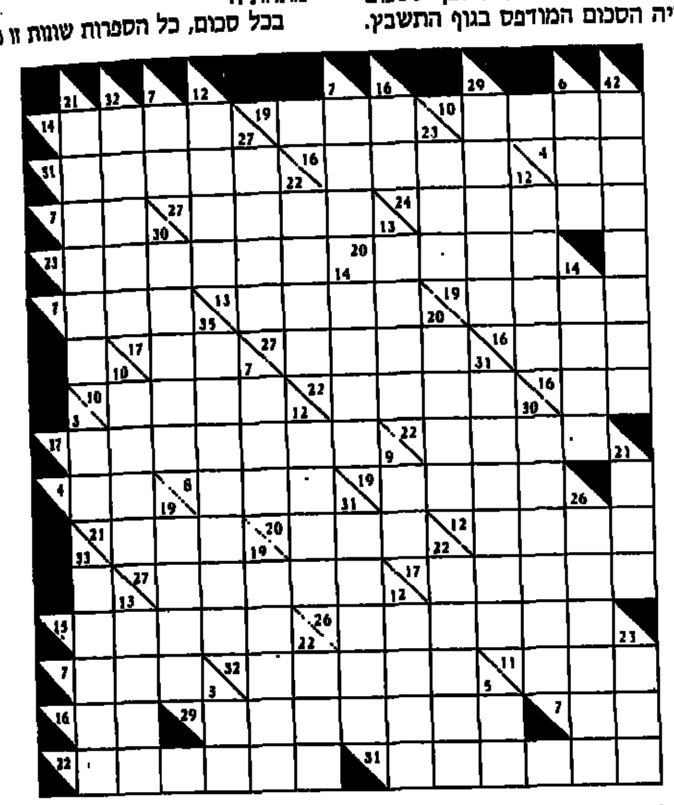

כתב סתרים 140

בפעולת הכפל הבאה הוחלפו הספרות באותיות. כל אות מייצגת ספרה אחת בלבד, אבל ספרה יכולה להיות מיוצגת על ידי אות אחת או על ידי שתי אותיות.

ב ו ל
ד א ר
ר א מ י
ו ע פ ל
ל ג נ ה
י ל כ ה ת ש

עליך למצוא את ערכה של כל אות ולהציב את האותיות המתאימות בריבועים להלן, המסומנים על ידי ספרות. אם כן תעשה, אימרה של וינסטון צ'רצ'יל תקבלו.

6 7 6 2 3 | 6 2 0 7 7 1 | 6 5 | 6 7 6 2 3

6 7 6 2 3 | 1 9 2 7 3 1 | 9 7 4 1 | 6 5

6 7 6 2 3 | 9 7 3 7 7 2 3 7 | 9 7 4 1 3

3 3 8 2 3 | 9 6 | 6 6 7 5 6 | 9 7 5 3 4 3

פתרון תשבץ סכומים 139 (שורה אחר שורה)

9783; 8597; 312
845; 413625; 31
52371; 2513496
7349; 412; 125
12847; 31; 179
7; 163; 1723; 21
25; 32798; 1345

192; 898; 1278
83914; 1369; 2
3216; 13798; 38
57689; 79; 9856
13; 231587; 927
4637829; 89413
241; 648597; 79

פתרון כתב סתרים 139

כי יקח איש אשה חדשה לא [illegible] בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר [illegible] יהיה לביתו שנה אחת ושמח [illegible] אשתו אשר לקח.

מתתיהו ורנה עוזר

בריג'

"פשלה" רצינית

לכל אחד מאיתנו, ובוודאי למתחילים שבינינו ישנם "פישולים" אם בהכרזה ואם בביצוע היד, אולם מלך מלכי ה"פישולים" הינה היד הבאה ששוחקה בשנת 1940 ולא נשכחה עד היום. היד שוחקה על ידי האמריקאי ג'ון קאמפבל שהתגבר בהצלחה על משבר רגעי של בן זוגו.

♠ 54
♥ 7654
♦ AKQJ5
♣ KQ

♠ J109
♥ Q98
♦ 432
♣ 5432

♠ 876
♥ J10
♦ 1076
♣ J9876

♠ AKQ32
♥ AK32
♦ 98
♣ A10

מחלק: מזרח
פגיעים: כולם

ההכרזה

מזרח	דרום	מערב	צפון
---	1 ספייד	---	3 דיאמונד
---	3 הארט	---	5 הארט
---	6 קלאב	---	---!

אין כל הסבר הגיוני להכרזתו הסופית של צפון, כנראה משהוא משך את תשומת ליבו, והסיח את דעתו מהנעשה ליד השולחן. בכל אופן צפון דרום נתקעו בחוזה של ששה קלאב שנראה כחוזה בלתי אפשרי. מערב הוביל בנסיך ספייד והכרוז המשיך בדרך הבאה.

הוא משך את המלך, האלוף והמלכה ספייד, המשיך במלך אלוף ומלכה דיאמונד, והמלך והאלוף הארט, עתה שיחק ספייד נמוך, וחתך עם המלכה קלאב בדומם, המשיך בדיאמונד וחתך עם האלוף שבידו, שוב ספייד שנחתך עם המלך קלאב בדומם והמצב עתה כזה:

♠ ---
♥ 7
♥ J
♣ ---

♠ ---
♥ ---
♦ ---
♣ 54

♠ ---
♥ ---
♦ ---
♣ J9

♠ ---
♥ 3
♦ ---
♣ 10

הכרוז שיחק את הנסיך דיאמונד מהדומם. אם מזרח ישחק את התשיעיה קלאב, יחתוך הכרוז בעשירית, אם מזרח יחתוך בנסיך, ישליך הכרוז את ההארט שבידו ויזכה לאחר מכן בלקיחה עם העשירית.

מוסר השכל: אם תקלעו אי פעם לחוזה שלא מעולם קזה אל תתיאשו. שפטו עד שוף והתרכזו במבצע שלפניכם. את היריבים תספיקו ל"חסל" עם תום המשחק.

ברור שהחוזה חסר כל סיכוי במקרה ומערב מוביל בקלאב.

אירונה שפר

מתבחות הקולנוע

חדש בשטח

המורים בזיג־זג

פטריק שולמן הצרפתי, זה שהביא לנו את "סיפור בזיג־זג" התינני והשובר־מוסכמות, שובר שבלונה נוספת ומתעלל במוסד הקרוי: מערכת החינוך. אם עד כה הורגלנו לראות את בית־הספר, כפי שהצטייר בקולנוע, כמקום בו המורים הקשוחים והשמרניים מתעמרים בתלמידים אנרכיסטיים שמשתוללים למען טיפוח חירות החשיבה והאינדיבידואל, אצלו זה בדיוק הפוך: התלמידים עייפים ושמרניים ודווקא המורים משחקים פוקר בספריה, מלמדים בצורה לא קונבנציונאלית, מעודדים חשיבה מקורית, וגם מעוללים תעלולים מצחיקים המגיעים עד כדי וולגאריות.

בדומו הפרובוקטיבית ניסה שולמן לשגר מסר אירוני על המימסד החינוכי הקונסר־בטיבי שפשט את הרגל ובעד חינוך המעודד חופש ביטוי, יצירה, חשיבה ומחאה של הפרט.

וחמד, חינני, עם הומור מאוד צרפתי, למרות שחלק גדול מהתעלולים נראים כוואריאציות שאולות מאלף קומדיות אחרות.

קוברה

סילווסטר סטלונה רוכב במעם המי־יודע־כמה על גל סרטי הפעולה של כוח בלי מוח בהם הוא מתמחה היטב. הבמאי ג'ורג' פ.קוסמטוס עשה סרט פעולה ומתח על בלש משטרה שנולד ברחובות אך בחר בצד

סילבסטר סטאלונה, בסרט "קוברה"

השני של המתרס ולא במשעט אשר יוצא להגן על החברה בדרכו המיוחדת, עד שחברתו הדוגמנית הופכת קורבן לרצח. אכזרי. המעיקים הם גולן וגלובוס שבעזרת ההכנסות ממשמע סרטי הפעולה בהפקתם הם ממממנים סרטים פחות מסחריים כמו "אהבה מטורפת" של רוברט אלטמן שיצא בקרוב למסכים. אגב, כרגיל אצל סטלונה, החתן המאוהב, הוא משתף בכל סרט חדש שלו את אשתו הטריה הדוגמנית בריג'יט נילסן. שיהיה להם לבריאות.

סנטה קלאוס

אגדת סנטה קלאוס השייכת לפולקלור הנוצרי אולי אינה מובנת הרבה לילד הישראלי אך גם כך הוא יכול להנות מהסרט שהוא התגלמות ציוראלית של כל חלומות הילדות: עיר של צעצועים, מלא גמדים צבעוניים וסוכריות, מרכבת קסמים יפיפיה – ממש כמו באגדות. במאי סרטי הפעולה ז'נו שוורק עשה גירסה מודרנית לסנטה: יש שם סנטה קלאוס קלאסי, וגם סנטה מודרני ומתוחכם שמייצר צעצועים בעזרת מחשב, בשגות תסלא חוט וממלק סוכריות על מקל שעושות "טריק" לילדים. הבעיה היא ברגע שהתסריט מקבל תפנית מפנטסית הקסומה ומתוקה לפארסה על עולם העסקים האמזוני והקפיטליזם המושחת. בחלק זה הילדים לא יתמצאו הרבה אבל מצד שני אולי הכוונה לחנכם לעתיד המר שצפוי להם כמבוגרים. בכל זאת "סנטה קלאוס" הוא סרט חמוד הרבה יותר מסרטי האגדות שהוקרנו בחופש הגדול של השנה שעברה: "אגדה", "בחזרה לארץ עוץ" ו"הסיפור שאינו נגמר". שפע של פעלולים ועיצוב מסוגנן של בתי בובות, משתתפים: דייויד הודלסטון, דדלי מור וג'ון ליטגאו.

הבוסטונים

כמעט טוב

פרשת הסופראז'יסטיות, הן לוחמות הזכויות למען הנשים בראשית המאה – כמעט נשכחה בצל הפמיניסטיות של ימינו. על פי רומן מאת הנרי ג'יימס עשה הבמאי ג'יימס איוורי סרט על הנושא, אך למרבה הצער יצא סרטו שוביניס־טי למרות העטיפה הפמיניסטית. בוסטון השמרנית של שלהי המאה ה־19 היתה מעוז לסופראז'יסטיות, אחת מהן היא אוליב (ונסה רדגרייב), אשה מבוגרת ושונאת גברים מוש־בעת, שמתאהבת בוורנה (מדלן פוטר), נערה צעירה, מתוקת־פנים ומוכשרת. אוליב וורנה מתקשרות בקשר סימביוטי, כשאוליב מטפ־חת את בת־חסותה והופכת אותה לדוברת התנועה. היו אלה ימים קשים לנשים, ובעיקר ללוחמות לשוויון זכויות, גיחוך ולעג היו מנת חלקן מצד הגברים והסתייגות מצד הנשים. ורנה ואוליב עושות חיל עד שנכנס באויל (כריסטופר ריב) לתמונה ומתאהב בנערה הנקרעת בין אהבת הבשרים לגבר היפה והשוביניסטי לבין הסולידריות הנשית לידידת־הנפש.

הסרט מתאר נאמנה את האווירה בוסטון, ואת קשיי צמיחתה של התנועה החשובה הזו, אך משדר מסר קונסרבטיבי מסוכן שמשמעו הוא שעל נשים מתוקות וצעירות להיות ילדות טובות ולשאוף לבעל וילדים, ולא לנסות לתקן את העולם, שאיפה המתאימה רק ללסביות קשישות ומרות־נפש. ומה שהתאים להנרי ג'יימס לפני מאה שנה לא חולם את ימינו.

שואה

טוב מאוד

סרטו המונומנטלי בן 9 וחצי השעות של קלוד לנצמן יוקרן במוזאון ת"א החל משעה 13.00 כל יום, בשני חלקים. הסרט הוא פסיפס של עדויות ניצולים, עדי־ראייה ונאצים לשעבר, חדירה לעומק של משמעות תתופת הנאצית ללא אף קטע ארכיוני אחד, רק שיחות הנוגעות לפרטי הפרטים של ההשמדה האיומה. אך הסרט אינו מעייף לרגע. לנצמן בנה את סרטו בתיחכום והעמיק לחקור באופן שאחרים לא נגעו זה ארבעים שנה. זהו, ללא ספק, הסרט המקיף ביותר שנעשה עד כה על השואה. סרט חזק. סרט חובה.

● יום העיון הבא של מכון הישראלי לקולנוע שיתקיים ב־7.7 ב־9.30 בבוקר בבית הספר לסינ־ בת"א יעסוק בקולנוע האמריקני של שנות ה־40־30. לאחר הקרנת סרטו של ארנסט לוביטש משנת 1932 "צרות בגן עדן" ירצה ניסים דיין על ז'אנר זה. לסיום יוקרן בהקרנת בכורה הסרט "יפה בחורף" וכן הקרנה נוספת לסרט הישראלי הקצר "סרט לילה".

שיגעון של לילה

טוב מאוד

לנתח או לספר את עלילת סרטו החדש של מרטין סקורסזה זה לעשות עוול לסרט שופע־קסם חזה. סקורסזה, שהביא לנו בשנות ה־70 פנינה בלתי־נשכחת כ"נהג מונית", עשה כאן את יצירתו המבריקה והשנונה ביותר, כמו "בחה בי" של אלן רודולף, גם "שיגעון של לילה" מתרחש בלילה אחד, אירוע רודף אירוע, שלל צבעוני של אנשים מוזרים הנתקלים זה בזה שוב ושוב, בשבמרכז העניינים יש בחור צעיר ומרובע שנקלע לרובע סוהו הניו־יורקי מאותה סיבה שאי־אפשר לספר את העלילה ... העלילה של הסרט. כך גם אין טעם לקבוע את הז'אנר. וכן אם הסרט הוא קומדיה סחרורה, פארסה עם נימה מקאברית או סרט רווי משמעויות אקזיסטנציאליות קולנועיות וסמבוליות. אם בשם מחוד אין צורך להגדיר, אלא ללכת לראות וליהנות הנאה השונים של קול צבעוניה. "שיגעון של לילה" הוא גם מקור הסרטים שמתחברים להם ורוצים לראות אותו מעט אחת.

עדיין בשטח

חקירה האמיתית – טוב
נשיקת אשת העכביש – טוב מאוד
ראו – מצוין

[illegible]

שחמט

קרבות ותחרויות

קרפוב ניצח בבוגויינו

סגן אלוף העולם בשחמט, אנאטולי קרפוב, סיים בהצלחה את הכנותיו לדו קרב על אליפות העולם בינו לבין אלוף העולם גארי קספרוב, שיחל ב־28 ביולי בלונדון. קרפוב זכה במקום הראשון בתחרות רבי האמנים בבוגויינו (יוגוסלביה) בצברו – 8.5 נקודות ב־14 משחקים (4 + 9=1 –). בהקדימו את אנדריי סוקולוב בן ה־22 (היחיד שניצח את קרפוב בתחרות) ואת ליובומיר ליובוייביץ' – 7.5 כ"א, לאיוש פורטיש ובוריס ספאסקי – 7 כ"א, אנטוני מאיילס וארתור יוסופוב – 6.5 כ"א, יאן טימן – 5.5.

הישג לתמרי ווקסלר בתחרות לזכר ש. כרמלי

יורם תמרי מגת וסרגיין וקסלר מרמות מנשה צברו – 4 נקודות, כל אחד, בחמישה משחקים בתחרות לזכר שלום כרמלי ז"ל שנערכה בגבעת חביבה. תמרי דורג ראשון בזכות איכות נקודות עדיפה. אחריהם, עם 3.5 נקודות כ"א, סיימו: ארנון פז מנחשולים, רון הוילפר מעין דור, אריה קוצר מגבים, מתנן גלפז מגנגן ועידו ספקטור מעין שמר. 31 שחמטאים השתתפו בתחרות שנוהלה בידי נתן יונגרייס. את הפרסים למצטיינים העניקה רחל, רעייתו של שלום כרמלי ז"ל שהיה מהפעילים המרכזיים בשחמט בהתיישבות העובדת.

נצחון לתעשיה האווירית

שחמטאי התעשיה האווירית שוב הוכיחו את עליונותם בקרב שחמטאי מקומות העבודה כאשר זכו במקום הראשון והשני בתחרות שנערכה במסגרת הספורטיאדה שנערכה באילת. תעשיה אווירית א' צברה 17 נקודות ב־20 משחקים כשליד הלוח הראשון שלה מצטיין רב האמן ולאדימיר ליברזון שניצח בכל חמשת משחקיו. תעשיה אווירית ב' סיימה שניה עם 14 נקודות בהקדימה את בל"ל תל־אביב ומתי הזיקוק חיפה – 12 נקודות כל קבוצה. עשר קבוצות השתתפו בתחרות שנערכה לפי השיטה השוויצרית בחמישה סיבובים. התחרות נוהלה בידי ולדי וייסמן, שפט: יוחנן אפק.

הגנה סיציליאנית

לבן: ליובוייביץ' שחור: מאיילס

בריסל 1986

1. ה4, ג5; 2. פ"ו3, ד6; 3. ד4, ג:ד4; 4. פ:ד4, פ"ו6; 5. פ"ג3, ג6; 6. ר"ה3, ר"ז7; 7. ו3, 0־0; 8. מה"ד2, פ"ג6; 9. ר"ג4, ר"ד7; 10. ח4, צ"ג8; 11. ר"ב3, ח5; 12. 0־0־0, פ"ה5; 13. ז4, ליובוייביץ' החליט לחרוג מהאופנה המקובלת כיום והיא 13. ר"ז5, צ"ג5; ורק עתה בא 14. ז4, וחזר לנוסח הישן ב"התקפה היוגוסלבית" שהמשתמשים בו לאחרונה נחלו כשלונות. נראה שהאמן שיוכל להפתיע את מאיילס שכתב ב־1979 ספר על ההתקפה היוגוסלבית בנוסח הדרקון. 13. ... ח:ז4; 14. ח5, פ:ח5; לא 14... ו:ח5; בשל 15. ר"ח6, (מאיים 16. מה"ז5!) 15... ר:ח6; 16. מה:ח6, ה6; 17. פ"ו5!! ה:ו5; 18. פ"ד5; 19. צ:ח5! והשחור אבוד. 15. ר"ח6, פ"ח6; 16. צ:ח5 15... 16. צד"ו1, מה"ו6! 17. ו:ז4!, לא 17. ר"ו5! בשל 17... פ:ו3; וגם לא 17. ו:ז4, ר:ח6; 18. מה:ח6, מה"ז4 + 19. מה: ז4, פ:ז4; וללבן סיום גרוע. 17... מה.ז7; 18. ז:ז4, פ"ו6; 19. ז5, פ"ח5; 20. פג"ה2, חידוש שלא עזר, המקובל כאן הוא 20. צ"ח3, גם כן ללא הצלחה רבה. 20... פ:ז4; 21. מה"ב4, א5; 22. מה:ב7, פ"ה5 מאיים 23...א4; 23. ג3 נחוץ 23. א3, אך לאחר 23... פ"ד3+ 24. מ"ב1, פ"ג5; 25. מה"ב6, א4; 26. ר"א2, מה"ה5; לשחור עדיפות עמדתית ברורה. 23... פ"ד3+ 24. מ"ב1, פ"ג5; 25. מה"ב6, מה"ה5; 26. ר"ג2, לא 26. מה:א5, בשל 26...פ:ב3 27. מה:ה5, פ"ד2 + 28. מ"ג2, ד:ה5; או 27. פ:ב3, מה:ה4 + 28. מ"א1, מה:ה2; ובשני המקרים זוכה השחור בכלי.

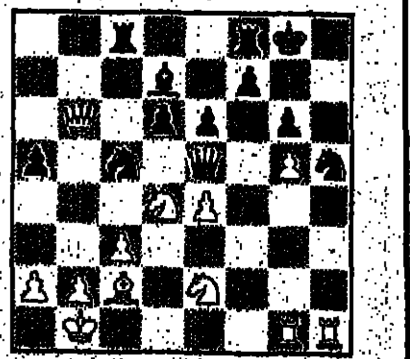

26... צ"ב8! 27. מה.א5, לאחר 27. מה"א7, צ"א8; 28. מה"ג7, צ"ג8; 29. מה"ב6, צ"ב8; 30. מה"ג7, צ"ב7; לוכד את המלכה. 27... צ:ב3 28. מ"ג2 או 28. מ"א1, צ:ב2! (על 29. פ:ב2, בא פ"ג3 + ולוכד את המלכה. 28... פ"ד3+ והלבן נכנע.

אבי אמיר

בעיות וסיומים

בעיות השבוע

בבעיה הדו־מסעית שילוב נדיר של נושא דומברובסקיס ונושא באני. על מנת לרדת לעומקה של הבעיה יש לחפש את הקשר בין משחק המעמד, שתי ההתעיות התמאטיות, והפתרון (5304).

הסקוטי מקלאוד מוכר לנו היטב מהמפגשים הבינלאומיים. בבעייתו מבוצע "מגנט לושינסקי" (ראה בעיה מס' 5303) בבעיית מס־עזר (5305).

5304. ק. וידנהוף
דיאגרם 1980
פרס ראשון

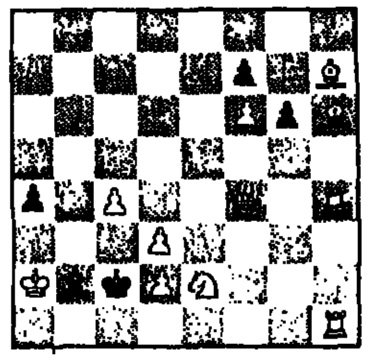

מט בשני מסעים 11+5

5305. נ.א. מקלאוד
מט 1984
פרס ראשון

7+13 מט עזר בשני מסעים, שלושה פתרונות

פתרונים אל העורך, רח' רמת הגולן 43, ירושלים 97703.

פתרונים

5290 (האריוג) 1. דד5!

5291 (קור) 1. ...־פ:ה5, 2. ה:ו4+, 1. ...־מה:ה5, 2. ר:ג6+. 1. מה"ז5! (2. צד"ז3+).
1. ...־פ:ה5, 2. ר:ג6+. 1. ...־מה:ה5, 2. ה:ו4+.

5292 (ווקצ'ביץ) 1. פבג4!

5293 (צבטקוב) 1. ר:ג3+, מה:ג6, 2. ר:ו4, מהח1×. 1. צ:ב5+, צ:ב6, 2. צ:ב5, צב1×.

5294 (גרינוולד) 1. צ:ג4!

5295 (ווקצביץ) 1. מ:ז5! (2. מה:מז+).
1. ...־מה:א5, 2. ה:ו5+. 1. ...־מה:ב5, 2. ר:ד5,
1. ...־מה:ג5+, 2. צ:ד5,

5296 (פטקוב) א) 1. פ:ב3, 1. ב8־מה! פ:ג3 ב) 1. ו8־מה! 1. ו8־פ! פ:ז5 5297 (גומונדי) א. 1. פ:ד5, פ:ד3. 2. ר:ג5. רה:5×. ב. 1. פ:ה5. רא:5. 2. ר:ג3. פה:4×.

לפותרים

במדור זה נסגר הפגור בפרסום הפתרונים. החל מהמדור הבא יתפרסמו בכל מדור פתרונים של שתי הבעיות שפורסמו ארבעה שבועות לפני כן. הפותרים מתבקשים לשים לב למרווח זה ולשלוח הפתרונים בזמן. בתחילת יולי תפתח אלופות הפותרים למחצית השניה של שנת 1984. פרטים נוספים בקרוב.

תקון טעויות

במדור מיום 23.5.86 נפלו מספר שבושים. הקונגרס בפריס יתקיים בתאריכים 7 ביולי עד 12 ביולי 1986.

מספר הכלים במס' 5298 (ווקצ'ביץ') הוא כמובן 8+11.

להלן שוב פתרון הבעיה של מאראנדיוק (מט בשמונה מסעים): 1. רד2, ז:ו4, 2. צ4, צ5 3. פ5ז, רג1, בא4, 4. רד2, בא2, 5. צג1, מהא4, 6. רג1, פח3, 7. פד2.

התאריך האחרון למשלוח הגעיות לתחרויות היובל בשודיה הוא כמובן 1.10.86 (ולא 1.10.85).

יוסי רטר